

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**MEVDUAT BANKALARINDA ŞEFFAFLIĞIN
PERFORMANS ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN
İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERYEM ŞAHAN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İbrahim Halil EKŞİ

İkinci Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Nuri HACIEVLIYAGİL

GAZIANTEP
EKİM 2021

ÖZET

MEVDUAT BANKALARINDA ŞEFFAFLIĞIN PERFORMANS ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

ŞAHAN, Meryem
Yüksek Lisans Tezi, İşletme ABD
Tez Danışmanı: Prof. Dr. İbrahim Halil EKŞİ
Ekim 2021,94 sayfa

2008 küresel ekonomik kriz tüm dünyada çok sayıda şirketin ciddi şekilde zarar görmesine neden olmuştur. Bu durum, kurumsal yönetim kavramının gerekliliğini ve şeffaflığın önemini ortaya koymuştur. Bununla birlikte yöneticiler şirketlerin adil, sorumlu, hesap verebilir ve şeffaf yönetilmelerini sağlamak için çeşitli düzenlemeleri gündeme getirmiştir. Şeffaflık sadece kurumsal yönetimin dört temel ilkesinden birisi olarak bilinirken yaşanan krizlerden sonra daha geniş anlamlar kazanmıştır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankalarının şeffaflık seviyelerinin banka performansı üzerinde etkili olup olmadığını ortaya çıkarmaktır. Şeffaflık seviyelerinin sayısal olarak ifade edilebilmesi için literatürde sıklıkla tercih edilen, güvenilirliği test edilmiş Standard & Poor's (S&P) tarafından geliştirilen şeffaflık ve kamuyu aydınlatma metodolojisi kullanılarak endeks oluşturulmuştur. Banka performansı, ana değişken olan aktif kârlılık (KAR), Borsa Getirisi, Mevduat Miktarı ve Takipteki Krediler oranları ile temsil edilmektedir. Araştırma kapsamında Türkiye'de 2011-2019 yılları arasında faaliyet gösteren Katılım Bankaları ve Yatırım ve Kalkınma Bankaları dışında kalan Mevduat Bankaları incelenmektedir. Verilerinde süreklilik olan 22 mevduat bankasına ait 9 yıllık veri GMM yöntemi ile araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre şeffaflığın takipteki krediler ve kârlılık ile negatif ve anlamlı bir etkileşimi ve hisse senedi getirileri ile pozitif ve anlamlı bir etkileşimi olduğu, mevduat üzerinde ise anlamlı bir etkisi olmadığı gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler: kurumsal yönetim, şeffaflık, kârlılık, risk , GMM analizi

ABSTRACT**MEVDUAT BANKALARINDA ŞEFFAFLIĞIN PERFORMANS
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

ŞAHAN, Meryem

M.A. Thesis, Department of Business Administration

Supervisor: Prof. Dr. İbrahim Halil EKŞİ

October 2021,94 pages

The 2008 global economic crisis caused serious damage to many companies all over the world. This situation revealed the necessity of the concept of corporate governance and the importance of transparency. In addition, managers have brought various regulations to the agenda in order to ensure fair, responsible, accountable and transparent management of companies. While transparency was only known as one of the four basic principles of corporate governance, it has gained wider meanings after the crises. The aim of this study is to reveal whether the transparency levels of deposit banks operating in Turkey have an effect on bank performance. In order to express the transparency levels numerically, the transparency index was created. The transparency and public disclosure index developed by Standard & Poor's (S&P), which is frequently preferred and tested for reliability, was used in the study. Bank performance is represented by the main variable return on assets (profit), Exchange Return, Deposit Amount and NPL ratios. The scope of the research consists of Deposit Banks other than Participation Banks and Investment and Development Banks operating in Turkey between 2011-2019. According to the results of the study, a negative and significant interaction of transparency with non-performing loans and profitability, and a positive and significant interaction with stock returns were observed. It has been observed that transparency does not have a significant effect on deposits.

Keywords: corporate governance, transparency, profitability, risk, GMM analysis

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanmasında bilgi, deneyim ve vizyonu ile bana yol gösteren, sürekli sorgulamamı öğütleyen, yapıcı eleştirileriyle yön veren, kendisinden çok şey öğrendiğim danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. İbrahim Halil EKŞİ'ye

Yardım ve desteği ile çalışmamın ilerlemesinde büyük katkısı olan, doğru metodolojiyi seçmemde yardımcı olan, çözümler öneren sayın Dr. Öğr. Üyesi Nuri HACIEVLIYAGİL'e,

Savunma jürisinde yer alarak çalışma ile ilgili görüş ve önerilerini paylaşan çok değerli jüri üyelerine,

Bu süreçte motivasyonu ile ilham veren sevgili arkadaşım Gamel ISSAKU'ya ve çalışma döneminde her zaman yanımda olan değerli dostum Merve BİLGİN'e,

Tez çalışmasına başladığım ilk günden, tezimi tamamladığım güne kadar bana destek olan aile üyelerime, özellikle bugünlere ulaşmamda büyük emeği olan, maddi ve manevi yardımlarını benden esirgemeyen sevgili annem Döne ŞAHAN ve babam Mehmet ŞAHAN'a, en zor anlarımda her zaman yanımda olan, bana huzurlu bir çalışma ortamı sağlayan, desteğini ve sevgisini sürekli arkamda hissettiğim ablam Derya'ya sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİL TABLOSU	vii
KISALTMALAR	viii

GİRİŞ

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
--------------------------------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Kurumsal Yönetim Kavramı	7
1.2. Kurumsal Yönetimin Tanımı Ve Kapsamı.....	7
1.3. Kurumsal Yönetimin Teorik Çerçevesi.....	12
1.3.1.Vekalet Teorisi.....	12
1.3.2.Paydaş teorisi	13
1.4. Şeffaflığın Tanımı Ve Kapsamı	14
1.5. Şeffaflığın Diğer Kurumsal Yönetim İlkeleri İle İlişkisi	15
1.6. Bilgi Kavramı Ve Bilgi Asimetrisi.....	16
1.7. Şeffaflık Ve Kamuyu Aydınlatma.....	18
1.8. Şeffaflığın Fayda Ve Maliyeti	19
1.8.1.Şeffaflığın Faydaları	19
1.8.2.Şeffaflığın Maliyeti.....	20
1.9. Finansal Şeffaflık	21
1.10. Türkiyede Faaliyet Gösteren Bankalarda Şeffaflık	23
1.10.1.Bankalarla İlgili Düzenlemelerde Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık	24
1.11. Kamuyu Aydınlatma Platformu	26
1.11.1.Kurumsal Yönetim Uyum Derecelendirmesi	28
1.12.Şeffaflığın Bankaların Performansına Etkisi.....	30
1.13.Şeffaflığın Ölçülmesi	31
1.13.1.Şeffaflığın Birkaç Kriterle ölçülmesi.....	32
1.14. Şeffaflığın Endeks Yardımıyla Ölçülmesi	32
1.14.1. Şeffaflık Endeksi Uygulamaları	33

1.15. Literatür Çalışması	35
---------------------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Veri ve Yöntem	43
2.1.1. Örneklem.....	43
2.1.2. Şeffaflık Verileri	46
2.1.3. Şeffaflık Verilerinin Toplanması ve İşlenmesi	49
2.1.4. Diğer Değişkenler	52
2.2. Yöntem	63
2.3. Araştırmanın Model Ve Bulguları.....	65
2.3.1. Model	67
2.3.2. Bulgular	68

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	71
-------------------------------	-----------

EKLER.....	90
-------------------	-----------

ÖZGEÇMİŞ.....	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
----------------------	---

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Kurumsal Yönetişim Unsurları ve Sistemleri Arasındaki İlişki.....	8
Tablo 2: Türkiye’de Kurumsal Yönetim Uyum Derecelendirmesi	27
Tablo 3: Literatür Özeti	38
Tablo 4: 2011-2019 Döneminde Verileri Analiz Edilen Bankalar.....	43
Tablo 5: 2011-2019 Döneminde Verileri Analiz Edilmeyen Bankalar	45
Tablo 6: Standard And Poor’s Endeksi Kullanan Araştırmacılar.....	47
Tablo 7: Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin Tanımı	61
Tablo 8: Bankaların Toplam Şeffaflık Düzeyleri	52
Tablo 9: Altbaşlıklar Altında Şeffaflık Düzeyleri	62
Tablo 10: 4 Farklı Modelde GMM Sonuçları	67

ŞEKİL TABLOSU

Şekil 1: Kamuyu Aydınlatma Platformunun Faydaları	24
Şekil 2: Takipteki Krediler.....	56

KISALTMALAR

BDDK	:Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BİST	:Borsa İstanbul
GSYİH	:Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
IFRS	:International Financial Reporting Standards (Uluslararası Muhasebe Standartları)
ISA	:International Standards on Auditing (Uluslararası Bağımsız Denetim Standartları)
İMKB	:İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (Borsa İstanbul'un eski adı)
KAP	:Kamuyu Aydınlatma Platformu
KGK	:Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
OECD	:Organization for Economic Cooperation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
S&P	:Standard and Poor's
TBB	:Türkiye Bankalar Birliği
SPK	:Sermaye Piyasası Kurulu
TFRS	:Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	:Türkiye Muhasebe Standartları
TMSF	:Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TTK	:Türk Ticaret Kanunu
TÜSİAD	:Türk Sanayicileri ve İşinsanları Derneği
XKURY	:Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksi

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Tüm dünyada bankacılık sektörü önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden, bankaların performanslarında yaşanan gelişmeler ve değişimler, dünya ekonomisini ve toplumsal refahı etkileyebilmektedir. Günümüzde bazı bankaların bilanço büyüklükleri çoğu ülkenin GSYİH (Gayrisafi yurtiçi hasıla) rakamlarını geçmektedir. Bu durumda bankaların etkileri sadece makro ekonomik boyutla sınırlı kalmayıp, hem kendilerinden küçük bankaları etkilemekte hem de faaliyet gösterdikleri alanı etkilemektedir. Bundan dolayı büyüklüğü ne olursa olsun, bankaların doğru yönetilmesi sadece banka hissedarlarını değil tüm çıkar gruplarını ilgilendiren bir konu haline gelmektedir.

Bu araştırmanın konusu, kurumsal yönetimin en önemli ilkelerinden biri olarak değerlendirilen şeffaflık ilkesinin bankaların performans değerleri üzerine etkisinin ölçülmesidir.

Araştırma, 2011-2019 yılı içinde Türkiye’de faaliyet gösteren Katılım, Kalkınma ve Yatırım Bankaları dışında kalan Mevduat Bankalarını kapsamaktadır. 2011-2019 yılları arasındaki dönemi ele alan bu araştırma, bir bakıma düzenlemeler çerçevesinde bankaların şeffaflık düzeylerinin ortaya çıkarması açısından da önemlidir. Özellikle 2005 sonrası yasal düzenlemeleri de dikkate alan, Türkiye’ye yönelik bir endeks oluşturarak şeffaflığın performans üzerindeki ilişkisinin incelendiği geniş kapsamda bir çalışmaya rastlanmamıştır. Tez çalışması aynı zamanda bu alandaki boşluğu doldurmayı da amaçlamakta, bu konuda gelecekte yapılacak çalışmalara kaynak olmayı amaçlamaktadır.

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bütün dünyada etkisi hissedilen küreselleşme, teknoloji ve iletişim alanındaki gelişmeler, her alanda rekabetin artmasını ve kurumların faaliyet gösterdikleri sektörde çok daha dikkatli iş yapma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Özellikle 2001 krizinden sonra çeşitli ülkelerde yaşanan krizler ve 2008 meydana gelen küresel ekonomik kriz, bir çok yönden bankaların eksikliklerini ortaya çıkarmış yöneticilerin aldığı büyük ve sonucu düşünülmeyen risklerin, yanlış yönetimlerinin ve iç yapılanmadaki yolsuzlukların araştırılmasına neden olmuştur. Bu durum üzerinde durulmayan ama aslında çok önemli olan kurumsal yönetim anlayışının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte birçok ülke, kurumsal yönetim ilkelerini yani hesap verilebilir şeffaf, adil, sorumlu bir yönetim anlayışını sağlamak için çeşitli düzenlemeleri öne çıkarmıştır.

Şeffaflık kavramı kurumsal yönetimin en fazla üzerinde durulan ilkesi olarak düşünülse bile akıllarda sadece finansal bilgilerin belli bir yılın sonunda şirketin paydaşlarıyla paylaşılması olarak kalmıştır. Günümüzde şeffaflık bu düşüncenin ötesine geçerek şirketin faaliyetlerinden etkilenen her türlü kesimin dikkatini çekecek bilgilerin kamuyu aydınlatma ilkelerinin her biriyle uyuşacak şekilde paylaşılmasıdır (Erdoğan, 2019).

Bu araştırmada temel amaç, Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının şeffaflık seviyelerinin performans üzerinde etkili olup olmadığını ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda bankaların şeffaflık düzeylerinin ele alınıp anlamlı olarak ifade edilebilmesi için bir şeffaflık endeksi oluşturulmasıdır.

Araştırmada şeffaflık, literatürdeki çalışmalardan farklı bir yöntem olarak kurumsal yönetimin unsurlarını tüm bileşenleriyle ele alınmakta ve evrensel bakış açısıyla değerlendirmektedir. Bu bakış açısıyla şeffaflık ilkesinin her alanda yatırımcı ilişkileri mülkiyet, yönetim, risk, finans, muhasebe standartları, bağımsız denetim gibi her alanda ele alınarak etkileri incelenmektedir.

Diğer bir amaç ise Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankaları için şeffaflık düzeyinin ortaya konulmasıdır. Bunun için kapsam yatırım ve kalkınma ve katılım bankaları dışındaki tüm bankaları kapsayacak biçimde geniş tutulmuştur. Böylece Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının şeffaflık düzeylerinin

performans üzerine etkisi en geniş kapsamda ilk defa bu çalışma ile ele alınmış olacaktır.

C. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada yöntem olarak Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi (GMM) kullanılmıştır. İngilizce tam açılımı "generalized method of moments" olan ve literatürde en çok tercih edilen ekonometrik analiz yöntemlerinden birisi olan GMM, Lars Hansen tarafından düşünülp geliştirilmiştir ve 1982 yılında yazdığı *econometrica* adlı makalesinde ilk kez yayımlanmıştır. Literatürde daha önce kullanılan çoğu yöntemi (ordinary least squares, generalized least squares, instrumental variables estimation, maximum likelihood) gibi tek sistem altında birleştiren bu yöntemin bir çok avantajı vardır; ekonometrik modellerdeki rassal değişkenler arasındaki ilişkiler için en geniş ve en esnek varsayımların yapılmasına olanak sağlayan (heteroskedastik varyansın varlığı ve serisel korrelasyon gibi) yöntemidir. Bu yöntem sonucunda elde edilen tahminler, verimli (efficient, varyansı en küçük) ve asimptotik olarak tutarlı (consistent) olma gibi istenilen özelliklere sahiptir (Arellano ve Bond, 1991).

D. Sayıtlar

Bu çalışmada şeffaflık ve banka performansı arasındaki ilişki araştırıldığı için bu doğrultuda daha önce çeşitli ülkelerdeki araştırmalarda tercih edilmiş olan ve güvenilirliği test edilmiş, istenilen kriterleri sağlayan Standard and Poor's (S&P) tarafından ortaya çıkarılan ve geliştirilen şeffaflık ve kamuyu aydınlatma metodolojisi kullanılmıştır. Bu endeks literatürde ilk defa Patel ve Dallas (2002) çalışmasında tercih edilmiştir. @Literatüre de uygun olarak mülkiyet ve yatırımcı ilişkileri şeffaflık endeksi, finansal şeffaflık ve kamuyu aydınlatma endeksi, yönetim kurulu şeffaflık endeksi ve bu üç alt endeksin birleşiminden oluşan toplam şeffaflık endeksi oluşturulmuştur.

Çalışmada gerek şeffaflık düzeyleri gerekse performansı temsil eden değerler, zaman boyutları ile ele alınmakta, şeffaflık ile finansal oranlar ilişkisi ekonometrik model oluşturularak GMM model ile test edilmektedir. Bankaların performansları ile şeffaflık arasında bir ilişki olduğu varsayılmıştır.

E. Hipotezler

Araştırmanın temel hipotezi " Bankaların şeffaflık düzeylerinin performansları üzerinde etkisi vardır" şeklindedir.

H1: Bankaların toplam şeffaflık düzeyleri (TSE) ile Aktif Karlılık (KAR) oranı arasında bir ilişki vardır.

H2: Bankaların toplam şeffaflık düzeyleri (TSE) ile Takipteki Kredi Oranı (TKO) arasında bir ilişki vardır.

H3: Bankaların toplam şeffaflık düzeyleri (TSE) ile Borsa Getirisi Oranı (BOR) arasında bir ilişki vardır.

H4: Bankaların toplam şeffaflık düzeyleri (TSE) ile Mevduat Miktarı Oranı (MEV) arasında bir ilişki vardır.

F. Sınırlılıklar

Her bir yanıt için;

$$PER_{it} = \alpha PER_{i,t-1} + \beta_1 TSE_{i,t} + \beta_2 YAŞ_{i,t} + \beta_3 KAL_{i,t} + LOGBV_{i,t} + \varepsilon_{it}$$

Buradaki PER_{it} (performans) çeşitli değişkenlere bağlıdır. Takipteki Krediler (Model 1), Aktif Karlılığı (Model 2), Borsa getirisi (Model 3) and Mevduat Miktarı (Model4); $KAR_{i,t}$ Aktif Karlılık, $MEV_{i,t}$ Mevduat Miktarı, $YAŞ_{i,t}$ Bankanın yaşı, $TSE_{i,t}$ Toplam Şeffaflık Endeksi, $KAL_{i,t}$ Kaldıraç Oranı ve son olarak ε_{it} Hata Terimi.

Ortaya çıkan model ve yukarıda tanımlanan bağımlı ve bağımsız değişkenler dikkate alınarak hipotezler oluşturulmuştur.

G. Tanımlar

Kurumsal Yönetim: (corporate governance) kavramı, banka faaliyetleri sürdürülürken, bu faaliyetleri etkileyen ve bu faaliyetlerden etkilenen tüm çıkar gruplarının (paydaşların) menfaatlerine göre hareket edilmesini ve yönetilmesini kapsamaktadır (Karamustafa vd., 2009).

Adillik: Şirket yönetiminin tüm hak sahiplerine eşit davranmasıdır. Bu ilke, yabancı ortakların hissedarların veya azınlık hissedarlar da dahil her kesimin hakkının korunup sahip çıkılmasıdır.

Şeffaflık: Şirketin veya kurumun fayda sağlanılacak her türlü bilgisini kamuoyu ile açık doğru ve karşılaştırılabilir bir şekilde açıklamasıdır.

Hesap verebilirlik: Yönetim kurulunun üst yönetimin performansını baskı altında kalmadan bağımsız bir şekilde değerlendirmesi ve üst yöneticilerin paydaşlara karşı hesap verebilirliğinin sağlanmasını gerektirdiğini ifade etmektedir.

Sorumluluk: Şirketlerin paydaşları için değer yaratırken ayrıca toplumsal değerleri yansıtan kanun ve kurallara uyum gösterecek şekilde hareket etmesini ve faaliyetlerini bu yönde ilerletip buna uygun olarak aksiyon alınmasını vurgular (Tuğ, 2019).

Asimetrik bilgi: Her türlü işlemlerde ilgili elde edilen bilginin, taraflar arasında eşit dağılmamış oluşu asimetrik bilgi olarak tanımlanmaktadır (Cordella vd., 2018).

Paydaş: Paydaş en genel anlamıyla bir yapının veya kurumun amaçlarını gerçekleştirebilmek ve bunu yaparken bu durumdan etkilenen her çeşit grup veya kişidir (Freeman ve Reed, 1983).

Bilgi: Bilgi olarak tanımlanan kavram, kişinin kendisini ve çevresini anlamasını sağlayan zihinsel bir süreçtir (Yay ve Tastan, 2009)

Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP): Sermaye piyasası ve borsa mevzuatı gereğince kamuya açıklanması gereken bilgilerin elektronik imzalı olarak iletildiği ve kamuya duyurulduğu elektronik sistemdir.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Kurumsal Yönetim Kavramı

Bu çalışmada şeffaflık, kurumsal yönetim perspektifinde incelendiği için, bu bölümde kurumsal yönetim kavramı ele alınmakta , kurumsal yönetimin teorik çerçevesi açıklanmaktadır. Kurumsal yönetim tanımlaması ve kurumsal yönetimin kapsamı belirtilmekte, daha sonra kurumsal yönetimin temellerini oluşturan teoriler açıklanmaktadır. Bu bölümde son olarak kurumsal yönetimin evrensel ilkeleri olarak kabul edilen adillik, şeffaflık, sorumluluk ve hesap verebilirlik kavramları açıklanmaktadır (Kılıcı, 2017).

1.2. Kurumsal Yönetimin Tanımı Ve Kapsamı

Kurumsal yönetim kelime anlamı olarak Türkçe literatürde 4 farklı terim olarak kullanılmıştır. Bunlardan ilki "kurumsal yönetim"dir. Kurumsal yönetim ifadesi, Sermaye Piyasası Kurumu (SPK), Borsa İstanbul (BİST), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) gibi düzenleyeci ve denetleyici kurumlarca da tercih edilmiş ve genel olarak bu şekilde kullanılmıştır. İkinci olarak kullanılan terim ise etkileşimi çağrıştıran iletişim ve yönetim kelimelerini de içeren "yönetişim" ifadesidir. Bir diğeri ise hem kurumsallığı hem de yönetişimi vurgulayan "kurumsal yönetişim" terimidir. Son olarak diğeri üç terime göre daha az kullanılan "kurumsal şirket yönetimi" ifadesidir. Bu kullanım konuyu şirket yönetimi ile sınırlandırmaktadır (K.Tuan, 2019). Literatürde diğeri üç kavramın daha dar kapsamlı olması ve diğeri kavramlara göre daha çok kullanılması nedeniyle bu çalışmada "kurumsal yönetim" ifadesi kullanılmıştır. Türkiye de ise 'kurumsal yönetim' corporate governance kavramının türkçe karşılığı olarak 2000 li yıllarda kullanılmaya başlanmıştır.

Kurumsal yönetim ile ilgili literatürde yapılan çalışmalarda açıklanan ifadeler ile bir tanımlama yapılacak olursa kurumsal yönetimin şirketlerin ve kurumların yönetildiği ve faaliyetlerinin kontrol edildiği bir sistemi belirtmek için kullanıldığı görülmektedir (Güçlü, 2010).

Daha dar kapsamlı tanımı ile kurumsal yönetim pay sahiplerinin sahip olduğu haklarının tanınması ve pay sahipleri tarafından etkin olarak kullanılması ve bu şekilde şirketlerin etkin bir biçimde yönetilmesidir. Ayrıca diğer fayda sağlayıcıların menfaatleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer menfaat sınıflandırması içinde olanlar; tedarikçiler, kredi sağlayanlar, devlet ve müşteriler gibi bir çok farklı kesimdir.

Kurumsal yönetim esas olarak şirket üst yönetimi ile ilgilidir. Kurumsal yönetim kavramının özünde, şirket yapısındaki yönetim kurulu pay sahipleri üst yönetim olarak sınıflandırılan ögeler arasında bir güç birliğinin, dengesinin oluşturulması vardır. Bu dengenin oluşabilmesi için üst yönetim ögeleri ve diğer menfaat grupları arasındaki ilişkilerin yetkilerinin belirlenmesi kurallar oluşturulması düzenlenmesi ve denetlenmesi gerekmektedir. Böylelikle hem üst yönetimin hem de diğer menfaat gruplarının çıkarlarının gözetilmesi elde edilmiş olur (Tuğ, 2019).

Kurumsal yönetim anlayışının özünde dört temel ilke vardır. Bunlar; Şeffaflık ,Adil yönetim, Hesap Verilebilirlik, Sorumluluktur. Ancak bu ilkeler uygulandığında kurumsal yönetim anlayışının varlığından söz edilebilir (Tuğ, 2019).

Bu dört temel ilke kısaca şu şekilde izah edilebilir;

- Adillik ilkesi, şirket yönetiminin tüm hak sahiplerine eşit davranmasıdır. Bu ilke, yabancı ortakların hissedarların veya azınlık hissedarlar da dahil her kesimin hakkının korunup sahip çıkılmasıdır.
- Şeffaflık ilkesi, şirketin veya kurumun fayda sağlanılacak her türlü bilgisini kamuoyu ile açık doğru ve karşılaştırılabilir bir şekilde açıklamasıdır.
- Hesap verebilirlik ilkesi, yönetim kurulunun üst yönetimin performansını baskı altında kalmadan bağımsız bir şekilde değerlendirmesi ve üst yöneticilerin paydaşlara karşı hesap verebilirliğinin sağlanmasını gerektirdiğini ifade etmektedir.

- Sorumluluk ilkesi ise şirketlerin paydaşları için değer yaratırken ayrıca toplumsal değerleri yansıtan kanun ve kurallara uyum gösterecek şekilde hareket etmesini ve faaliyetlerini bu yönde ilerletip buna uygun olarak aksiyon alınmasını vurgular (Tuğ, 2019).

Türkiyede’de son zamanlarda kurumsal yönetime gösterilen ilgi artmıştır. İlk olarak 2002 yılında “Kurumsal Yönetimin En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşlevi” çalışması Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) tarafından yayımlanmıştır. Daha sonra 2003 yılında ‘Kurumsal Yönetim İlkeleri’ni Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından yayınlanmış ve halka açık şirketler için uygulanması eğer uygulanmıyorsa açıklama zorunluluğu getirilmiştir ve bunun devamında bankalar için her mali dönem kamoyu ile paylaşılacak olan kurumsal yönetim uygulamalarında yer verilen uyum raporu açıklanan ilkelerin uygulanıp uygulanmadığı, eğer uygulanmama söz konusu ise bunun nedenini açıklama zorunluluğu getirilmiştir (K.Tuan, 2019). 2006 yılında ise Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) bankalar için ise kurumsal yönetim düzenlemelerini gündeme getirmiştir. 2007 yılında Borsa İstanbul A.Ş.’da Kurumsal Yönetim Endeksi (XKURY) oluşturulmuştur. Bu endekse bağlı olarak şirketlerin her yıl kurumsal yönetime uyum puanları açıklanmakta ve kamoyu ile paylaşılmaktadır (Yılmaz ve Zengin, 2017).

SPK tarafından 2011 yılında yayımlanan kurumsal yönetim ilkelerinde yirmi tane ilkeye uyulması zorunlu ilke olarak ilan edilmiştir. Bu gelişmelerden sonra SPK’ya uyum zorunluluğu olan ilkelere aykırılık bulunması ve bunun tespit edilmesi halinde yaptırım uygulama yetkisi tanımlanmıştır (Yılmaz ve Zengin, 2017). Kurumsal yönetim ilkelerine uy ya da açıkla kuralı ise diğer tüm ilkeler için geçerlidir. 2012 yılında yürürlüğe giren Türk Ticaret Kanunu (TTK) da kurumsal yönetime ilişkin düzenlemeleri SPK düzenlemelerinin yanı sıra gündeme getirmiştir.

Son olarak 2019 yılında SPK yeni bir kurumsal yönetim raporlama çerçevesi oluşturmaya karar vermiş olup, yeni çerçeve 10.01.2019 tarih ve 2019/2 sayılı Sermaye Piyasası Kurulu Bülteni ve 11.01.2019 tarihli duyuruyla kamuyla paylaşılmıştır. Bu rehberin temel amacı, Borsa İstanbul’da işlem gören şirketlerin, ilkeler’in uygulanmasına, uyum durumuna ve ilkeler’den ayrılma nedenlerine ilişkin eksiksiz, güvenilir ve anlaşılır bilginin sağlanmasına yardımcı olmaktır. Rehber aynı zamanda yatırımcılara ve diğer menfaat sahiplerine şirketteki temel kurumsal

yönetim yapısı ve süreçleri hakkında bilgi veren yıllık faaliyet raporunun kurumsal yönetim ilkelerine uyum beyanı konusunda da yol göstermektedir (Kurumsal Yönetim Raporlama Rehberi, 2019).

Ayrıca literatürde yer alan Weimer ve Pape'nin yapmış olduğu kurumsal yönetim modelleri sınıflandırma türünde yazarlar, Moerland'ın (1995) çalışmasını geliştirmiş, kurumsal yönetim modellerini sınıflandırırken farklı kriterler getirmiştir. Bu kriterlere göre kurumsal yönetim modellerini Anglo- Sakson, Alman, Latin ve Japon olmak üzere dört grupta incelemiştir (Weimer ve Pape, 1999).

Tablo 1'de görüldüğü gibi bu dört kurumsal yönetim modelinin özellikleri aşağıda belirtilen sekiz kritere göre belirlenmiştir. Bunlar;

- Şirket kavramı,
- Yönetim kurulu yapısı,
- Yönetimsel kararlarda etkili olan önemli paydaşlar,
- Menkul kıymet borsalarının ulusal ekonomi içerisindeki önem derecesi,
- Şirketleri kontrol eden bir dış mekanizmanın varlığı/yokluğu,
- Mülkiyet yapısı,
- Şirket performansına dayalı ödüllendirme sistemi,
- Ekonomik ilişkilerin süresi (Weimer ve Pape, 1999)

Tablo 1: Kurumsal Yönetişim Unsurları ve Sistemleri Arasındaki İlişki (Weimer ve Pape, 1999, s. 153–154)

UNSUR	ANGLO-SAKSON SİTEMİ	LATİN SİTEMİ	ALMAN SİSTEMİ	JAPON SİTEMİ
YÖNELİM	PİYASA YÖNELİMİ	AG YÖNELİMİ	AG YÖNELİMİ	AG YÖNELİMİ
YÖNETİM KURULUNUN YAPISI	TEK FONKSİYONLU YÖNETİM	OPSİYONEL	İKİ FONKSİYONLU	YÖNETİM KURULU VE VEKİL YÖNETİCİLER KURULU
SAHİPLİK YOGUNLUĞU	DÜŞÜK	YÜKSEK	ORTA SEVİYEDE /YÜKSEK	DÜŞÜK /ORTA SEVİYEDE
PERFORMANSA DAYALI ÖDÜLLENDİRME BİÇİMİ	YÜKSEK	ORTA SEVİYEDE	DÜŞÜK	DÜŞÜK
EKONOMİK İLİŞKİLERİN SÜRESİ	KISA VADELİ	UZUN VADELİ	UZUN VADELİ	UZUN VADELİ
KONTROL MEKANİZMASININ ETKİNLİĞİ	ETKİN	ETKİN DEĞİL	ETKİN DEĞİL	ETKİN DEĞİL
ÖNEMLİ ÇIKAR GRUPLARI	HİSSEDARLAR	HOLDİNGLE,HÜ KÜMETLER, AİLELER	BANKALAR ÇALIŞANLAR	DİĞER FİNANSAL KURULUŞLAR YEREL BANKALAR ÇALIŞANLAR

Tablo 1’den görüldüğü üzere Latin sisteminde devlet ve aileler önem kazanmakta, Alman ve Japon sistemlerinde ise bankalar önem kazanmaktadır. Özellikle Anglo-Sakson sisteminin hakim olduğu ABD’de performansa yönelik değerlendirme yüksektir.

1.3. Kurumsal Yönetimin Teorik Çerçevesi

Kurumsal yönetim hakkında pek çok teorik yaklaşımlar literatürde yer almaktadır. Paydaş teorisi, Temsil teorisi, Vekalet teorisi, Yönetsel Egemenlik teorisi bu teoriyi açıklayan yaklaşımlardır. Uygulamada en çok tercih edilen ve daha önemli olduğu düşünülen vekalet ve paydaş teorisidir. Bu bölümde paydaş ve vekalet teorisi ele alınıp açıklanmaya çalışılacaktır.

1.3.1. Vekalet Teorisi

Michael C. Jensen ve William H. Meckling tarafından oluşturulan **vekâlet teorisi**, örgütü çalışanlar ile sahipleri arasında bir sözleşme olarak görmektedir. Teoriye göre sahipler kendi adına bazı örgütsel işleri yapması için vekile sözleşmeler oluşturarak yetki ve sorumluluklar vermektedir. Bu sözleşmelere gerekçe olarak vekil sahibin istediği gerekli sonuçları elde ettiği zaman asilden (sahip) belirli bir ücret talep edecektir. Sözleşme maddelerini uygulama ve vekil davranışlarını inceleme maliyetleri vekâlet maliyetleri olarak ortaya çıkmakta ve yapılan her türlü işlemlerde ilgili elde edilen bilginin, taraflar arasında eşit dağılmamış oluşu asimetric bilgi olarak tanımlanmaktadır (Cordella vd., 2018). Taraflardan birinin diğer taraftan daha fazla ya da daha doğru bilgiye sahip olması durumunda karşı tarafın yanılma olasılığı yükselecektir. Vekalet teorisi bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu teoride vekil ve asilin yani sahip ve temsilin amaç ve isteklerinin uyuşmaması, çatışması veya asilin vekilin ne yaptığını öngörememesine neden olmaktadır. Asillerin temel amacının servet arttırımı olması buna karşın vekilin amacı ise en az eforla en fazla fayda ve ücret sağlamaktır (Kara vd., 2015).

Diğer sorun ise vekil ve asilin risk yaklaşımlarının uyuşmamasıdır, yani risk anlayışlarının farklı olmasıdır. Bundan dolayı vekil ve asilin davranışlarında farklılıklar gözlemlenebilir. Bu durumun sonucunda asil vekili değerlendirmek için gerekli olan bilgiye sahip olmadığından dolayı asimetric bilgi sorunu görülmektedir.

Vekalet teorisinin bir diğer çıkarımı ise vekillerin asillerin istediği gibi davranmayıp kendi amaçlarına yönelik hareket etmeleri kendi çıkarlarını daha çok düşünmeleri ve buna göre hareket etmeleridir. Bu durum artık kayıp olarak tanımlanmaktadır. Artık kayıp önlemi yönetim kurulu oluşturup görevleri en iyi şekilde belirleyerek minimum düzeye indirilebilir (Fung, 2014).

Vekalet teorisinin özünde bireyler ile ilgili riskten kaçınma sınırlı rasyonellik ve fırsatçılık gibi çok çeşitli durumlar göz ardı edilmeyip ve buna uygun olarak en yararlı sözleşme yapılmalıdır. Bunları sağlamanın iki yolu bulunmaktadır. Vekilin performansının yaptığı işin çıktısına göre belirlenmesi yani çıktı esaslı prosedür uygulama esası ve performansın buna göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Çıktı esaslı sözleşmenin yararı vekil ve asil arasında çıkar çatışmalarını önemli ölçüde engellemektedir. Ayrıca kısa süreli vekil asil ilişkilerinde bilgi asimetrisi söz konusu olduğundan çıktı esaslı sözleşmeler daha uygun kabul edilmiş uzun süreli ilişkilerde davranış esaslı sözleşmeler daha çok tercih edilmiştir (Levent, 2018).

1.3.2. Paydaş teorisi

Paydaş kelimesi Amerikan hukukunda uzun yıllar kullanılan bir kavram olmasının yanı sıra stratejik yönetim ve kurumsal yönetim bakış açısıyla ilk olarak 1983 yılında gündeme getirilmiştir. Freeman ve Reed tarafından yazılan ‘Stockholders and Stakeholders: A New Perspective on Corporate Governance’ adlı makalede asil-vekil ilişkisinin ötesinde paydaş kavramını o zamana kadar kullanılan anlamdan daha farklı bir şekilde ele alınmıştır. Yazarlara göre paydaş en genel anlamıyla bir yapının veya kurumun amaçlarını gerçekleştirebilmek ve bunu yaparken bu durumdan etkilenen her çeşit grup veya kişidir (Freeman ve Reed, 1983). Bu sınıflar dış veya iç olarak ele alınıp incelenmektedir. Dış paydaşlar; rakipler ,tüketici dernekleri, devlet medya ,çevre ve çeşitli çıkar gruplarıdır. İç paydaşlar ise şirket sahipleri, müşteriler, çalışanlar, tedarikçiler olarak temsil edilmektedir (Levent, 2018).

Bir başka araştırmada Friedman ve Miles (2002) paydaş kavramını dört grup olarak incelemektedir. İlk grup işletme ile ilgili olan çıkar ilişkisinin daha ağır bastığı üst yönetim hissedarlar ve iş birliklerini içermektedir. İşletme ile çıkar çatışması olan sendikalar, kamu kurumları, borç verenler, sivil toplum kuruluşları ikinci gruba dahil edilmiştir. Meslek örgütleri ve toplum üçüncü grupta ele alınmıştır. Dördüncü ve son grup olarak işletme ile ilişkileri uyumlu olmayan ve bağlı oldukları sosyal birlikler ile kontrat bulunmayan sivil toplum örgütleri, baskı grupları ve aktivistler örnek olarak verilebilir. Ayrıca bu grup işletmenin faaliyetlerinden yararlanıp fakat işletmeye negatif etki yapan grup olarak da tanımlanabilir. İşte bu noktada paydaş

teorinin vekalet teorisinden ayrım en önemli özellik yani karşılıklı çıkar ilişkisinin bulunma durumu olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Paydaş teorisi kurumsal yönetim yaklaşımında önemli bir etkiye sahiptir. İşletmenin misyonu ve paydaşlara olan sorumluluğunun sorgulanması ve bu doğrultuda hareket edilmesini sağlayan teori paydaş teorisidir. Hem Paydaş teorisinde hem de kurumsal yönetim yaklaşımında öne çıkan düşünce paydaşların çıkarlarının gözetilmesi gerektiğidir (König vd., 2014).

1.4. Şeffaflığın Tanımı Ve Kapsamı

Şeffaflık kelime anlamı olarak Türkçede saydamlık olarak bilinirken İngilizce olarak çok sık karşılaştığımız karşılığı ‘transparency’dir. Ekonomide kullanım şekline bağlı olarak her hangi bir ekonomik olay veya piyasa durumu hakkında gelişme yada farklı bir durum olduğunda her şeyin açık olması hiçbir şeyin gizlenmemesi her bireyin tam bilgi sahibi olması anlamına gelir. Yani şeffaf olan bir piyasada herkes ulaşmak istediği malı nerede nasıl bulabileceği konusunda tam olarak bilgi sahibidir. Bir başka örnek olarak işletmenin şeffaf olarak tanımlanan gelir tablosu o işletmenin kar ve zarar durumuyla ilgili bilginin gizlenmeden açıklıkla paylaşılması durumunu ifade eder. Şeffaflığın temelinde herkesin ihtiyacı olan bilgiye doğru ve anlaşılır bir biçimde erişebilme durumu vardır (Temizel ve Çoşkun, 2010)

Şeffaflık her zaman kendisine yakın bir kavram olan hesap verilebilirlik ile ortak nokta üzerinde durur. Çünkü şeffaflığın istenmesindeki esas neden kurumları, bireyleri, devletleri ya da piyasaları, politikaları ve faaliyetleri dolayısıyla sebep gösterebilme durumudur.

Şeffaflığın etkin bir şekilde uygulanması için öncelikle aşağıda bahsedilen iki koşulun sağlanması gerekmektedir. Bunlar;

1. Şeffaflıklarının artırılması beklenen bazı hedef grupları vardır (bankalar, şirketler, hükümetler vs.) hedef grupları talep edilen bilgiyi açıklamaya istekli olmaları ve bunu şeffaflığın gerektirdiği biçimde uygulamaları gerekmektedir (TBB, 2002).

2. Diğeri ise bilgiden faydalanacak ve bu bilgiyi kullanacak olanlar ise herkes tarafından kabul edilmiş standartlara göre bilgiyi arz edenleri değerlendirmek hedefiyle ortaya konulan bilgiden faydalanabilme becerisine sahip olmalarıdır (TBB, 2002).

Şeffaflığın genel olarak özellikleri bilginin erişilebilir ve her kesime eşit olması yani herkesin istediği bilgiye istediği zaman eşit koşullarda ulaşabilmesi, bilginin açıklanan konu ile ilgili olması yani erişilmek istenilen konulara tam anlamıyla açıklık getirecek nitelikte dolu olması, kısaca bilginin nitelikli ve güvenilir olması doğru zamanda eksiksiz ve süreklilik arz etmesidir (TBB, 2002).

1.5. Şeffaflığın Diğer Kurumsal Yönetim İlkeleri İle İlişkisi

Şeffaflık, literatürde yapılan birçok araştırmada kurumsal yönetimin en önemli ilkesi olarak tanımlanmaktadır. Bunun sebebi olarak diğer kurumsal yönetim ilkelerinin adillik, hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkelerinin şeffaflık ilkesi nedeniyle ortaya çıkması ve şeffaflık olmadan diğer ilkelerin uygulanmasının imkansız olduğu görüşü gösterilmektedir. Ülkelerin kurumsal yönetim kodlarına bakıldığında sorumluluk, hesap verilebilirlik ve adillik kavramlarıyla ilgili çok sayıda madde olduğu görülmektedir.

Şeffaflık ve adillik ilişkisi: Adillik (eşitlik) ilkesi, şirketin tüm paydaşlarına yani faaliyetlerinden etkilenen her kişiye veya kuruma eşit davranması olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram beraberinde şirketi yönetenlerin paydaşları ve hissedarları arasında ayırım yapmayarak her kesimin hakkını gözetmesini gerektirir. Bu hakların göz ardı edilmemesinin temelinde ise kurumsal yönetim ortamı oluşturmak vardır. Şeffaflık tam da bu noktada adillik ilkesinin tamamlayıcısı olarak görev yapar her kesimin haklarını koruyup aydınlatır. Ayrıca kurumsal yönetimde üzerinde durulan bilgiye ulaşma hakkının kullanılması da şeffaflığın olduğu ortamda mümkündür (Çoşkun ve Akcan, 2018).

Şeffaflık ve hesap verilebilirlik: Hesap verilebilirlik daha çok pay sahipleri öncelikli olarak şirket üst yönetiminin o an itibariyle hissedarlarına hesap verme görevini ifade etmektedir. Şirket sahipleri bunu sadece paydaşları ile sınırlamamakta şirketin çıkar ilişkisi olduğu ya da şirketten menfaat sağlayan her kesime karşıda

hesap verebilme zorunluluğunun üzerinde durmaktadır. Şirket paydaşlarının hesap sorma haklarına tam anlamıyla ulaşabilmeleri için bu ikilinin varlığını kabul edip uygulamalıdır.

Şeffaflık ve sorumluluk ilişkisi: Sorumluluk bu konu özelinde şirket adına faaliyet gösteren her kesimin bu hareketlerinden dolayı sorumlu olmaları olarak tanımlanmaktadır. Sorumluluk hukuki olarak şirket yapısı incelendiğinde yönetim kuruluna aittir ve şirket yönetim kurulu tarafından alınan her karar ana sözleşmeye, yasalara ve yönetmeliğe uygun olmalıdır. Ancak şirket sadece hissedarlarına veya iç paydaşlarına değil dış paydaşlarına da aynı şekilde sorumluluk sahibi olmalıdır. Şeffaflık bulunduğu yerde hem sorumlulukların yerine getirilmesinde bir araç hem de paydaşlarına ve hissedarlarına karşı güvence yöntemidir (Coşkun ve Akcan, 2018).

1.6. Bilgi Kavramı Ve Bilgi Asimetrisi

Bilgi olarak tanımlanan kavram, kişinin kendisini ve çevresini anlamasını sağlayan zihinsel bir süreçtir. Kelime anlamı kullanıldığı alana göre çeşitlilik gösterir. Bilginin gündelik bilgi, sanat bilgisi, ekonomik bilgi, felsefik bilgi gibi bir çok çeşidi vardır. Konuyla bağlantılı olarak da bilgi finansal sistemin en temel ve gerekli kaynaklarından biridir. Bilgi olarak tanımlanan kavram çoğu zaman veri sözcüğüyle karıştırılmaktadır. Veri denilen şeyin varlığından sayısal kavramlar olduğu zaman söz edilebilir (Yay ve Tastan, 2009). Kendilerinden şeffaf olması beklenen tüm şirketler kimi zaman bilgi değil sadece verileri açıklarlar. Ama veriler ham yani işlenmemiş sonuçlar olduğu için anlaşılması daha zor olabilir , bilgi ise verileri açıklığa kavuşturmak üzerinde yorum yapmak bilgiyi anlaşılabilir kılmaktır. İşe yarar bilginin dört temel özelliği vardır; zamanlılık, doğruluk, ilgililik ve bütünlüktür. Tüm taraflar tam ve eşit bilgiye sahip ise bu özelliklerin varlığından söz edilebilir. Ancak uygulamada böyle olmadığı görülmektedir (Lee vd., 2020). Finansal piyasalarda kişiler çeşitli bilgi düzeylerine ve farklı bilgiye sahiptirler. Bilgi asimetrisi de işte bu dengesizliği ifade etmektedir. Eğer bir kesim daha fazla bilgiye diğer kesim ise daha az bilgiye sahipse veya bir kesim diğerinden daha önce bilgiye ulaşmışsa bunun sonucunda bilgi asimetrisi ortaya çıkmaktadır (Levent, 2018).

Bilgi asimetrisi kavramı, George Akerlof tarafından ortaya çıkarılan Limon Teorisi olarak da bilinen, 'The Market for "Lemons": Quality Uncertainty and the Market Mechanism' makalesi ile yaygın olarak gündeme gelmiştir. Akerlof bu makalesinde ikinci el otomobil piyasasını örnek olarak kullanmış, ortaya çıkardığı modeli bu piyasa üzerinden anlatmaya çalışmıştır (Akerlof, 1970). Yazar ikinci el piyasasında yer alan otomobilleri iyiler ve kötüler (limonlar) olarak iki grupta incelemektedir. Makaleye ilham olan limon, Amerika'da kötü otomobilleri betimlemek için kullanılmaktadır. Akerlof'un savunduğu teze göre Pazarda satılan otomobilin iyi olup olmadığını en iyi o malın satıcısı bilmekte, araba almak isteyen alıcılar ise otomobilin gerçek durumundan haberdar olmamaktadır. Bu durumda karşı karşıya gelen taraflar eksik bilgiyle piyasada yer almaktadır. Akerlof burada bilgi asimetrisinin varlığına dikkat çekmek istemiştir. Potansiyel alıcılar, satılan otomobilin yarı yarıya ihtimalle iyi olduğunu düşünüp ona göre hareket edeceklerdir bu durumda satıcılara ortalama bir fiyat teklifinde bulunacaklardır. Araçlarını iyi bir fiyata elden çıkartmak ve kar elde etmek istedikleri için bu teklif kötü otomobil satıcıları tarafından kabul edilebilir olacaktır. İyi araç sahipleri ise bu durumda kendi araçlarını değerinin altına satmak istemeyip piyasadaki çekilebilirler. Bilgi asimetrisi, kaliteli otomobil satıcılarının piyasadaki uzaklaşmasına neden olacak ve böylece piyasada sadece kalitesiz ve kötü otomobiller yani limonlar kalacaktır. Bu durum uzun vadede otomobil piyasasının çökmesine neden olabilecektir (Akerlof, 1970). Böylelikle Limon problemi olarak Akerlof tarafından ele alınan konu piyasaların etkin bir şekilde yürütülebilmesi için bilgi asimetresinin, kurumsal yönetim ve şeffaflığın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Piyasada Bilgi asimetrisinin varlığı ters seçim ve ahlaki tehlike olarak bilinen iki önemli sorunda beraberinde getirmektedir. Eğer piyasada taraflar arasında bilgi dengesizliği varsa Ters seçim (adverse selection) ortaya çıkmaktadır. Ahlaki tehlike (moral hazard) dediğimiz şey ise sözleşmeden sonra ortaya çıkan bilgi dengesizliği sorunudur (Wu ve Chua, 2009). Bu durumda taraflardan biri diğerine ahlaki olmayan bir şekilde zarar vermektedir.

Şeffaflığa daha fazla önem verilmesi ve uygulanması bilgi asimetrisinden dolayı oluşan sorunları ortadan kaldırmaya da olabildiğince azaltmaktadır. Kurumsal

yönetimin şeffaflık ilkesi gereği şirketler bilgilerini herkese eşit zamanda ve herkesin ulaşabileceği şekilde ortaya koymalıdır.

1.7. Şeffaflık Ve Kamuyu Aydınlatma

Şeffaflık ve kamuyu aydınlatma ilkesinin temelinde hissedarlar ve paydaşlar için şirketin menfaatlerini göz ardı etmeyecek şekilde doğru, eksiksiz ve anlaşılabilir bilgiyi kolay erişilebilir şekilde düşük maliyetle ortaya koymak vardır. Şirketin uzun veya kısa vadeli hedefleri ile temel politikaları üst yönetim yapısı, sermaye durumu, oy hakları, icra kurulu yönetim kurulu, kuruldakilerin görev ve sorumlulukları, risk faktörleri denetim raporları, toplantı gündemi, toplantı raporları ve alınan kararlar gibi konularda bilgi vermek şeffaflık ilkesinin uygulandığının göstergesidir ve bunları internet sitelerinde yada herkes tarafından kolaylıkla ulaşılabilir yerlerde açıklamak kamuyu aydınlatma biçimidir. Türk hukuk yapısında Türk Ticaret Hukukunda ve Sermaye Piyasası Kanununda kamuyu aydınlatma ilkesine dair maddelere yer verilmiştir. Kamuyu aydınlatma ilkesi Sermaye Piyasası Kanununda da ele alınmıştır ve alınan kararlar neticesinde anonim şirketler yıllık ve ara dönem mali tablolarını, konsolide edilmiş mali tabloları da dahil standartlara uygun bir şekilde yayınlamak ve açıklamak zorundadır. Kurulun belirlemiş olduğu muhasebe standartları uluslararası muhasebe standartları ile uyumludur bundan dolayı şirketler açıkladıkları bilginin uluslararası standartlara uygun olmasına dikkat etmelidir (Kılıcı,2017).

Sunulan hizmetler kapsamında yatırımcılar veya yalnızca ortaklar ile paylaşılabilir belge ve bilgi örnekleri şunlardır;

- Şirket bilgileri, şirket tarafından yapılan açıklamalar ve duyurular,
- Şirket ile ilgili haberler ve yapılan analiz raporları,
- Şirketin Mali tabloları kar payı ve muhasebe politikaları,
- Ortaklık Yapıları, dolaylı ve doğrudan yapılan ortaklık ilişkileri, ortak sayıları, oy Sözleşmeleri,
- Şirket Esas sözleşmesi, bilgileri imtiyazlar ve ticaret sicili Ticaret Sicili,
- Yıllık Faaliyet Raporu, iç denetim raporu ve Bağımsız Denetim Raporu,
- Kamuyla paylaşılması gereken Yönetim Kurulu Kararları,

- Genel Kurul Bilgileri (gündemi yeri tarihi Kar Dağıtımına İlişkin Ayrıntılı Bilgisi,vekaletname örnekleri, Esas Sözleşme, Yönetim ve Denetim Organlarının Üye Adayları Hakkında Ayrıntılı Bilgi, Oy Kullanma Prosedürü, Daha Önceki Toplantı Tutanaqları ve Oylama Sonuçları ,Birlikli Oy Sistemi, vb.),
- İzahname temettü ödeme bilgisi Gerekeçeli Olarak Sermeye Artırımı,
- Kamuyu Aydınlatmaya yarayan her türlü belge ve Bilgiler (Kılıcı, 2017).

1.8. Şeffaflığın Fayda Ve Maliyeti

1.8.1.Şeffaflığın Faydaları

Kurumsal yönetim ilkeleri, bankaları kamuyu aydınlatma konusunda yönlendirmektedir. Gönüllü finansal raporlama kapsamında kurumlar tarafından açıklanan bilgilerin nitelik ve nicelik açısından artmasının faydalı etkileri, en geniş ölçüde sermaye piyasası üzerine olmaktadır (Arsov ve Bucevska, 2017). Literatürde yapılan çoğu çalışmalarda yüksek şeffaflık derecesi, düşük bilgi riski ve düşük sermaye maliyeti ile yüksek işlem hacmi (Wıtherall, 2003) ve yüksek likitide (Pagano ve Roell, 1996) ile sonuçlanır. Ayrıca yine literatürde bazı çalışmalarda yazarlar şeffaflığın, sermaye maliyeti üzerindeki düşürücü etkisini ortaya çıkaran sonuçlara ulaşmışlardır. (Dauglas vd., 1991), (Leuz ve Verrechia, 2000), (Botosan, 1997).

Şeffaflık ilkesini yasal zorunluluk olarak görmeyip gönüllü olarak yerine getirip uygulayan ve benimseyen şirketler tüm yararlarından faydalanabilir ve bunu sonucunda şirket değeri üzerinde pozitif anlamda bir artış hissedilir (Erdoğan ve Solak 2016).

Şeffaflığın, çalışanlar bakımından gerekli olan düzenlemelerde önemli bir etkisi olduğu söylenebilir. Örneğin, Almanya, Çin, Hırvatistan, Brezilya ve Rusya gibi ülkelerde, çalışanlar da şirketlerin karar alma mekanizmasına yardımcı olmak için yönetim kurulu üyelerini seçme, hatta yönetim kurulu toplantılarında kendi temsilcilerini bulundurma hakkına sahiplerdir (Narbay ve Sönmez, 2016).

İşletmelerin şeffaflık fonksiyonunun gereği olarak, faaliyetlerine ve faaliyetlerini gerçekleştirirken izledikleri politika ve prosedürleri kamuoyu ile

paylaşması, işletme ile ilgili çıkar gruplarının işletmenin faaliyetlerinin kalitesine ilişkin bilgi sahibi olmalarını sağlayacaktır. Bu bakımdan şeffaflığın piyasaya olan güveni güçlendirici yönü olduğu iddia edilebilir (İven, 2019).

Şeffaflığı daha fazla benimsemiş olan şirket daha doğru kararlar verebilmektedir çünkü doğru güvenilir ve zamanında ulaşılabilir bilgileri yayınlamaya ve bunlara göre karar alır. Bilginin saklanması şirket içinde sıkıntılara çatışmalara neden olabilir. Bu durumda ne kadar şeffaf olunursa bilgi asimetrisi o kadar azalır.

Şeffaflık ilkesinin gerekli olduğu ve artırılmasının faydalarının genel kabul görmesinin yanı sıra, şeffaflık bir etik zorunluluk olarak da görülmektedir. Şeffaflığın önemi, kamu ve maliye politikaları açısından refah ve büyümenin sürdürülebilmesine ilişkin mekanizmalar içinde giderek daha fazla anlaşılmaktadır (Doğan vd., 2015).

1.8.2.Şeffaflığın Maliyeti

Bir önceki bölümde değinilen faydalarına rağmen neden şirketler daha az şeffaf olmaya yönelirler? Şeffaflığı daha az benimserler? Bu soruların cevabı her zaman tartışılmıştır. Ortaya çeşitli sonuçlar çıkmış olup şirketin şeffaflığı daha az benimsemesi veya ortakların şeffaf olmama davranışının en önemli nedenin maliyet olduğu düşüncesi hakimdir.

Bilgi, şirketten fayda sağlayan her kesim için önemlidir. Öncelikle şirket iç çevresi açısından düşünüldüğünde şirket tarafından ani kararlar alınmasında, işlerin yürütülmesinde, devam ettirilmesinde gerekli bilgi kullanılır dış çevreyi tarafından ise şirkete yatırım yapmak isteyenler, yatırım yapanlar ya da fayda sağlayanlar açısından önemlidir. Ancak bu bilgiyi üretip ortaya çıkarmak da bir çeşit mal üretimi yapmak gibi maliyetlidir. Bir sistem kurmak bilgileri saptayıp bir araya getirmek ve bu bilgileri test etmek verileri birleştirmek yazılımı ve donanımı sağlamak eğitimli personel bulmak gibi pek çok aşaması vardır. Bu aşamaların hepsi bir maliyet unsurudur.

Şeffaflığın en önemli dezavantajı, rekabetçi ortamı etkilemesidir (Perotti ve Thadden, 2000). Artan kamuyu aydınlatma şirketin rekabetçi avantajını azaltacaktır, çünkü rakipler şirket ile ilgili daha fazla bilgiye sahip olmaktadır. Eğer şirket ile

ilgili iyi bir bilgi, şirketin sağlamlığı ve gücü ile ilgili ise, şirketler bu bilgileri açıklayarak görüşlerini daha güçlü hale getirmek isteyeceklerdir (Arsoy, 2008).

Bunların yanı sıra şeffaf olmaya çalışırken açıklanan bilgilerin şirkete zarar verme potansiyeli olabilir. Açıklanmak istenmeyen ama zorunluluğu olduğu için açıklanan bilgiler özellikle halka açık şirketlere beklenen daha fazla zarar getirebilir. Şirketlerin kötü haberlere dair açıklamalarına hisse senedi fiyatının tepkisi, iyi haberlere dair açıklamalardan daha kuvvetli olmaktadır (Skinner, 1994).

1.9. Finansal Şeffaflık

Finansal şeffaflık, şeffaflık ile bağdaştırıldığında ortaya çıkan anlamın ifade edilmesi gerekirse halka açık şirketlerin veya bankaların ya da kurumların finansal tablolarını yıl sonlarında ya da belirlenen dönemlerde açıklama zorunlulukları vardır. Bu nedenle açıklanan bu bilgilerin doğru eksiksiz ve güvenilir olmasını da finansal şeffaflık olarak adlandırılabilir. Yapılan açıklamalardaki en önemli unsur kullanılan muhasebe politikalarının da açıklanması ve herkes tarafından kabul görmüş uluslararası muhasebe standartlarının ve finansal tablolarının kullanılmasıdır.

Herkesin farklı yöntemler kullandığı durumlarda farklı sonuçlar ortaya çıkabilir, bu durumda değerlendirme zorlaşabilir ve mevcut sonuçlar ışığında genelleme yapılamaz. Ayrıca bunların hazırlanmasını bağımsız denetleme kurumlarının yapması ve ortaya çıkan sonuçların düzenleyici ve denetleyici kurumlar tarafından denetlenmesi de güven ve doğruluk açısından çok önemlidir (Gör vd., 2016) Finansal şeffaflık kavramı sadece şirketler, bankalar ya da diğer kurumların kendi bilgilerini açıklamak için geçerli değil ayrıca bağlı oldukları iştirakler hakkında da açıklama yapma zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

Potansiyel yatırımcılar sadece o anki durumu değil gelecek için yapılan hedefleri yatırımları da bilmek isterler ve yatırımlarını bu yönde yaparlar. Şirket tarafından açıklanan ve yayımlanan tabloların uluslararası finansal raporlama standartlarına (UFRS) uyumlu olarak hazırlanması ve Türkiye muhasebe standartlarında (TMS) belirli esaslar ilkeler ve kurallara göre hazırlanması beklenmektedir. Şirketlerin veya bankaların finansal tablolarını bu ilkelere göre hazırlamaları yasal olarak bir zorunluluktur ve tüm dünyada bu kurallar geçerlidir. Uygulanan kurallar evrensel olduğu için sonuçların anlaşılabilmesi açısından teorik

olarak bir sorun teşkil etmemektedir. Bu standartları benimsemek özellikle de uluslararası standartların zorunlu uygulanmadığı dönemlerde veya ülkelerde daha şeffaf olma çabası gerektirmektedir (Muğaloğlu ve Erdağ, 2013).

Finansal şeffaflığı arttıracak önemli bir etken ise ne sıklıkla bilgilerin açık bir şekilde paylaşılacağıdır. Genellikle finansal tablolar yıl sonunda yani mali dönem sonunda açıklanır. Her yıl pay sahiplerinin ve kamoyunun bilgisine sunulur. Pay sahipleri, genel kurul, paydaşlar, iç ve dış tüm çevre bu faaliyet raporlarına bakarak hedef belirlemek, kar zarar durumlarını analiz etmek, strateji oluşturmak yatırım yapmak gibi durumlara karar verirler. Normal şartlarda bu durumun değerlendirilmesi için bir yıl beklenilmesi gerekir fakat küreselleşme ve gelişmelere bağlı olarak bu doğrultuda beklenen şirketlerin, bankaların veya kurumların bilgilerini daha sık açıklamalarıdır (Kara vd., 2015). Bu yüzden de ara dönemlerde de açıklama yapılabilir. Buna örnek olarak aylık üç aylık senede iki defa açıklamaya yapan kurumlar vardır ve bu durumun sonucunda bilgi asimetrisi azaltmakta ve menfaat sahiplerinin yada iç ve dış etmenlerin doğru karar vermesi açısından da daha sık açıklanan doğru ve anlaşılır raporlar önem arz etmektedir.

Doğru karar vermekte önemli olan bir diğer nokta ise uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan tabloların ve raporların doğruluğunun ve güvenilirliğinin şeffaf ve tarafsız bir denetleme süreci ile bağımsız denetim kurumlarınca denetlenmesidir. Bağımsız denetim yönetmeliğinde finansal tablo ve diğer finansal bilgilerin raporlama standartlarına uygun olması ve doğruluğu konusunda, kabul edilebilir güvence oluşturacak yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtlarının elde edilebilmesi için, denetim standartlarında açıklanan, gerekli olan bağımsız denetim süreçlerinin uygulaması ile belgeler yoluyla denetlenmesi ve raporlanarak sonuçlandırılması işlemidir (KGK Bağımsız Denetim Yönetmeliği, 2015).

Bağımsız denetim şirketlerinin üstlendiği görevlerden biri de bankalarda veya şirketlerde çıkar çatışmasını önlemektedir. Bankalarda iç denetim mekanizmasının bulunması ve bunun mali kurumlara bağlı olması şeffaflık ve güven açısından önemlidir. Bağımsız denetim kuruluşlarının da tabii olduğu yasal düzenlemeler vardır ve bu görevi yapan bağımsız denetçiler belli bir aşamadan ve eğitimden geçtikten sonra bağımsız denetçi unvanını alırlar. Bağımsız denetim süreci aynı zamanda hem bankalar hemde bağımsız denetim kuruluşlarından faydalanan her taraf için bir

öğrenme sürecidir. Bu süreçte hataların ve yanlışların ortaya çıkması anlaşılabilir ve görülebilir olması daha kolay olur. Kurumlar tarafından bağımsız denetim kuruluşlarıyla paylaşılan bilgiler yasalar gereği kimseyle paylaşamaz ve gizliliği korunur ancak yapılan incelemeler ve denetlemeler sonucunda raporlar paylaşılabilir (Mortaş ve Şamil 2020).

Son olarak finansal şeffaflığın artırılması daha çok benimsenmesi isteniyorsa kurum tarafından her zaman iştiraklerin yapısı ile birlikte iş ilişkisi içerisinde olunan benzer çıkarlar etrafında birleşen ilişkili taraf işlemlerinin faaliyet gösterilen sektör, üretilen ürün ve hizmetlerin, yatırımların, geleceğe yönelik planların bilgisinin verilmesi gerekmektedir.

1.10. Türkiyede Faaliyet Gösteren Bankalarda Şeffaflık

Bu bölümde öncelikle Türkiye de şeffaflık sürecindeki gelişmelere değinip daha sonra Türkiyede faaliyet gösteren bankalardaki şeffaflık uygulamalarından bahsedilecektir.

2001 krizi şeffaflığın önemi ortaya koymuş ve bununla birlikte Türkiyedeki eksiklikler ortaya çıkmış ve daha fark edilebilir olmuş ve bu kriz yeni reformlara ihtiyaç olduğunu ortaya çıkarmıştır. Başta bankacılık olmak üzere birçok sektörde yeni düzenlemeler yapılmış önlemler alınmış ve kapsamlı yetkiler verilmiştir. Kurumsal yönetim ve şeffaflık uygulamalarının bir tercih değil zorunluluk olması gerektiği tam anlamıyla bu dönemde anlaşılmıştır (Erdoğan, 2009). Dünyada yaşanan birçok olumsuz olaylar (Enron, Worldcom) gibi şeffaflığın önemi daha çok artırmıştır. İlk önce dünya çapında OECD ilkelerinin yayınlanması daha sonra ise Türkiye’de kurumsal yönetim ilkelerin açıklanması şeffaflık ve kurumsal yönetim ilkelerinin benimsenmesi adına önemli bir adım olmuştur. Sonraki yıllarda yaşanan 2008 küresel ekonomik krizde aynı etkileri göstermiş ve bu krizden tüm ülkeler ile birlikte Türkiye de etkilenmiştir. Özellikle gelişme olan ülkelerin ekonomileri sarsılmış ve bu krizle birlikte tekrar birçok düzenleme gündeme gelmiştir ve şeffaflık ve kurumsal yönetim ilkeleri adına önemli kararlar alınmıştır.

Sermaye piyasalarının altı temel özelliği Sermaye Piyasası Kanunu'nun 1. maddesinde ortaya konulmaktadır. Bunlar güvenilirlik, şeffaflık, etkinlik, istikrar, adillik ve rekabetçiliktir (Sermaye Piyasası Kanunu, 2012). Kanunun 32.maddesinde

ise kamuyu aydınlatma belgeleri paylaşılmakta ve bu bilgilerden ortaya çıkan sorumluluklar düzenlenmektedir. Bu madde ile verilmek istenilen mesaj şeffaflığın yatırımcı güveni üzerindeki önemi ve sunulan bilgilerin yanıltıcı, yanlış ve eksik olmasından dolayı yatırımcıların zarar görmeleri halinde tazminat isteminde bulabilecekleridir.

Sermaye piyasası kanunu sermaye piyasası hakkında bir çok ayrıntıda düzenlemeler ve sınırlar ortaya koymaktadır. Hisse senedi ihracı gerek izahname hazırlanmasının zorunlu tutulması ve açıklanan bilgilerin anlaşılabilir ve güvenilir olması istenmektedir ve bir çok bölümde değinilen finansal tabloların Türkiye muhasebe standartlarına uygun olarak hazırlanması bağımsız denetim raporlarının hazırlanması gerektiği de maddelerle açıklanmıştır.

İlk defa halka açılacak şirketin ya da bankanın tüm imtiyazlarının ilan edilmesi de zorunlu olarak ifade edilmiştir (Sermaye Piyasası Kanunu, madde 28). Kanun çoğu maddesinde şeffaflığa vurgu yapmış ve usulsüzlük veya izinsiz sermaye faaliyetlerinin önüne geçmiştir. Sermaye Piyasası Kanunu, piyasa teamüllerine, dürüstlük ve basiret ilkesine aykırı olarak şirket kazançlarının başka kişi ve kuruluşlara aktarılmasını yasaklamıştır (Sermaye Piyasası Kanunu, madde 21). Piyasa dolandırıcılığının ve kirli bilginin çoğalmasını önlemek adına madde 106-108 yaptırımlar belirlenmiştir.

Türkiye'de bulunan bankaların şeffaflık ile ilgili en önemli dayanağı, kurumsal yönetim ilkelerinin mevzuata girmesidir. Kurumsal yönetim ilkelerini belirleme, kanun tarafından Sermaye Piyasası Kuruluna verilmiştir (Sermaye Piyasası Kanunu, madde 17).

1.10.1. Bankalarla İlgili Düzenlemelerde Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık

Öncelikle bilinmesi gereken Türkiye de faaliyet gösteren bankaların diğer kurumlardan farklı olarak 5411 sayılı bankacılık kanununa tabi olmasıdır (Bankacılık Kanunu). Bankacılık kanununda kurumsal yönetim ayrı olarak ele alınıp incelenmiştir. Ayrıca bankalar ticari faaliyet gösterdikleri için ek olarak Türk Ticaret Kanununa da bağlı olmakla birlikte eğer halka açık bir banka ise sermaye piyasası kanununa da uymak zorundadır. Kanunda karmaşalara ve çelişiklere yol açılmamak amacıyla gerekli yerlerde bankalar hariç ifadesi kullanılmaktadır. Halka açık

bankalarda açıklanması gereken şirket veya ortaklar hakkında, iştiraklerin yapısı, stratejik hedefler, yapılan toplantılar, yapılan veya yapılacak olan yatırımlar, hissedarların ve menfaat sahiplerinin bilmesi gereken her türlü bilgiler şeffaflık ilkesi gereği Kamuyu Aydınlatma Platformu'na bildirilmelidir (www.kap.org.tr).

5411 sayılı Bankacılık Kanunu olarak bilinen kanun 25983 sayılı Resmi Gazetede ve 1 Kasım 2005 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bankacılık kanunda üçüncü kısımda SPK'nın ve kuruluş birliklerinin görüşü alınarak bazı kararlar belirlenmiş kurumsal yönetim başlığı altında kurumsal yönetim süreçlerinin BDDK tarafından belirleneceği ifade edilmiştir. Diğer önemli olarak görülen diğer madde de ise halka açık şirketlerden farklı olarak bankalarda genel müdür ve yönetim kurulu başkanlarının ayrı kişiler olması zorunlu tutulmuştur.

Bankacılık Kanunu'nda iç denetim, risk yönetimi, iç denetim ve finansal raporlama sistemlerinin kanunlara uygun olarak harekete geçirilmesi yetkisi yönetim kuruluna verilmektedir. Müdürlerin ve yönetim kurulu üyelerinin görevlerine başlayabilmeleri için yerel ticaret mahkemesi huzurunda yemin etmeleri gerekmektedir. Ayrıca bu kişiler de dahil tüm yöneticilerin sahip oldukları malları bildirmek için mal beyanında bulunmaları kanunla zorunlu tutulmuştur (Madde 27). Özellikle bankalarda ortaya çıkan bilginin doğru ve güvenilir olmasının meydana gelmesi düzenleme ve denetlemenin yapılabilmesi için iç kontrol, iç denetim ve risk yönetim sistemlerinin kurulması ve işleyişinin gerçekleştirilmesi zorunludur (Madde 29-32).

Bankalardaki şeffaflık konusu ile ilgili bir diğer üzerinde durulan düzenleme ise, 'Bankaların Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik' olarak bilinmektedir. Bu yönetmeliğin içeriği yedi esas madde ile özetlenmiştir. (BDDK, 2006):

1- Banka iç çevresinde stratejik hedefler ve kurumsal değerler bilinci oluşturulmalıdır.

2- Banka içinde her bireyin yetki ve sorumlulukları açıkça belirlenmeli ve buna uygun olarak hayata geçirilmelidir.

3- Yönetim kurulu üyeleri, görevlerini etkin bir biçimde ifaa edecek nitelikleri haiz ve kurumsal yönetimde üstlenmiş oldukları rolün bilincinde olarak bu maça uygun olarak banka faaliyetleri hakkında bağımsız baskı altında kalmadan değerlendirme yapabilmelidir.

4- Üst düzey yönetim, sorumluluklarını tam anlamıyla etkin bir şekilde ortaya koyacak nitelikleri haiz ve kurumsal yönetimde üstlenmiş oldukları görevin bilincinde olmalıdır (Kurumsal Yönetim Tebliği, 2017).

5- Bankanın göreve getirilen müfettişleri ile bağımsız denetim görevlilerinin çalışmalarından dolayı ortaya çıkan her türlü bilgi ve belgeden etkin olarak yararlanılmalıdır.

6- Banka içi Ücret politikalarının belirlenmesinde gözetilecek nokta bankanın stratejik hedefleri, etik değerleri ve iç dengeleri ile uyumlu olarak sağlanmalıdır.

7- Kurumsal yönetimde şeffaflık benimsenmeli ve uygulamalı olarak sağlanmalıdır.

Özet olarak ele alınan yedi başlığa ek olarak yine bu yönetmeliğin birçok maddesinde şeffaflık ve kurumsal yönetim ilkelerine değinilmiş doğru, güvenilir tam ve eksiksiz bilgi üzerinde durulmuştur (Heves, 2011).

1.11. Kamuyu Aydınlatma Platformu

Kamuyu aydınlatma platformu (KAP) sermaye piyasası ve borsa mevzuatı gereğince kamuya açıklanması gereken bilgilerin elektronik imzalı olarak iletildiği ve kamuya duyurulduğu elektronik sistemdir. Sermaye piyasası kurulu yayınlamış olduğu kamuyu aydınlatma tebliği gereğince paylaşılması gereken her türlü bilgi ve belgenin kamuyu aydınlatma platformu aracılığıyla kamuyla paylaşılmasını bu duruma uygun olarak kamuyu aydınlatma platformuna gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kamuyu aydınlatma platformunu 7/24 esasına uygun olarak 700 den fazla şirket ve 1000 i aşkın yatırım fonu ile 3000 kullanıcıya hizmet vermektedir. Bu platformun tasarlanma amacı anlaşılır ve doğru bilgiye internet yoluyla tam zamanlı ve düşük maliyetle erişim imkanı sağlamak olup ayrıca en önemli özelliği elektronik arşiv görevini üstlenmiş olup bilgileri saklamasıdır.

Kamuyu aydınlatma platformunda eğer kullanıcılar elektronik sertifikaya sahip ise bildirim yapabilmektedir. Bu bağlamda ilk olarak yapılması gereken halka açılacak veya ilk defa halka arz olacak şirket ortaklıklarının elektronik sertifika başvurusunda bulunmaları gereklidir. Borsa tarafından listeye alınıp karar verilebilmesi için elektronik sertifika başvurusunun olması zorunludur. Kamuyu aydınlatma platformunun sistemine sadece Borsa İstanbul da işlem gören kurumlar değil ayrıca portföy yönetim şirketleri, yabancı yatırım fonları, girişim sermayesi fonları, emeklilik yatırım fonları, yatırım fonları ve yatırım kuruluşları da bildirim gönderebilmektedir. Ayrıca bağımsız denetim şirketleri, şirketlere ait finansal raporları elektronik ortamda imzalayarak bu işlemi gerçekleştirebilirler (Kamuyu Aydınlatma Platformu, 2021).

Şekil 1’de Kamuyu Aydınlatma Platformunun Bankalar, Düzenleyici Kuruluşlar ve Yatırımcılar açısından faydaları gösterilmektedir.

Şekil 1 : Kamuyu Aydınlatma Platformunun Faydaları (www.kap.com.tr)

Şekil 1’ de görüldüğü üzere Kamuyu Aydınlatma Platformu’nun en önemli amacı ulaşılmak istenilen bilgiyi zamanında ve herkes tarafından eşit şekilde ulaştırmaktır. Bilgiyi tek bir noktada toplayıp düzenli olmasını sağlar ve bilgiye

ulaşılırken bürokrasiyi azaltıp zamandan tasarruf sağlar ayrıca bu hizmeti ücretsiz olarak kullanıcılarına sunar. Rekabetin çok yoğun olduğu bir dönemde bir şirket veya banka tarafından açıklanan bilgilerin rakipleri ile aynı anda yapması bireysel yatırımcı için çok büyük bir şanstır. Çünkü yatırımcı aynı anda istediği tüm bilgilere ulaşabilmektedir. Bu noktada kamuyu aydınlatma platformu kesin ve ayırt etmeksizin herkese aynı anda eşit bilgiyi sağlamaktadır. Bu sayede hem bilgi asimetrisinin oluşmasını önler hem de şeffaflığın değerini artırır (Çörtük ve Erten, 2016).

1.11.1.Kurumsal Yönetim Uyum Derecelendirmesi

Kurumsal yönetim anlayışının bankalar tarafından benimsenmesi, bankaları ve düzenleyici kuruluşları bu tür uygulamaları daha anlaşılır biçimde standart hale getirmeyi ve karşılaştırılabilir yapıya dönüştürmeye yöneltmiş bu durumda kurumsal yönetim derecelendirilmesi ön plana çıkarılmıştır (Sakarya, 2011).

Kurumsal yönetim uyum derecelendirmesi, kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesi içinde, şirketlerdeki kurumsal yönetim uygulamalarının kalitesini araştıran niteliksel derecelendirme faaliyeti olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda ifade edildiği üzere kurumsal yönetim derecelendirilmesi diye tanımlanan kavram kurumsal yönetimin etkinlik seviyesini sayısal olarak ifade etme yöntemidir. Üzerinde durulan kriter ise düzenleyici ve denetleyici kurumlar tarafından yayımlanan kurumsal yönetim ilkeleridir. Burada kullanılan "Uyum" sözcüğü ise bankanın göreceli olarak o ülke yasalarına göre kurumsal yönetime uyup uymadığını göstermektedir (Güçlü, 2010).

Aslında Türkiye'deki şartlara göre 2007 de SPK derecelendirme tebliğinde belirtildiği üzere şirketlerin kurumsal yönetim uyum derecelendirmesini yaptırımları zorunlu bir kural değildir.

Ama bir şirket derecelendirme çalışması yaptırmışsa,sonucunu kamu ile paylaşmak zorundadır. Türkiye'de tüm kurumlar için kurumsal yönetim uyum derecelendirme faaliyetini sadece SPK tarafından yetkilendirilen kuruluşlar yapabilmektedir.

Bu kuruluşlar Türkiye’de bulunan ve SPK tarafından yetkilendirilen ve Türkiye’de derecelendirme faaliyeti yapmalarına SPK tarafından izin verilen uluslararası derecelendirme kuruluşlarıdır. 2021 yılı güncel bilgilere göre SPK dan yetki alan kuruluşlara aşağıda yer verilmiştir (SPK, 2021).

- 1- Saha Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.
- 2- Kobirate Uluslararası Kredi Derecelendirme ve Kurumsal Yönetim Hizmetleri A.Ş.
- 3- JCR Avrasya Derecelendirme A.Ş.
- 4- DRC Derecelendirme Hizmetleri Anonim Şirketi
- 5- Fitch Ratings LTD.
- 6- İstanbul Uluslararası Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.
- 7- Moody’s Investor Service INC.
- 8- National Investor Services Derecelendirme A.Ş.
- 9- Standars and Poor’s Credit Market Services Europe Limited

Bankaların veya şirketlerin, bunların haricinde yetkisi bulunmayan bir kuruma kurumsal yönetim derecelendirme yaptırılmaları ve bunun sonucunu kamuya açıklamaları yasaklanmıştır. Yetki ve izin verilen kurum sayısının az olmasının nedeni derecelendirme sonuçlarının yatırımcıları etkileyebilme olasılıklarının olmasıdır. Bu yüzden uyum derecelendirme kuruluşları sıkı denetleme ve düzenlemelere tabi tutulup taşınması gereken bazı özellikler vardır; sözleşmeler, sermaye yapıları, uzmanların sahip olması gereken lisanslar, derecelendirme komiteleri gibi.

SPK tarafından belirlenen kurumsal yönetim ilkeleri kapsamında dört temel başlık ve her başlık altındaki alt kriterlere göre Türkiye’de kurumsal yönetim uyum derecelendirmesi yapılmaktadır.

Kurumsal yönetim derecelendirme notunun saptanmasında her başlığın notu ayrı ayrı belirlendikten sonra başlıkların ağırlıkları göz önüne alınarak kurumsal yönetim ilkelerine uyum notu belirlenmektedir (Pamukçu, 2011:144). Bu notların kurumlar açısından başka bir önemi de toplamda 10 üzerinden 7.00 ve her bir ana başlık notu en az 6.50 üzerinde olan şirketlerin BİST Kurumsal Yönetim Endeksi’nde (XKURY) yer alacak olmasıdır.

Kurumsal yönetim uyum derecelendirmesi toplam notunun hesaplanmasında kullanılan ana başlıklar ve bunların ağırlıklı yüzdeleri Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2 : Türkiye'de Kurumsal Yönetim Uyum Derecelendirmesi Notu Hesaplamasında Yer Alan Ana Başlıklar (Kobirate, 2014; BİST Kurumsal Yönetim Endeksi)

ANA BAŞLIK	AĞIRLIĞI	XKURY'de yer almak için minimum not
PAY SAHİPLERİ	25%	6,5
KAMOYU AYDINLATMA VE ŞEFFAFLIK	25%	6,5
MENFAAT SAHİPLERİ	15%	6,5
YÖNETİM KURULU	35%	6,5
TOPLAM	100%	7

Türkiye'de kurumsal yönetim uyum derecelendirme notu, ele alınan kurumun kurumsal yönetim uygulamalarını hangi seviyede gerçekleştirdiğini gösteren önemli bir göstergedir. Buradaki önemli olan nokta ,daha öncede vurgulandığı üzere SPK Kurumsal Yönetim İlkeleridir. Standart bir derecelendirme şablonu yerine sadece ilkeler çerçevesinde çalışma yapmaları gerektiğini öngörmüştür (Levent, 2018).

1.12.Şeffaflığın Bankaların Performansına Etkisi

Performans kavramı kelime anlamı olarak Türkçede başarı anlamına gelmekte olup Fransız kökenli bir kavramdır. Herhangi bir konuda bireyin ya da nesnenin başarısı olarak tanımlanabilir.

Literatürde en çok kullanılan anlamıyla performans ölçümü kurumun ya da bireyin bir konudaki verimliliğini değerlendirmek karşı tarafla karşılaştırmak ve ortaya çıkan durumun neticesini tespit etmek amacıyla uygulanan işlemdir. Bankacılık sektörünün performansını etkileyen dışsal ve içsel olarak birçok faktör bulunmaktadır. İçsel faktörler bankaların kendi yönetimleri altında bulunan kriterlerden kaynaklanan faktörlerken, dışsal faktörler daha geniş kapsamlı makroekonomik faktörlerdir.

Performans ölçümü sayesinde bankalar hali hazırdaki durumlarını analiz ederek ve bu durumu günümüzde artan rekabete karşın pozitif anlamda kullanmak

için rakipleri ile karşılaştırarak performanslarını değerlendirebilirler. Birçok nedenden dolayı kurumlar belirli aralıklarla performanslarını ölçmek durumunda kalırlar. Bu bölümde bankaların performansı üzerinde şeffaflık etkisi üzerinde durulacaktır.

Finansal piyasaların en önemli kolu olan bankacılık sektörü son yıllarda örgütsel yapılarında ve iş yapış modellerinde birçok değişim geçirmektedir. Yaşanan birçok küresel olay şeffaflığın ne kadar önemli olduğunu ortaya çıkarmış, değişiminde bunun kaçınılmaz bir sonucu olduğunu doğrulamıştır.

Bankacılık sektörünün ele alınmasının sebebi ve aslında bankalarda şeffaflık kavramının bu kadar öne çıkmasını sağlayan etmen bankaların diğer işletmelerden farklı olarak girdisinin ve çıktısının insanlık için yüzyıllardır en önemli icat olarak kabul edilen para olmasıdır. Bankacılıkta sağlanan hizmetler bu paranın miktarının, vadesinin ve yerinin farklılaşmasını sağlar. Konu paraysa ve parayla sunulan hizmetlerin çoğalması ise bu noktada şeffaflığın önemi daha çok artar. Sahip olunan kaynakların verimli kullanılması, personel kalitesi, risk yönetimi, sermaye yeterliliği, karlılık gibi birçok kriter şeffaflık açısından önemlidir. Literatürdeki çoğu çalışmada şeffaflığın şirket performansına olumlu etki yaptığı konusunda fikir birliğine varılmıştır. Şeffaflığın arttırılmasının performans üzerinde oldukça önemli faydaları ve bunu destekleyen gerekçeler vardır.

Elde edilen bilgilerden ulaşılan en önemli sonuç Bankalar ne kadar şeffaf olursa bunu yaparken uygulamada tek tip raporlama sistemleri ve mevcut muhasebe kuralları kullanılırsa, yetersiz denetim ve uygulamadan kaçınırsa, bilgilerini ulaşılabilir ve doğru bir şekilde paylaşırsa bu bankaların uzun dönemli performansları üzerinde olumlu etki yapabilir.

1.13.Şeffaflığın Ölçülmesi

Bankaların performanslarını tanımlamak, şeffaflığı tanımlamaktan daha kolay ve anlaşılırdır. Performansı tanımlayan kavramlar ve ölçülmesinde kullanılan veriler açık, net ve daha anlaşılırdır. Çünkü performans ölçümü şeffaflığa göre daha somut bir kavramdır. Ama bu ölçümün daha özel bir kavram olan bir bankanın şeffaflığının ölçülmesi üzerine değerlendirilmesi hala soyut ve öznel bir kavram olarak ortaya koymaktadır. Bu durumdan dolayı şeffaflığı daha anlaşılır kılmak ve

değerlendirebilmek için literatürde bir endeks oluşturarak yada farklı kriterlere dayanarak şeffaflık ölçülmeye çalışılmıştır.

1.13.1.Şeffaflığın Birkaç Kriterle ölçülmesi

Şeffaflık ve kurumsal yönetim çalışmalarında şeffaflığın ölçülmeye çalışılmasında belirli kriterler kullanmak yerine endeks oluşturmak hem maliyetli hem de zaman kaybı olabilmektedir. Bu nedenle bazı araştırmalarda kurumsal yönetimi ele alan ve temsil eden uluslararası literatürde kabul görmüş yaygın kriterler kullanılmaktadır. Bu kriterler hakkında aşağıda farklı örnekler verilmiştir (Bhatt ve Bhattacharya, 2017).

- Yönetim kuru başkanı ve Genel müdür/icra kurulu başkanı ayrı kişiler olması (CEO duality)
- Yönetim kurulu toplantı sayısı
- Yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı
- Yönetim kurulu başkanının bağımsızlığı

Kurumsal yönetim düzeyini ölçmekte bu kriterlerin kullanılması araştırma için faydalı ve sonuca ulaştırılabilir olabilir fakat şeffaflık düzeyinde bu tarz kriterler yeterli ve etkili olmamaktadır. Bu yüzden daha anlamlı ve etkin sonuçlara ulaşmak için endeks kullanmak daha yararlı olmaktadır.

1.14. Şeffaflığın Endeks Yardımıyla Ölçülmesi

Şeffaflık ve kurumsal yönetimin ölçülmesinde kullanılan yöntemlerden birinin endeks oluşturmak olduğuna bir önceki bölümde değinilmiştir. Literatürde kurumsal yönetim ve şeffaflık endeksi oluşturmak için çeşitli yöntemler kullanıldığı görülmektedir.

İlk olarak yasal düzenlemeler kullanılarak farklı bölüm ve kriterlerden meydana gelen kurumsal yapıda bir endeks oluşturmak vardır. Türkiye de SPK nın yetkilendirdiği kuruluşların yapmış oldukları kurumsal yönetim uyum derecelendirme kapsamındaki çalışmaları buna örnek olarak gösterilebilir. Bu başlıklar menfaat sahipleri, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık, yönetim kurulu ve pay sahipleri olarak belirlenmiştir. Kobirate yaptığı çalışmasında buna uygun olarak yapılan derecelendirmeyi birinci grup BİST şirketleri için 408, ikinci grup şirketler

için 401, üçüncü grup şirketler için 399 kriterle sonuca ulaştığını açıklamıştır (Kobirate, 2014).

Derecelendirme kuruluşlarının ortaya çıkarıp geliştirdiği endeks bulgularının yapılan çalışmalarda dikkate alınmamasının negatif etkisi olarak soruların tam olarak bilinmemesi ve araştırma yönteminin sorgulanmaması gösterilebilir. Kurumların veya bankaların talep etmesi durumunda derecelendirme şirketleri bu kurumlarla birlikte çalışmakta belge veya bilgi talebinde bulunabilmektedir.

Derecelendirme kuruluşlarının oluşturdukları rapor yerine ikinci olarak bazı araştırmalarda araştırmacılar ele aldıkları ülke mevzuatlarını dikkate alarak şeffaflık ve kurumsal yönetim endeksini meydana çıkarmışlardır. Buna örnek olarak gösterebileceğimiz Garay ve González (2008) oluşturdukları kurumsal yönetim endeksini Venezuela piyasasını dikkate alarak oluşturduklarını açıklamışlardır. Mevzuata bakılmadan da kurumsal yönetim ve şeffaflık endeksi oluşturulmaya çalışılmış ve sonucunda bazı çalışmalar ortaya çıkmıştır. Black ve diğerleri (2012) tarafından oluşturulan endeks buna örnek olarak verilebilir.

Son olarak literatürde bazı çalışmalar ise yatırım bankaları ya da çeşitli kuruluşlar tarafından oluşturulmuş olan şeffaflık endekslerini çalışmalarında kullanmışlardır. Ayrıca her kuruluşun farklı yöntem kullanması sonucunda aynı şirketler için farklı değerlerin dikkate alınması gerektiği önemli bir durumdur.

1.14.1. Şeffaflık Endeksi Uygulamaları

Şeffaflık ve finansal performansın ölçülebilir olması ve ortaya çıkan sonucun yorumlanabilir ve karşılaştırılabilir bir sonuç olabilmesi için belli bir endekse ihtiyaç vardır. Literatür incelendiğinde şeffaflığın genellikle kurumsal yönetimin alt endeksi olarak ortaya çıktığı saptanmıştır. Literatürde bu konu ile ilgili yapılan çalışmalara baktığımız zaman Garay ve Gonzalez (2008) 5 kriterle Black ve diğerleri (2006) 3 kriterle kurumsal yönetim başlığı altında şeffaflığı alt endeks olarak incelemişlerdir. Kamuyu aydınlatma konusu adı altında alt başlık olarak kurumsal yönetim endeksinde Black ve diğerleri (2012) şeffaflığı 12 kriterle ele almışlardır. Literatürde şeffaflığı kurumsal yönetim endeksinin altında bir endeks olarak ele alan birçok çalışma vardır. Şeffaflığı daha kapsamlı inceleyen ve tek bir endeks olarak ele alan çalışmalarda literatür kısmında yer verilmiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde bu konuda en eskilerden olarak bilinen 1995'e kadar yayımlanan kamuyu aydınlatma endeksi ABD merkezli CIFAR (Center for International Financial Analysis and Research) tarafından geliştirilmiştir (Arsov ve Bucevska, 2017). Bu endeks çoğu araştırmacı tarafından kullanılan yasal orijin ve kültürel faktörleri ele almıştır. Daha farklı olarak Adiloğlu ve Vuran (2012) ise finansal bilgi şeffaflığı endeksini OECD kurumsal yönetim ilkelerindeki kamuyu aydınlatma ve şeffaflık bölümündeki kriterlerden faydalanarak oluşturmuşlardır.

Bu konuda en yaygın olan ve literatürde en çok kullanılan endeks Standard and Poor's tarafından oluşturulup geliştirilen endekstir. Bu endeksin yaygın olarak kullanılmasının nedeni şeffaflığı oluşturan etmenlerin daha geniş kapsamlı olarak yönetim kurulu, pay sahipleri ve finansal şeffaflığı da ele almasıdır. Bu endeks ilk olarak Patel ve Dallas (2002) tarafından 'Transparency and Disclosure: Overview of Methodology and Study Results-United States' adlı çalışmayla ele alınmıştır. Bu çalışmada ABD de Standard and Poors tarafından geliştirilen endeks de yer alan endeksin metodolojisi detaylı olarak ele alınmıştır. Bu çalışmada kullanılan endekse bağlı olarak şeffaflık 98 kriterle ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırılmak istenilen ülkeye göre bu kriterler çoğaltılabilmektedir.

S&P kamuyu aydınlatma ve şeffaflık endeksi genel olarak üç ana kısımdan oluşmaktadır.

- 1- Finansal Şeffaflık
- 2- Mülkiyet Yapısı ve Yatırımcı Hakları
- 3- Yönetim Kurulu Yapısı ve Süreçleri (Patel ve Dallas, 2002).

1.15. Literatür Çalışması

Finansal piyasaların en önemli kolu olan bankacılık sektörü son yıllarda örgütsel yapılarında ve iş yapış modellerinde birçok değişim geçirmektedir. Yaşanan küresel olaylar şeffaflığın ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermekte, kurumsal yönetim ve şeffaflık uygulamalarının tercih değil zorunluluk olması gerektiği anlaşılmıştır. Bu bölümde konuyla alakalı literatür çalışması yapılmış olup uluslararası ve ulusal literatürde şeffaflık ve performans ile ilgili yayınlar incelenmiştir.

Akhigbe vd. (2016) şeffaflığın bankaların finansal performansı üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmada regresyon yöntemini kullanarak iki aşamalı sonuca ulaşmışlardır. 1996 -2014 dönemi ele alınarak yapılan araştırmada bankaların performansı regresyon analizi yöntemi kullanılarak PREROA ve PROFEFF (içinde birçok değişkenin bulunduğu varlık büyümesi, karlılık etkisi, volatality, finansal krizler gibi) oranları ile temsil edilmiştir. Yazarlar araştırma sonucunda şeffaflığın bankaların finansal performansı üzerinde pozitif etkiye sahip olduğunu ayrıca finansal krizlerin şeffaflığı kısıtlayıcı etkisi olduğu sonucuna varmıştır. Daha fazla şeffaflığın sermaye maliyetini düşürücü etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Artan şeffaflığın daha iyi performans getirisi olacağı geri dönüş volatilitésinin önemli olduğu yüksek getiri oynaklığı ve yüksek tahmin hatası (her ikisi de düşük şeffaflığı gösterir), daha düşük kâr verimliliği ile ilişkilidir sonuçlarına da ulaşılmıştır.

Srairi (2018) islami bankacılık alanında şeffalık ve risk alma davranışlarını incelediği bu çalışmada 2013-2016 döneminde beş Körfez İş birliği Konseyi ülkesinde faaliyet gösteren 29 İslami bankadan oluşan bir örneklem için kurumsal şeffaflığın banka riski üzerindeki etkisini incelemektedir. Birkaç uluslararası düzenleyici belgeye dayanarak bir şeffaflık endeksi oluşturulmuş ve endeksi, bankaların yıllık raporlarındaki içerik analizini kullanarak ölçülmüştür. Banka riskini etkileyen birkaç iç ve dış değişken, yani büyüklük, etkinlik, mevduat seviyesi, varlıkların büyümesi, GSYİH büyümesi, kredi bilgisi derinliği riski ve konsantrasyon gibi çeşitli değişkenler belirlenmiştir. Sonuç olarak İslami bankalar arasında ifşa açısından büyük farklılıklar ortaya koymaktadır. Yalnızca iki ülke (Bahreyn ve Birleşik Arap Emirlikleri) daha yüksek düzeyde şeffaflığa sahip olduğu ayrıca

kurumsal yönetim, Şeriat yönetimi ve yönetim riski boyutları ile ilgili olarak bir şeffaflık eksikliği bulunmuştur.

Banka istikrarı ve şeffaflık üzerine yaptığı çalışmasında Nier (2005) performans ve istikrar kavramlarına değinmiş, otuz iki ülkeden 550 bankayı 1994-2004 dönemini regresyon analizi kullanılarak incelemiştir. Yazar araştırmasında bankanın istikrar ölçütlerini performans ile bağımlı olarak ROA,GDP,Beta oranları olarak belirlemiştir. Artırılmış şeffaflığın önceden teşvikleri iyileştirebileceği yönündeyken, bir banka zor zamanlar geçirdiğinde ve bilgi sağlama istikrarı bozucu bir etkiye sahip olduğunda, şeffaflığın önceden iyi bir şey olup olmadığı daha az açıktır ve elde ettiği bulgulardan şeffaflığın bankaların istikrarını geliştireceği ve krizlerin şeffaflığı azaltacağı yönündeki etkisine ulaşmıştır.

Lahrech ve diğerleri (2014) çalışmalarında islami bankacılık da şeffaflık ve finansal performans ilişkisini ele almışlardır. 25 banka üzerinde 2006-2010 dönemini kapsayan araştırmada Standard and Poors tarafından geliştirilen şeffaflık endeksi ve finansal performans göstergesi olarak kar dağıtımı, varlık kalitesi, karlılık, sermaye yeterliliğini temsil eden oranlar oluşturulmuştur. Matematiksel yöntem kullanılarak yapılan araştırma sonuçlarına göre şeffaflığın artırılmasının, İslami bankaların kar dağıtım uygulamalarını gölgelemesini önleyeceğini ve yatırım hesabı sahiplerini yatırım fonlarını yönetmek için daha iyi bir konuma gelebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma ayrıca, İslami bankaların performansının iyileştirilmesinin, onları, kâr paylaşımı yatırım hesabı sahiplerinin fonları kapsamında kâr paylaşımında bulunan hesap sahiplerinin fonlarını yönetmeye sevk edeceğini göstermiştir. Şeffaflık ve bankanın performansının arasındaki ilişki incelendiğinde ise pozitif bir ilişki olduğu kar dağıtım politikasının da bu durumu önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bankaların risk yönetiminde şeffaflık ve likidite kavramlarını ele alan Ratnovski (2013) bankaların likit varlıklarının ve şeffaflık olgusunun bankanın risk yönetimini etkilediğine değinmiş, aralarındaki ilişkiyi 1998-2010 dönemi kapsamında panel veri yöntemiyle incelemiştir. Şeffaflığı ilke edinmiş bankalarda risk yönetimin daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanı sıra riski yönetirken likit varlıkların kısa süreli şoklara karşı etkili olduğunu savunmanın uzun dönemli şokların şeffaflık ilkesi ile kapatılabileceği ve daha fazla likit ihtiyacının

finansal riski arttırdığına bunu önlemenin şeffaflığı artırmak ve şeffaflık seçiminin derecesi olduğu ortaya konulmuştur.

Costello ve diğerleri (2018) bankacılık sistemindeki katı kuralların düzenlemelerin şeffaflık üzerindeki etkisini ele almışlardır ve 2001-2010 yılları arasında panel veri yöntemiyle düzenlemelerin uygulanmasındaki titizlik irdelenmiş bu uygulamaların şeffaflığı artırıp arttırmadığı yönünde konu ele alınmıştır. Düzenleyici yaptırımların finansal sistem üzerindeki başarısı finansal raporlama sistemin zorunluluğu gibi katı kurallar ile Amerikan bankacılık sektöründe şeffaflığı pozitif yönde mi negatif yönde mi etkilediği 9 yıllık bir dönemi kapsayarak araştırılmıştır. Bankaların sermaye yapısı, yaşı, varlık büyüklüğü, borç yapısı panel veri yöntemi kullanılarak analiz edilmiş elde edilen bulgulara göre daha katı kuralların şeffaflık üzerinde pozitif etkisi olurken kural koyucuların finansal sistemde büyük rol oynadıkları sonucuna varılmıştır. Bu bulgular, düzenleyicilerin, özellikle finansal krize yol açan dönemlerde, bankaların finansal raporlama sonuçlarını denetlemede önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Moreno ve Takalo (2014) şeffaflık konusunu daha genel kavram olan optimal şeffaflık seviyesi başlığı altında incelemişlerdir. Likit olmayan varlıkların yeniden finanse edilmesi gereken kısa vadeli borçlarla finanse edilen rekabetçi bir bankacılık sektörünü inceleyerek Refahın, şeffaflık seviyesinin tekdüze olmayan bir işlevi olduğunu göstermişlerdir. Sonuç olarak şeffaflığın artırılması verimli tasfiyeyi teşvik eder, ancak risk seviyesi göz önüne alındığında devir riski üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu bankaların bu olumsuz etkiyi daha fazla risk alarak telafi edebileceğini bu dengeleme etkilerinin orta düzeyde bir şeffaflığı optimum hale getireceği sonucuna ulaşmışlardır.

Literatürde şeffaflık açısından farklı bir konuyu ele alan Andrievstaya ve Semenova (2016) 1998-2010 dönemini kapsayan çalışmalarında panel veri yöntemi ile bankacılık sistemindeki şeffaflığın rekabeti arttırıp arttırmadığı yönünde çalışma yapmışlardır. Bankacılık sisteminin etkinliğini ve istikrarını etkileyen en önemli faktörün banka rekabeti olduğu üzerinde durulmuştur. Araştırma bulguları daha yüksek düzeyde banka şeffaflığına sahip ülkelerin banka yoğunlaşmasının daha düşük seviyelere sahip olduğunu, şeffaflık ile piyasa gücü arasındaki bağlantının ise daha az belirgin olduğunu göstermiştir. Daha katı açıklama kuralları nedeniyle

rekabetin azalmasının banka kredi risklerine bağı olduğunu ve ilişkinin U şeklinde olduğunu da ortaya çıkarmışlardır.

Semenova (2010) uluslararası literatürde 1990'dan 2003'e kadar ülkeler arası verileri, panel veri yöntemi kullanarak nicel piyasa disiplini ile bankacılık sistemi şeffaflığı arasındaki istatistiksel olarak anlamlı ilişkiyi keşfetmeye çalışmaktadır. Bankacılık sisteminin şeffaflığını ölçmek için Nier endeksinin yanı sıra Dünya Bankası "Banka Düzenleme ve Denetimi" verileri kullanılarak oluşturulmuş bir endeksi kullanmıştır. Sonuç olarak bankacılık sistemi şeffaflığının piyasa disiplini üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Elde edilen sonuçlar şeffaflığı artırmak için tasarlanmış önlemlerin, bilgi bulunabilirliği ve / veya yorumlanabilirlik ile ilgili gerekliliklerin eşlik etmediği, piyasa disiplinini geliştirmede etkili olmayabileceğini göstermiştir.

Bankacılık ve finansal krizleri önlemede şeffaflık ve bilgi düzeyinin önemi ile ilgili çalışmasında Altıntaş (2006) şeffaflık düzenlemeleri ve bankacılık sisteminde şeffaflığın önemini ele almıştır. Finansal krizlerde şeffaflık ilişkisine de ayrıca yer veren yazar bazı çıkarımlarda bulunmuştur. Şeffaflık düzenlemelerindeki amacın piyasa disiplinini güçlendirerek finansal kırılganlığı azaltmak ve bankacılık sistemindeki çöküşü engellemek olduğunu savunmuştur. Şeffaflık düzenlemelerinin bunun yanı sıra özel maliyetleri ve bankalarının risk profillerini yükselttiği görüşünü yaptığı çalışma sonucunda desteklemiştir. Sonuç olarak bu durumun şeffaflığın piyasa disiplini üzerindeki potansiyel faydasını zayıflatabilmekte ve bankacılık sektörünün istikrarsızlığa sürükleyebilmektedir.

Doğan ve diğerleri (2017) bankaların şeffaflık düzenlemeleri ile finansal performans göstergeleri arasındaki ilişkinin test edilmesi başlığı altında şeffaflık ve finansal göstergeler arasındaki ilişki ele alınmıştır. Araştırmanın amacı bankaların şeffaflık düzeyleri ile finansal performans göstergeleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla, hisse senetleri Borsa İstanbul'da (BİST) işlem gören 10 bankanın 2005–2013 yılları arasındaki verileri kullanılmıştır. Bankaların şeffaflık düzeyleri; finansal şeffaflık düzeyi ,mülkiyet yapısı şeffaflık düzeyi ve yönetim yapısı şeffaflık düzeyi olmak üzere üç grupta sınıflandırılmıştır. Yazarlar araştırma kapsamında üç adet bağımlı değişken (TOBIN, V-KAR, O-KAR) ve üç adet bağımsız değişken (Mülkiyet, Finansal ve yönetim) belirlemişlerdir. Söz konusu

şeffaflık düzeyleri 105 kriter ve panel veri yöntemiyle tespit edilmeye çalışılmış bankalara ait şeffaflık skorları ortaya konulmuştur. Bu 105 şeffaflık kriteri neticesinde ortaya çıkan şeffaflık skoru; bankaların web sayfasında ,faaliyet raporunda veya KAP'ta açıklanmayan bilgi ise 0 ,açıklanmış bir bilgi ise 1 verilerek oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular piyasa esaslı performans göstergesi Tobin's q ile bankaların finansal ve yönetim yapısı şeffaflık düzeyi arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara rastlanmıştır. Benzer şekilde yönetim yapısı ve mülkiyet yapısı şeffaflık düzeyi ile muhasebe esaslı performans göstergeleri olan öz sermaye karlılığı ve varlık karlılığı arasında negatif ilişkiler elde edilmiştir.

Yönetim kurulu yapısı ile yönetim kurulu şeffaflığı arasındaki ilişkiyi Borsa İstanbul'da işlem gören 10 banka üzerinde yaptıkları çalışmada ele alan Doğan ve Doğan (2017) çalışmanın amacını bankaların yönetim kurulu şeffaflık düzeyleri ile yönetim kurulu yapısı arasındaki ilişkiyi test etmek olduğunu belirtmişlerdir. Yönetim kurulu yapısı olarak yabancı yönetici sayısı kurulun büyüklüğü ikililik (duality) ve bağımsız yönetim kurulu sayısı kullanılmıştır. Yönetim kurulu şeffaflık düzeyleri 37 soru ile ölçülmüştür. Yapılan çalışma sonucunda kadın, bağımsız ve yabancı yönetici kurulu üye sayısı, kurulun büyüklüğü ile yönetim kurulu şeffaflığı arasında pozitif bir ilişki olduğu elde edilmiştir.

Kurumsal yönetim perspektifinde şeffaflığın şirket karlılık ve piyasa değerine etkisi başlıklı çalışmayı geniş kapsamda ele alan Levent (2018) Borsa İstanbul'da işlem gören halka açık şirketlerin şeffaflık düzeylerinin karlılık ve piyasa değeri üzerindeki etkisini ortaya koymak istemiştir. Bu kapsamda, öncelikle şeffaflık düzeylerinin sayısal olarak ifade edilebilmesi için şeffaflık endeksi oluşturmuştur. Bunun için literatürde çok tercih edilen güvenilirliği test edilmiş Standard & Poor's tarafından geliştirilen endeks kullanılmıştır. Kârlılık ROA ile ve piyasa değeri ise Tobin's Q ve piyasa değeri / defter değeri oranları ile temsil edilmiştir. Araştırmada 194 halka açık şirkete ait 5 yıllık veri ile şeffaflık ve finansal oranlar arasındaki ilişki panel veri regresyon yöntemi ile araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre Tobin's Q ve aktif kârlılık ile toplam şeffaflık endeksi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Toplam şeffaflık endeksi ile piyasa değeri / defter değeri oranında ise anlamlı fakat negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun

aksine yönetim kurulu şeffaflık endeksi ve kamuyu aydınlatma endeksi ile piyasa değeri/defter değeri arasında ise anlamlı ve negatif bir ilişki elde edilmiştir.

Sayar (2003) 1992-2002 yılları arasında işlem gören bankaların şeffaflık düzeyleri ile hisse senedi likiditesi arasındaki ilişkiyi incelemiş ve hisse senedi likiditesi ve şeffaflık arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Aksu ve Köseadağ (2005) ise şirketlerin kamuyu bilgilendirme ve şeffaflık açısından derecelendirmesini yapmışlardır. Elde ettikleri bulgulara göre şeffaflık skoru ile ROE ve ROA arasında negatif ilişkiler tespit edilmiştir. 1995-2005 yılları arasında Özbay (2007) borsa İstanbul da hisse senetleri işlem gören 27 firmanın hisse senetleri ve şeffaflık düzeyleri arasındaki ele almıştır. Araştırma sonucunda likidite ve şeffaflık düzeyleri arasında pozitif bir ilişki belirlenmiştir.

Bu tez çalışmasında, 2011-2019 yılı içinde Türkiye’de faaliyet gösteren katılım, kalkınma ve yatırım bankaları dışında kalan mevduat bankalarının 9 yıllık geniş bir dönemi ortaya çıkan önemli gelişmeler çerçevesinde ele alınarak, literatürde kapsam açısından farklı bir çalışma ortaya çıkarmak ve bankaların şeffaflık düzeylerinin ortaya çıkarılması açısından da önemli bulgular elde etmek amacıyla ele alınmıştır. Araştırma kapsamındaki bankalar Türkiye Bankalar Birliğinin (TBB) sitesinde yer alan güncel verilere göre belirlenmiş 22 mevduat bankası ele alınmıştır. S&P tarafından geliştirilen şeffaflık ve kamuyu aydınlatma metodolojisi kullanılarak şeffaflık endeksi oluşturulmuş, elde edilen verilen GMM analizinde test edilerek ulaşılan bulgulara sonuç bölümünde yer verilmiştir.

Tablo 3: Literatür Özeti (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Yazar	Dönem	Yöntem	Sonuç
Nier (2005)	1994-2004	Regresyon Analizi	Şeffaflığın bankaların istikrarını geliştireceği ve krizlerin şeffaflığı azaltacağı yönündeki etkisine ulaşmıştır.
Semenova (2012)	1990-2003	Panel Veri	Sonuç olarak bankacılık sistemi şeffaflığının piyasa disiplini üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkisi bulunamamıştır
Lahrech et al. (2014)	2006-2010	Matematiksel model	Şeffaflık ve bankanın performansının arasındaki ilişki incelendiğinde pozitif bir ilişki olduğu kar dağıtım politikasının bu durumu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.
Doğan et al. (2015)	2005-2013	Panel Veri	Tobin's q ile bankaların finansal ve yönetim yapısı şeffaflık düzeyi arasında negatif ve istatistiksel olarak oldukça anlamlı sonuçlara rastlanmıştır
Andrevieskaya and Semenova (2016)	1998-2010	Panel Veri	Yüksek düzeyde banka şeffaflığına sahip ülkelerin banka yoğunlaşmasının daha düşük seviyelere sahip olduğu gözlemlenmiştir.
Akhigbe et al. (2016)	1996-2014	Regresyon analizi	Şeffaflığın bankaların finansal performansı üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.
Levent (2018)	2010-2014	Panel veri	Yönetim kurulu şeffaflık endeksi ve kamoyu aydınlatma endeksi ile piyasa değeri/defter değeri arasında ise anlamlı ve negatif bir ilişki elde edilmiştir
Srairi (2019)	2013-2016	Regresyon analizi	Bahreyn ve BAE daha yüksek düzeyde şeffaflığa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ratnovski (2013)	1998-2010	Panel veri	Şeffaflığı ilke edinmiş bankalarda risk yönetimin daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır
Costello ve diğerleri (2018)	2001-2010	Panel veri	Katı kuralların şeffaflık üzerinde pozitif etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 3’de literatür incelendiğinde genel olarak ulaşılan sonuç, şeffaflık ile ilgili yapılan çalışmalarda çoğunlukla firma ve ülke bazlı çalışmalar olduğu için panel veri yöntemi tercih edilmiş, şeffaflığın bankaların performansına pozitif etki yaptığı yüksek şeffaflık seviyesinde olumlu sonuçlar elde edilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Veri ve Yöntem

Araştırmada BİST'de işlem gören bankaların şeffaflık verileri ve bankaların faaliyet raporları, bağımsız denetim raporları, bankaların resmi web adresleri, konsolide olan ve olmayan raporları da dahil kamoyu ile paylaşılan her türlü bilginin bir araya gelmesiyle elde edilen veriler kullanılmıştır. Bu veriler ve seçim yöntemlerine ilerleyen bölümlerde yer verilmiştir.

2.1.1. Örneklem

Örneklem seçimi üzerinde durulması gereken önemli bir konu; seçilen veriler sonuçlara etki etmektedir. Araştırmada 2011-2019 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren Mevduat Bankaları yer almaktadır.

Araştırma kapsamındaki bankalar Türkiye Bankalar Birliğinin (TBB) sitesinde yer alan güncel verilere göre belirlenmiştir. Bankalar Birliğinin resmi web adresinden Türkiye’de güncel mevduat bankası sayısı alınmıştır. Daha sonra araştırma 2011-2019 dönemini kapsadığı için bu bankaların 9 yıl boyunca işlem görüp görmediği denetlenmiştir. Bu bankaların içinden araştırma kapsamında olmayan sigorta şirketleri, kalkınma bankaları, yatırım ortaklıkları, katılım bankaları gibi finansal kuruluşlar listeden çıkarılmıştır.

Çalışmada bankacılık sektörünün mevduat bankaları ile sınırlı tutulma nedenleri şunlardır:

1- Bankalardan farklı olarak faaliyet gösteren finansal kuruluşlar, yasal düzenlemelerde farklı hesap planlarına tabi tutulmaktadır. Yani bankaların hesap planları BDDK tarafından belirlenmektedir. Bunun yanı sıra sigorta şirketleri ve

yatırım ortaklıkları da benzer şekilde kanunla düzenlenmiş olmakla birlikte fakat farklı hesap planları kullanılmaktadır. Bu durum ise finansal performans hesaplamasında yanıltıcı sonuçların nedeni olabilmektedir.

2- Bankaların kurumsal yönetim yapıları da ticaret ,hizmet ve üretim şirketlerinden farklıdır. Bankalar için kanunen zorunlu olan bir kriter, diğer şirketler için zorunlu olmayabilmektedir. Bu durumda şeffaflık düzeylerinin karşılaştırılabilmesi açısından zor olmaktadır.

Bunlara ek olarak literatürde kurumsal yönetim ve performans ilişkisini inceleyen bir çok araştırmada finans sektörü kurumsal yapı ve hukuki farklılığından dolayı ya (Bauer vd., 2008), (Kowalewski, 2012), (Ntim vd., 2012), (Ullah, 2017) çeşitli yazarlar tarafından yapılan araştırmalarda kapsam dışı bırakılmakta ya da (Zaman vd., 2015) ayrı olarak ele alınmaktadır.Bu sebeplerden dolayı literatürle uyumlu olarak sadece Türkiyede faaliyet gösteren Mevduat Bankaları (22 banka) araştırmaya dahil edilmiştir. Tablo 4’de bu bankalar belirtilmiştir.

Tablo 4: 2011–2019 Çalışmada Örneklem Olarak Kullanılan Bankalar (www.tbb.org.tr)

TÜRKİYE BANKACILIK SİSTEMİ
MEVDUAT BANKALARI
KAMUSAL SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARI
HALK BANKASI A.Ş.
VAKIFLAR BANKASI T.A.O
ÖZEL SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARI
AKBANK T.A.Ş.
ANADOLU BANK A.Ş.
FİBABANKA A.Ş.
ŞEKERBANK T.A.Ş.
TURKISH BANK A.Ş.
TÜRK EKONOMİ BANKASI A.Ş.
İŞ BANKASI A.Ş.
YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş

TÜRKİYEDE KURULMUŞ YABANCI SERMAYELİ BANKALAR
ALTERNATİF BANK A.Ş.
ARAP TÜRK BANKASI A.Ş.
BANK OF CHINA TURKEY A.Ş.
BURGAN BANK A.Ş.
DENİZBANK A.Ş.
HSBC BANK A.Ş.
ICBC TURKEY BANK A.Ş.
ING BANK A.Ş.
QNB FINANSBANK A.Ş.
TURKLAND BANK A.Ş.
GARANTİ BANKASI A.Ş.
TÜRKİYEDE ŞUBE AÇAN YABANCI SERMAYELİ BANKALAR
HABIB BANK LIMITED

2011-2019 dönemi içinde borsada işlem görmesine karşın, tam olarak verilerine ulaşılamayan istenilen periyotta olmayan veya kamuya paylaştığı finansal tablolarında eksiklik bulunan 12 banka, araştırmada kapsam dışı bırakılmıştır. Tablo 5’de bu bankalara yer verilmiştir.

Tablo 5: 2011-2019 Çalışmada Kapsam Dışı Bırakılan Bankalar
(www.tbb.org.tr)

TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONUNA DEVREDİLEN BANKALAR
ADABANK A.Ş.
BİRLEŞİK FON BANKASI A.Ş.
TÜRKİYE’DE KURULMUŞ YABANCI SERMAYELİ BANKALAR
CITIBANK A.Ş.
DEUTSCHE BANK A.Ş.

MUFG BANK TURKEY A.Ş.
ODEA BANK A.Ş.
RABOBANK A.Ş.
TÜRKİYE'DE ŞUBE AÇAN YABANCI SERMAYELİ BANKALAR
BANK MELLAT
INTESA SANPAOLA s.p.a
JPMORGAN CHASE BANK N.A
SOCIETE GENERALE (SA)

Tablo 5'e göre çeşitli sorumluluklarını yerine getiremediğinden, yaşanan olumsuzluklardan dolayı açıklama beklenen yada bankalar ile ilgili çıkan haberlerle birlikte yaşanan gelişmelerden dolayı geçici olarak işlem görmekten men edilen, pay işlem sırası sınırlandırılan ancak daha sonra işlem görmeye devam etmelerine izin verilen bankalara araştırma kapsamında yer verilmemiştir.

Sonuç olarak araştırmada istenilmeyen verilerden geriye kalan 22 bankaya ait 9 yıllık veri (toplam 22 Banka-yıl verisi) kullanılmıştır.

2.1.2. Şeffaflık Verileri

Bu bölümde daha öncede belirtildiği gibi şeffaflık ile bankaların performansı ilişkisinin değerlendirilebilir olması için öncelikle şeffaflığın karşılaştırılabilir, ölçülebilir ve yorumlanabilir durumda olması gerekmektedir. Bu konuda önceki bölümde de açıkladığımız şekilde şeffaflığın bazı çalışmalarda yapıldığı gibi bir kaç kriterle temsil edilmesi yerine, yorumlanabilir bir şeffaflık endeksi ile ortaya konulması tercih edilmiştir.

Wu ve Chua (2009) şeffaflığın soyut bir kavram olduğunu ve bu yüzden ölçümünün doğrudan yapılamayacağını ifade etmesine karşın, uygun bir şeffaflık endeksi veya bir işletme tarafından kamuya açıklanan bilgilerin derecesini puanlayan bir skor tablosunun şeffaflığın ölçümünde faydalı olabileceği belirtmiştir. Literatürde bu düşünceye uygun olarak, şeffaflık skor tabloları kullanılarak bir işletmenin şeffaflık seviyesinin belirlenmesi çoğu araştırmada kullanılan bir yöntem olarak

karşımıza çıkmaktadır. Literatürde; Özbay (2007), Taliyev (2011), (Özbay 2007, 44), Çürük (2001), Sayar (2003), Aksu ve Köseadağ (2005), yazarlarda firmaların şeffaflık değerlerini yine aynı yöntemi kullanarak bulmuşlardır. Daha sonraki bölümlerde literatürde çeşitli şeffaflık endeksleri karşılaştırılmış ve şeffaflığın nasıl ölçüldüğü ele alınmıştır.

Alternatif olarak şeffaflık verilerinin oluşturulması için Türkiye’de faaliyet gösteren derecelendirme kuruluşları tarafından yayımlanan kurumsal yönetim uyum derecelendirme notlarının kullanılması değerlendirilmiştir. Derecelendirme kuruluşlarının SPK tarafından denetlenmesi, güvenilirlik açısından kabul edilebilir bir durumdur. Türkiye'deki literatür incelendiğinde bir çok araştırmada da bu veriler kullanılmıştır. Bunlara örnek olarak verilebilecek çalışmalar (Karamustafa vd., 2009; Karayel ve Gök, 2009; Sakarya, 2011; Tükenmez vd., 2017; Ege vd., 2013). Ancak bu kullanım SPK tarafından denetlenebilen bir kurum tarafından ortaya atılmış olsa dahi derecelendirme sorularının tümünün paylaşılmaması kişileri derecelendirme uzmanlarının kanaati gibi bir sınırın olması sonucunu doğurmuştur. Bunun yanı sıra dikkat edilmesi gereken nokta kurumsal yönetim raporu hazırlatan şirketin veya kurumun kurumsal yönetimi benimsemiş olması ve faaliyetlerini bu yönde yapıyor olması gerekmektedir ve buna ek olarak maliye problemi ortaya çıkmaktadır.

Diğer bir alternatif olarak daha önce çeşitli ülkelerdeki araştırmalarda tercih edilmiş olan ve güvenilirliği test edilmiş bir endeksin kullanılmasıdır. Bu çalışmada istenilen kriterleri sağlayan Standard and Poor's (S&P) tarafından ortaya çıkarılan ve geliştirilen şeffaflık ve kamuyu aydınlatma metodolojisi kullanılmıştır. Bu endeks literatürde ilk defa Patel ve Dallas (2002) çalışmasında tercih edilmiştir. Buna uygun olarak Tablo 6’da literatürde daha önce bu yöntemi kullanan yazarlara yer verilmiştir.

Tablo 6: Standard and Poor's (S&P) Endeksi Kullanan Araştırmacılar (Kobirate, 2014; BİST Kurumsal Yönetim Endeksi)

YAZAR VE YIL	İNCELENEN ÜLKELER
	Hırvatistan, Makedonya, Slovenya,
Arsov ve Bucevska,2017	Sırbistan
Aksu ve Espahbodi,2016	Türkiye
Grosman,2015	Rusya
Banerjee ve diğerleri,2014	Rusya
Deboskey,2013	ABD
Kuznecous ve Pal,2012	Rusya
Chen ve Diğerleri,2007	ABD
Black ve Diğerleri,2006	Rusya
Aksu ve Köseadağ,2006	Türkiye
Dumeu ve Kim,2005	Türkiye dahil 27 ülke
Khanna ve Diğerleri,2004	Asya pasifik ve avrupan 27 ülke
Patel ve Diğerleri,2002	Türkiye dahil 29 ülke
Patel ve Dallas,2002	ABD

S&P şeffaflık endeksini diğer endeks çalışmalarından ayıran nokta tek bir ülkeye bağlı olarak hazırlanmamış olmasıdır. Araştırmalarda kullanılan ilk biçiminde 98 kriterden oluşan soru kalıpları ele alındığında, OECD tarafından paylaşılan kurumsal yönetim ilkeleri arasında benzer başlıklar olduğu farkedilmiştir ayrıca şeffaflığı diğer yöntemlerden daha geniş kapsamlı olarak ele almaktadır.

Literatür incelendiğinde kimi araştırmalarda metodoloji aynen kullanılmış kiminde ise uyarlanılmış veya geliştirilmiştir. Literatürden örnek çalışmalara bakılacak olursa Black ve diğerleri (2006) bu metodolojiyi 89 kriter ile; Durnev ve Kim (2005) ise 91 kriterden oluşan soru kalıbı üzerinde çalışarak kullanmışlardır. Kriter sayısını 98'den 106'ya yükselten Kuznecovs ve Pal (2012) ile Banerjee vd., (2016) Rusya çalışmalarında bu metodolojiyi kullanmışlardır.

Ulusal literatürde Aksu ve Köseadağ 2006 yılında "Corporate Governance: An International Review" 'de yayınlanan çalışmalarında daha öncesinde ise 2005 yılındaki araştırmalarında, 98 başlıktan oluşan şeffaflık ve kamuyu aydınlatma

formunu geliştirerek, soru sayısını 106 olarak belirleyip analize bu yönde devam etmişlerdir.

Bu tez çalışmasında S&P Şeffaflık ve Kamuyu Aydınlatma metodolojisinin Aksu ve Köseadağ (2005; 2006) tarafından kullanılan halinin esas alınarak analiz yapılmasına karar verilmiştir. Soruların içeriginde, sayısında veya sırasında değişiklik yapılmamıştır, 106 olarak belirlenen soru sayısı ile 3 alt başlık altında oluşturulmuş, yalnızca bankalarda şeffaflık için önemli olan kriterlerin farklı veya yanlış yorumlanmasına neden olacak ifadeler daha net ve anlaşılır biçimde düzenlenmiştir. Ek A'da araştırmada kullanılan bu soru formu verilmektedir (S&P tarafından geliştirilen şeffaflık ve kamuyu aydınlatma metodolojisi soru formu).

S&P metodolojisi kullanılan tüm çalışmalarda kamuyu aydınlatma ve şeffaflık endeksi temel olarak finansal şeffaflık, yatırımcı hakları ve mülkiyet yapısı, yönetim kurulu yapısı ve süreçleri üç ana başlık altında toplanmaktadır.

Ele alınan alt başlıklar incelenecek olursa yatırımcı ilişkileri ve mülkiyet yapısı başlığı altında mülkiyetin yoğunluğunun paylaşılıp paylaşılmadığı, mülkiyetin şeffaflık durumu ve yönetim kurulu genel kurulun irdelenmesi ve oy kullanma kuralları ile ilgili soruları ele alınmıştır.

Diğer bir başlık olan Finansal Şeffaflık ve Kamuyu Aydınlatma kategorisi şirketin ilişkili taraflarla olan işlemleri, muhasebe politikaları, şirket faaliyet alanı ve şirketin denetimi, projeksiyon ve hedefleri, finansal denetim raporları gibi alanları inceleyen sorulardan oluşmaktadır. Yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler ile ilgili bilgiler, yönetim kurulu komitesi, üst yönetim, üyelerin aldıkları ücretlerin detaylarının açıklanıp açıklanmadığı gibi sorular yönetim kurulu, yönetimin yapısı ve süreçleri kategorisinde ele alınmıştır.

2.1.3. Şeffaflık Verilerinin Toplanması ve İşlenmesi

Literatürde yatırım bankalarının, derecelendirme şirketlerinin veya diğer kuruluşların yayınladıkları notların kullanılması dışında kurumsal yönetim verilerinin bir araya getirilmesi ile ilgili farklı yöntemler vardır:

Bu yöntemlerin ilki olan anket yöntemi kurumsal yönetim kalitesinin belirlenmesi için kullanılan bir yöntemdir. Anket yöntemi genellikle daha büyük kitlelere ulaşma konusu söz konusu olduğunda araştırmacılara önemli ölçüde fayda sağlamaktadır. Ayrıca anketler sadece fiziki olarak değil internet ortamında da uygulanabilir olduğu için maliyet açısından da önemli ölçüde fayda sağlamaktadır. Fakat internet üzerinde paylaşılan anketler hem geri dönüş oranları hemde güven açısından sıkıntılı olabilmektedir. Bu durum yapılan anketlerde farklı sonuçların elde edilmesi gibi durumları ortaya çıkarabilmektedir.

Örneğin Brezilya'da kurumsal yönetim araştırmasındaki ankette kamu işletmelerindeki geri dönüş oranı %71, ulusal özel şirketlerde ise %28 olduğu belirtilmiştir (Black vd., 2010). Ek olarak anketi tamamlayan kişinin özellikleri ve doğru biçimde doldurup doldurmadığı da bir risk olarak görülmektedir. Ancak kurumsal yönetim ile ilgili çalışmalarda bunlardan daha önemli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunlara literatür incelendiğinde yapılan çalışmalarda kurumsal yönetim anketlerini cevaplandıran şirketlerde içinde buldukları durum ile ilgili değil de gelecekte olmak istedikleri durum ile ilgili cevap verme eğilimlerinin olduğunu, ayrıca kendini ölçme önyargısına (self-report bias) sahip olduğunu vurgulamıştır. Bu durumlar da sonuçları ciddi şekilde yanıltabilmektedir.

Kurumsal yönetim verilerinin anket yöntemi kullanılarak değil de kurumlara ait çeşitli kaynaklardan veya raporlardan elde edilmesi, araştırmayı yapanlar için bu kaynaklardan yararlanılarak sorulara kendilerinin cevap bulmaları bir diğer veri toplama yöntemidir. Kaynaklardan veri toplama yöntemi diyebileceğimiz bu yöntem, literatür incelendiğinde kurumsal yönetim araştırmalarında oldukça tercih edilmektedir.

Yapılan çalışmalardan ulaşılan yaygın düşünceye göre kurumsal yönetimin sadece şeffaflık açısından önemine odaklanan araştırmalarda halka açık kurumların şeffaflık verilerinin halka açık kaynaklardan elde edilmesi daha tutarlı bir yaklaşım olmaktadır. Literatürdeki kamuyu aydınlatma ve şeffaflık araştırmaları da bunu desteklemektedir. Faaliyet raporlarındaki verileri kullanan Patel ve Dallas (2002) ile Aksu ve Köseadağ (2006) endeks oluşturularak kamuya açıklama ve şeffaflık uygulamalarını bu perspektifte ele almışlardır. Uluslararası literatürden Ntim ve diğerleri (2012) Güney Afrika Johannesburg Borsası'nda yapılan araştırmada

şirketlerin yıllık faaliyet raporlarındaki verileri baz alarak endeks elde etmeye çalışmışlardır. Bu çalışmanın faydası araştırmalarında panel veri yöntemi kullananlar için imkan sağlamasıdır.

Bahsedilen tüm bu nedenlerden dolayı, bu tez çalışmasında şeffaflık verileri anket yöntemi kullanmak yerine çalışmaya uygun olarak bankaların ikincil verilerinden toplanmıştır. Ayrıca kamu ile paylaşılmayan, genel kurulda sadece hissedarlara verilen faaliyet raporu gibi rapor veya belgelerde araştırmamanın amacına uygun olarak çalışmada kullanılmamıştır.

Çalışmada şeffaflık verileri için kullanılan ana kaynak bankaların Kamuyu Aydınlatma Platformunda (KAP) kamu ile paylaşılan finansal tabloların ekinde bulunan dipnot olarak verilen açıklayıcı bilgiler veya faaliyet raporlarıdır. Bunlara ek olarak genel kurul tutanakları, şirketin ana sözleşmesi ve Kamuyu Aydınlatma Platformunda açıklanan diğer bilgiler, kurumsal yönetim uyum raporları ve kurumsal internet sitelerinden alınmıştır. Bütün bu bilgilere ilgili kurumlara veya bankalara ücret ödenmeksizin ulaşılabilmektedir.

İlk olarak yapılan çalışmanın daha önceki bölümlerinde belirtilen kriterlere uyan bütün bankalara ait yıllık kurumsal yönetim uyum raporları, faaliyet raporları, finansal tabloların dipnotları KAP'tan ve bankaların kendi internet sitelerinden toplanmıştır. Daha sonraki aşamada, hem banka hem de yıl bazında Ek A'da verilen soru formları kullanılmıştır. Bu formda yer alan 106 şeffaflık kriterinin ulaşılan kurumsal yönetim uyum raporu, faaliyet raporları, ve dipnotlarda yer alıp alınmadığına bakılmıştır. İlgili kriterin bir bankada bulunmaması durumunda diğer halka açık kaynaklar (Bankaların yayımlamış olduğu diğer raporlar veya KAP'a yaptıkları açıklamalar) taranmıştır. Örneğin "Ana sözleşme detayları 2011 yılında açıklamış mıdır?" sorusu ile ilgili olarak, önce şirketin 2011 yılı internet sitesinde açıklanan raporlarına daha sonra faaliyet raporuna, sonrasında kurumsal yönetim uyum raporuna bakılmıştır. Banka istenilen bilgiyi kamuyu ile paylaşmışsa "1" değeri, paylaşılmamışsa "0" değeri verilmiştir. Bu kriter devam eden diğer yıllar içinde tekrarlanmış, aranan kriter o yılın paylaşılan rapor ve bilgilerinden elde edilmeye çalışılmıştır.

Sonuç olarak toplanan ham bilgiler banka ve yıllara göre ayrı ayrı taranarak sayısal bir şeffaflık verisi haline dönüştürülmüştür. Sonrasında bu sayısal bilgiler, şeffaflık endeksinin ortaya çıkarılmasında kullanılmıştır. Şeffaflık endeksini nasıl hesaplandığına ilişkin yöntem ise aşağıda belirtilmiştir.

Şeffaflık endeksi üç bölümden oluşmaktadır. Finansal şeffaflık ve kamuyu aydınlatma kategorisi 37 sorudan, mülkiyet yapısı ve yatırımcı ilişkileri kategorisi 32 sorudan ve yönetim kurulu şeffaflığı kategorisi ise 37 sorudan oluşmaktadır.

Araştırma kapsamındaki 22 bankaya toplam 106 soru sorulmaktadır. Her biri soruya verilen cevap "Evet" veya "Hayır" olmaktadır. İlgili sorunun cevabının bankada bulunması durumunda "Evet" cevabına karşılık olarak 1 puan, bulunmaması durumunda ise 0 puan verilmektedir.

Her banka için toplam şeffaflık endeksi hesaplanma şekline aşağıda yer verilmiştir.

Toplam şeffaflık endeksinin hesaplanması:

Her banka için toplam şeffaflık endeksi (TSE) ayrı ayrı olarak aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

$$TSE = \sum_{j=1}^m \sum_{k=1}^n S_k / \max TE$$

TSE:Toplam şeffaflık endeksi

J:kategori alt simgesi

m:kategori sayısı(m=3)

n:soru sayısı

S:kategorideki evet cevaplarının toplamı

maxTE: cevaplanan soruların tamamında maksimum evet cevabı toplamı

2.1.4. Diğer Değişkenler

Bankalarda şeffaflığın performans üzerindeki etkisinin incelendiği bu çalışmada önemli olan bir başka nokta da, finansal performansı hangi değişken veya değişkenlerin temsil edeceğidir. Literatürde farklı örnekleri bulunan bu konuda kimi

yazarlar finansal performansı muhasebe tabanlı olarak, kimi yazarlar ise piyasa değeri olarak ele almışlardır.

Literatür incelendiğinde ve elde edilen bilgiler sonucunda bu çalışmada finansal veriler Bankanın Yaşı (YAŞ), Aktif Karlılık Oranı (KAR), Takipteki Krediler Oranı (TKO), Borsa Getirisi (BOR), Mevduat Miktarı (MEV), Kaldıraç seviyesi (KAL), Banka Varlık Toplamı (BV) oranları kullanılması tercih edilmiştir.

Çalışmanın bir diğer amacı olarak banka risklerini ölçmek veya şeffaflıkla etkileşimlerini incelemek olduğunu söylenilebilir. Bankaların aldığı en büyük risklerden biri olarak ödenmeyen ve sorunlu krediler örnek verilebilir. Bu amaçla takipteki kredilerin toplam kredilere oranı analize dahil edilmiştir. Bu göstergenin avantajı olarak banka ödeme gücünün doğrudan bir ölçüsü olması ve banka yönetiminin bu oranı manipüle etmesinin zor olmasıdır (Srairi, 2019). Bu oranın yüksek olması kredi riskini doğrudan ortaya koymakta ve bir bankanın istikrarsızlığının ana kaynağına ilişkin öncü bir göstergedir.

Tablo 7’ de araştırma kullanılan değişkenler hakkında bilgiler yer almaktadır. Kullanılan değişkenler literatürde kullanılan kaynakları ile örneklendirilmiştir.

Tablo 7: Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin Tanımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur).

Değişken	Sembol	Açıklama	Kaynak
Toplam Şeffaflık Endeksi	TSE	Bu endex her bankanın yıllık raporlarından 106 soru başlığı altında incelenerek oluşturulmuştur.	Aksu and Köseadağ (2006); Levent (2018)
Takipteki Krediler Oranı	TKO	Toplam krediler içindeki Takipteki krediler oranı	Adeyemi (2011); Lahrech et al.(2014); Andrievskaya and Semenova (2016); Bashir et al. (2017); Srairi (2019)
Aktif Karlılık	KAR	Toplam varlıklar içindeki karlılık oranı	Nier (2005); Adeyemi (2011); Lahrech et al.(2014);

			Doğan et al. (2015); Akhigbe et al.(2017); Bashir et al. (2017)
Borsa Getirisi	BOR	$MEV = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \cdot 100$	Dasgupta et al. (2010); Du et al. (2016); Park and Ha (2020)
Mevduat Miktarı	MEV	Toplam kaynaklar içinde mevduat miktarı oranı	Akhigbe et al.(2017); Grassa (2018); Kim et al. (2020)
Bankanın Yaşı	YAŞ	Banka Yaşı	Grassa (2018); Valipour Pasha and Ahmadian (2019); Mortas and Samil (2020);
Kaldıraç Oranı	KAL	Toplam varlıklar içinde borç oranı	Grassa (2018); Srairi (2020); Azrak et al. (2020)
Banka Varlık Toplamı	LOGBV	Toplam Banka Varlıklarının logaritması	Costello et al. (2019); Srairi (2019); Azrak et al.(2020)

Tablo 7’de gösterildiği üzere banka performansı, ana değişken olan aktif kârlılık (KAR), borsa getirisi (BOR), mevduat miktarı (MEV), ve takipteki krediler (TK) oranları ile temsil edilmektedir. Bağımsız değişken olarak toplam şeffaflık endeksi (TSE) kullanılmıştır. Ayrıca bu çalışmada Bankaların risklerindeki değişime ve performanslarına etki edecek çeşitli banka dinamikleri de kontrol değişkenleri olarak yer almaktadır. Banka düzeyinde, banka yaşı (YAŞ), kaldıraç oranı (KAL) ve banka varlıkları (LOGBV), araştırmaya dahil edilmiştir.

3.1.4.1. Aktif Kârlılık Oranı (KAR)

Banka performansını ölçmek için kullanılan değişkenlerden biri, kârlılığın toplam aktiflere (KAR) oranıdır. Bu oran kurumsal yönetim literatürü incelendiğinde şirket kârlılığını niteleyen bir ölçüt olarak araştırmacılar tarafından en çok tercih edilen orandır (Zaman ve diğerleri, 2015; Bhagat ve Bolton, 2008). Aktif karlılık oranı genel olarak ve en bilinen tanımıyla şirketin elde ettiği kârın toplam varlıklara bölünmesi ile elde edilmektedir.

Zaman ve diğerleri (2015) ve Abdallah ve Ismail (2017), kurumsal yönetim ve şirket performansı araştırmalarında, KAR oranını net kârı toplam varlıklara bölerek elde etmişlerdir. Klapper ve Love (2004) ise KAR hesabında net kâra faiz giderlerini ekleyerek, çıkan sonucu toplam varlıklara bölmüştür. Price ve diğerleri (2011) net kârdan olağanüstü kalemleri (olağanüstü gelir ve kârlar ve olağanüstü gider ve zararlar) çıkarmış, faiz giderlerini bu rakama eklemiş, elde ettiği rakamı ise dönem başı varlıklara bölmüştür.

Kowalewski (2012) ve Ullah (2017), ROA'ya faiz ve vergi öncesi kârı toplam varlıklara bölerek ulaşımlardır. Core ve diğerleri (2006) ve Bhagat ve Bolton (2008) KAR hesabında kâr rakamı olarak Barber ve Lyon (1996) tarafından da kullanılan faaliyet kârını kullanmayı tercih etmişlerdir.

Araştırmada Barber ve Lyon (1996) tarafından da önerilen ve literatürde en çok kullanılan yöntem olarak ortaya çıkan haliyle KAR hesabı kullanılmıştır. Buna göre aktif karlılık oranı şu şekilde hesaplanacaktır:

$$\text{KAR} = \text{Net Kar} / \text{Ortalama toplam varlıklar}$$

Bu formülde Faaliyet kârı olarak bankalar tarafından borsaya açıklanan ve Kamuyu Aydınlatma Platformunda yayınlanan finansal tablolarındaki değer ele alınmış, Ortalama toplam varlıklar ise bilançodaki dönem başı varlıklar ile dönem sonu varlıkların toplamının ikiye bölünmesiyle elde edilmektedir.

2.1.4.2. Takipteki Krediler

Ulusal literatür incelendiğinde takipteki krediler oranı olarak ele alınan bu oran çalışmamızda bankaların risklerini değerlendirmek amacıyla önemli bir orandır.

Öncelikle Kredi kavramı bankaların kişi veya kurumlara, belirli bir maliyet karşılığında ve belirli bir vadede geri ödenmek üzere verdikleri borç olarak tanımlanabilir (Black ve Diğerleri, 2009). Bir kredi verildiğinde sonucunda iki senaryo ortaya çıkabilir ; takipteki krediler tahsis edilirken ya sorunsuz bir şekilde bankaya geri ödenebilir (tamamı veya bir kısmı ödenmezse banka krediyi yeniden yapılandırarak müşteri tarafından ödenebilir hale getirebilir) ya da kredi geri ödenmezse banka yasal takibi başlatabilir. Ödenmesi dışındaki tüm senaryolar

kullandırılan kredinin takipteki krediye dönüşme olasılığına işaret etmektedir. Aktif kalitesine ilişkin kullanılan oranlardan biri takipteki kredi/toplam kredilerdir. Bu oranın önemi kredinin tahsil edilemeyeceği düşünüldüğünde ortaya çıkmaktadır (Mishkin, 1991). Takipteki kredilerin değeri yükseldikçe, bankanın karlılığı ve faaliyetlerine devam etmesi için bir tehdit oluşturan daha düşük aktif kalitesi anlamına gelmektedir (Allenspach, 2009). Temel olarak bilinen görevleri finansal aracılık olan bankalar, bu işlevi yerine getirmek amacıyla kredi verirken, kredinin geri ödenmeme riskini de üstlenmiş olurlar. Takipteki kredilerin daha yaygın olarak bilinen açıklaması ise, 5411 sayılı Bankalar Kanunu'na göre kısmen veya tamamen geri ödemesi 90 günden fazla olan kredilerdir.

Literatürde takipteki kredilerin ölçümüne yönelik farklı yöntemler kullanılır bu yöntemler gözlemlere dayanan yani subjektif olarak da karşımıza çıkabilir ya da ekonometrik modellere dayanan çeşitli sistemler şeklinde olabilir. Takipteki krediler oranı olarak bu çalışmada toplam krediler içindeki takipteki krediler oranı kullanılmaktadır.

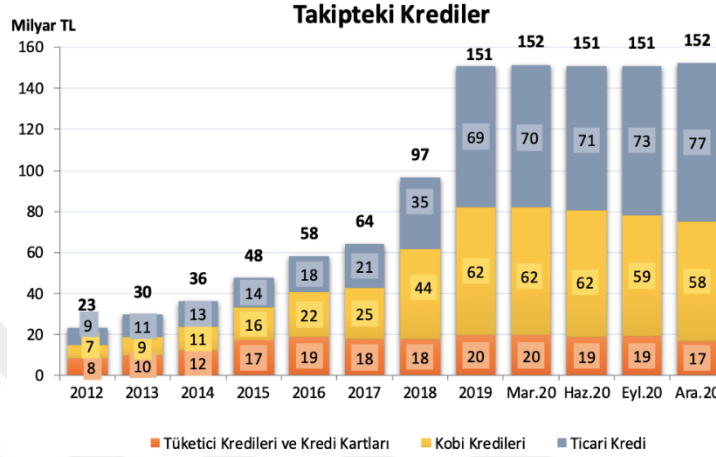
Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı ayrıca bir ekonomideki kurum veya kişilerin ödeme gücünü bankalarda ise aktif kalitesini ve risk düzeyini vurgulamaktadır. Türkiye'de özellikle 2004 yılından sonra kredilerdeki aşırı artış, takipteki kredilerin toplam krediler içindeki payının yüksek olması, geri dönmeyen kredilerin fazlalığı bankaların performanslarını olumsuz olarak etkileyen önemli unsurlardır. Bankacılık sektörünün performansının yüksek olması, faaliyet gösteren tüm bankaların güçlü bir finansal yapıya sahip olmasına bağlıdır. Dolayısıyla bankalarda periyodik olarak gerekli denetim ve gözetim faaliyetlerinin yapılarak olumsuzlukların giderilmesine yönelik politika ve önlemlerin alınması büyük önem taşımaktadır (Ercan ve Sığı, 2018).

Takipteki kredilerin bankacılık sistemine olan etkileri şunlardır;

- Banka bilançosunda aktif dengesinin bozulması,
- Bankanın likiditesi,
- Sorunlu kredilerden dolayı banka daha fazla zorunlu karşılık ayırma durumunda kalır,
- Karlılık ve sermaye üzerinde olumsuz etki yapar,

- Aktif pasif yönetimde olumsuz rol oynar (Şahbaz ve İnkaya, 2014).

Toplam krediler içindeki takipteki krediler oranı düzenli olarak BDDK tarafından kamuya paylaşılır. Son yayımlanan takipteki krediler oranı Şekil 2’de belirtilmiştir;

Şekil 2: Takipteki Krediler (www.bddk.org.tr)

Şekil 2’den anlaşılacağı üzere takipteki krediler oranı her geçen yıl bir önceki yıla göre artmaktadır. Bunun sebebi olarak hızlı büyüme dönemlerinin ekonomide iyimserliğin hakim olduğu, kredi standartlarının gevşediği ve risk iştahının yüksek olduğu devrelere karşılık gelmesi ve bunun devamında ekonomi kaçınılmaz olarak yavaşlamaya başladığında takipteki alacakların artış göstermesi, 2017 sonrası büyüme odaklı politikalarla aşırı ısınıp sonrasında yavaşlamaya başlamış bir ekonominin hakim olması, 2010 sonrası dönemde dış borcu giderek artan özel sektörün, Ağustos 2018’de yaşanan kur şoku sonrasında borç yükünde ani bir artışla karşı karşıya kalması ve nakit sıkıntısı çeken şirketlerin banka borçlarını ödeyememesi durumunda takipteki alacak seviyesinin yükselmesi gibi durumlar gösterilebilir (BBC, 2021).

2.1.4.3. Borsa Getirisi

Bu çalışmanın en önemli ve farklı özelliklerinden biri de hisse senedi getiri oranlarına yer verilmesidir. Borsa getirisi kavramını herhangi bir yatırımdan belirli

bir dönem sonunda elde edilen veya edilmesi beklenen getiri tutarı ve bunun başlangıçtaki yatırım tutarına oranı olarak ifade edebiliriz.

$$MEV = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \times 100$$

Firmaların finansal performansları ile hisse senedi getirisinin ilişkisi literatürde sıklıkla incelemeye konu olmaktadır. Artan firma şeffaflığının hisse senedi getirileri ile pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşan Dasgupta ve diğerleri (2010), gelecekteki olayların gerçekleşmesi durumunda bunun hisse senedi fiyatlarında daha düşük etkiye sahip olacağını ve daha yüksek getiri ile sonuçlanacağını belirtmişlerdir.

Kazanılan şeffaflığa ilişkin olarak Park ve Ha (2020), açıklanan bilgilerin hisse senedi fiyatına tam olarak yansıdığını varsayarak, hisse senedi getirilerinin firmanın ekonomik değerindeki değişiklikleri yansıtabileceğini belirtmişlerdir. Şeffaflık, asimetrik bilgi paylaşımını engeller ve doğru bilgi paylaşımının önündeki her türlü engeli ortadan kaldırır, finansal piyasaların uzun vadede iyi işlemesine neden olur, firmalar için verimli fiyat oluşumu yaratır, bilgili ve rasyonel yatırımcıları piyasaya yatırım yapmaya ve karlı hisse senedi getirileri elde etmeye teşvik eder (Park ve Ha, 2020).

Sakarya (2011) kurumsal yönetim ve şirket performansı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, kurumsal yönetim kavramının öneminin artmasıyla birlikte, şirketlerin kurumsal yönetim uygulamaları yönünde önemli adımlar atmalarını ve bu durumunun şirket ve hisse senedi performansları açısından da olumlu gelişmeler sağlayacağını diğer taraftan da gerek bireysel gerekse kurumsal yatırımcılar iyi kurumsal yönetim derecesi alan şirketlerin hisse senetlerine yatırım yaparak daha güvenli gelirler elde edebileceklerine değinerek hisse senedi getirilerinin önemini vurgulamak istemiştir.

Bankaların etkinlikleri ve hisse senedi getirileri arasındaki ilişkiyi ele alan Koçyiğit (2013) Bankaların finansal performansının belirlenmesinde etkinlik değerleri bir gösterge olabileceği ve etkinlik kavramını bankanın girdi olarak kabul

edilen kaynaklarının ne kadarının çıktıya dönüştüğünü göstermek için ifade ettiğini açıklayarak, mevduat bankalarının etkinlikleri ile hisse senedi getirileri arasında anlamlı ilişkinin olmadığı ve yatırımcıların mevduat bankalarının hisse senetlerine yatırım yaparken etkinliği dikkate almadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Babacan ve Özer (2013) farklı bir çalışma olarak şirketlerin gönüllü olarak yapılan açıklamalarının hisse senedi getirisi üzerine etkisinin olup olmadığı üzerine yaptıkları çalışmalarında, gönüllü açıklamaların hisse senedi getirilerini etkilediğini, bu etkinin özellikle sunduğu mal ve hizmetin teknolojik değişim hızı ve dolaşımdaki sermayesi düşük olan firmalarda ortaya çıktığı sonucuna ulaşmışlardır. Yani şirket veya banka ne kadar şeffaf olursa zorunlu olmadığı halde kamoyu ile bilgilerini paylaşırsa piyasada var olan değeri aynı oranda artacaktır.

2.1.4.4. Mevduat Miktarı

Mevduat, istendiği zaman veya belirli bir vade sonunda geri alınmak üzere bankaya yatırılan fonlardır. Banka açısından değerlendirildiğinde, mevduat, bankanın mevduat sahiplerinden aldığı borcu ifade eder. Mevduat sahipleri açısından değerlendirildiğinde ise mevduat, mevduat sahibinin bankaya vermiş olduğu kredi gibi düşünülebilir.

Bütün işletmelerde olduğu gibi bankaların da en önemli amaçlarından birisi kar maksimizasyonudur ve bankaların varlıkları üzerinden elde ettiği kar veya zarar, bankanın aktif ve pasiflerinin yapısının önemli belirleyicileri arasındadır. Aynı şekilde bankanın aktif ve pasiflerinin yapısının da karlılığının üzerinde etkili olduğu öne sürülmektedir (Hester ve Zoellner, 1966).

Bir bankanın esas kaynağı mevduatlar olmalıdır. Yani bu sağlıklı bilançoyu sağlar. Ticaret bankalarının en önemli fon kaynağı olan mevduat 1960-1975 döneminde reel olarak sürekli artan oranlarda büyümüştür. Özellikle 1971-1975 döneminde yüzde 32 gibi oldukça yüksek bir büyüme oranı gerçekleşmiştir. Bu büyüme eğilimi 1976-1980 döneminde çarpıcı bir değişime uğramış, bu dönemde mevduatta reel olarak büyüme olmamıştır. 1981 yılından sonra uygulanan pozitif reel faiz uygulamasının etkisiyle başlangıçta TL daha sonra da YP mevduatta dikkat çeken oranlarda reel büyüme eğilimi görülmeye başlamış, mevduatın yüksek maliyetli bir kaynak olması, mevduat dışı kaynaklarda görülen artış ve tasarruf

sahiplerinin repo tercihlerindeki artışa rağmen mevduat sektörün en önemli kaynağı olma özelliğini sürdürmüştür (Özsöz vd., 2014).

Banka bilançosu incelendiğinde yerli bankaların mevduat oranlarının faiz dışı gelirleri üzerinde diğer finansal yapı değişkenleri kadar güçlü bir etkiye sahip olmaması, yerli bankaların mevduat müşterilerinden yeterince faiz dışı gelir elde edemedikleri şeklinde yorumlanabilir. (Demirhan, 2010).

2.1.4.5. Kontrol Değişkenleri

Bu çalışmada Bankaların risklerindeki değişime ve performanslarına etki edecek çeşitli banka dinamikleri de kontrol değişkenleri olarak yer almaktadır. Banka düzeyinde, banka yaşı (YAŞ), kaldıraç oranı (KAL) ve toplam banka varlıkları (LOGBV), banka riskinin potansiyel tahmin edicileri olarak araştırmaya dahil edilmiştir. Genç bankalardan daha deneyimli olan eski bankalar, müşterilerine geniş bir hizmet yelpazesi sunma eğilimindedir. Eski bankalar genellikle sermaye piyasalarına daha kolay erişime sahiptir ve deneyimleri sayesinde risk yönetimi konusunda daha yeteneklidirler.

Çalışmaya dahil edilen bir diğer değişken olan kaldıraç oranı (KAL), bankanın mali yapısı ve verimli çalışıp çalışmadığı hakkında bilgi vermektedir. Srairi'ye (2019) göre daha verimli çalışan bankalar daha yüksek kar elde ediyor. Ayrıca, Modigliani-Miller teoremine göre, belirli bir varlık riski için bankaların kaldıraç oranı ne kadar büyükse, öz sermaye getirilerinin oynaklığı da o kadar yüksek olur (Azrak vd., 2020). Kaldıraç oranı olarak ele alınan kavram yani yabancı kaynak/pasif toplamı, optimum seviyelerde olduğu sürece ve şirketin karlılığını sürdürebilmesi koşuluyla fayda sağlayabilmektedir. Kaldıraç oranıyla ilgili istenilen seviyeler ise ekonominin gelişmişliğine göre değişkenlik gösterebilir. Bu oran gelişmekte olan ve karlılıkta sorun yaşanmayan ekonomilerde %50 den fazla seviyelerde gelişmiş ekonomilerde ise % 50 olarak değerlendirilmektedir. Ancak Türkiye'deki sermaye yetersizliği ve borçlanma zorunluluğu nedenlerinden dolayı ve buna ek olarak yaşanan enflasyon bilançoların pasif yapısı üzerindeki ağır ve olumsuz etkisi sonucu oranın % 70'lere kadar çıktığı görülmektedir.

Toplam banka varlıkları, bankaların büyüme ve gelişme stratejisini kontrol etmek için önemli bir değişkendir (Srairi, 2019). Varlıkları daha hızlı büyüyen holding bankaları, büyüdükçe daha az verimli hale gelebilir. Akhigbe vd. (2017), toplam varlıkların büyümesinin genellikle kredi kalitesi sorunları ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Yazarlar tarafından yapılan bir diğer tespit, varlıkların kâr verimliliği ile pozitif ve anlamlı bir ilişkisinin olmasıdır. Bu nedenle, banka risklerindeki değişimi açıklamak için toplam varlık, çalışmaya dahil edilmiştir.

2.1.4.6. Bağımsız Değişkenler

Çalışmadaki bağımsız değişkenler bankaların şeffaflık düzeylerine ilişkin olarak belirlenmiştir. Bankaların şeffaflık düzeyleri; Finansal Şeffaflık & Açıklamalar (*FİNANSAL*), Mülkiyet Yapısı ve Yatırımcı İlişkileri (*MULKIYET*) ve Yönetim Kurulu ve Yönetim Yapısı ve Süreçleri (*YONETİM*) olmak üzere 3 bölümün birleşmesiyle oluşturulan toplam şeffaflık endeksiyle incelenmektedir. Söz konusu şeffaflık düzeyleri 106 kriter olarak belirlenmiş ve çalışmada 2310 veri üretilmiştir. Elde edilen şeffaflık skoru bankaların web sayfasında faaliyet raporlarında veya KAP ta açıklanmış bir bilgi ise 1, paylaşılmayan bir bilgi ise 0 puan verilerek elde edilmeye çalışılmıştır. Literatürde Liu ve Eddie (2007), Huafang ve Jiangua (2007), Taliyev (2011) Cooke (1992), Cooke (1993), Soh (1996), Al-Modahki (1996), Özbay (2007) gibi yazarlarda benzer hesaplama yöntemi ile şeffaflık skoru elde etmeye çalışmışlardır.

Şeffaflık skorunun formülasyonu şu şekildedir;

- MULKIYET: $(\text{Toplam Puan}/32)*100$
- FİNANSAL: $(\text{Toplam Puan}/36)*100$
- YONETİM: $(\text{Toplam Puan}/37)*100$ (Doğan vd., 2015).

Tablo 8’de belirtildiği üzere şeffaflık skorunu oluşturmak için soru tablolarında verilen her sorunun cevabı banka tarafından açıklanmışsa yani her cevabın 1 sayıldığı durumlarda MULKIYET, FİNANSAL ve YONETİM ilgili şeffaflık skorları sırasıyla 32; 36 ve 37 puan olacaktır. Örneğin Vakıfbank 2011 yılı toplam şeffaflık puanı 71 olup $((71/106*100) \%66,98$ lik şeffaflık düzeyindedir.

Tablo 8: Bankaların Toplam Şeffaflık Düzeyleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

BANKALAR	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
VAKIFBANK	66,98	66,66	70,47	68,57	68,57	66,66	70,47	66,66	65,71
AKBANK	60,95	60,95	60,95	61,90	65,71	65,71	65,71	65,71	64,76
HALKBANK	68,57	65,71	65,71	65,71	66,66	65,71	65,71	65,71	65,71
GARANTİBBVA	68,57	67,61	71,42	72,38	71,42	71,42	62,85	65,71	65,71
TEB	74,28	72,38	74,28	75,23	75,23	75,23	74,28	77,14	77,14
YAPI VE KREDİ	63,80	68,57	68,57	70,47	69,52	70,47	80	70,47	72,38
İŞBANK	66,66	61,90	62,85	64,76	65,71	63,80	65,71	62,85	63,80
ANADOLU BANK	62,85	62,85	62,85	62,85	62,85	62,85	62,85	62,85	63,80
ZİRAAT BANKASI	56,19	56,19	56,19	55,23	55,23	55,23	55,23	55,23	55,23
FIBABANK	56,19	56,19	56,19	59,04	59,04	59,04	59,04	60,95	60,95
ŞEKERBANK	61,90	61,90	61,90	61,90	62,85	62,85	62,85	62,85	62,85
DENİZBANK	71,42	69,52	71,42	71,42	69,52	71,42	71,42	71,42	67,61
ING	60	60	60,95	63,80	63,80	63,80	63,80	63,80	63,80
HSBC BANK	60	63,80	60	60	60	60	61,90	61,90	61,90
ALTERNATİF BANK	49,52	61,90	61,90	61,90	60,95	60	58,09	58,09	58,09
BURGAN BANK	49,52	49,52	51,92	55	55	55	55	55	55
TURKISH BANK	47,61	47,61	53,33	53,33	53,33	53,33	53,33	53,33	53,33
ARAP TÜRK BANKASI	48,57	48,57	51,42	51,42	51,42	51,42	51,42	51,42	51,42
ICBC BANK	53,33	57,14	53,33	55,23	55,23	55,23	55,23	55,23	55,23
QNB FINANSBANK	61,90	60,95	61,90	61,90	61,90	61,90	59,04	59,04	59,04
TURKLAN BANK	49,52	55	55	55	55	55	55	55	55
HABİB BANK LIMITED	35,23	35,23	35,23	35,23	35,23	35,23	35,23	35,23	35,23

Tablo 8’de bankaların toplam şeffaflık düzeyleri şeffaflık düzeyleri yıllara göre gösterilmiştir. Tablodan elde edilen bulgular, bankaların toplam şeffaflık düzeyleri yıllara göre artış gösterdiği bunun nedeni olarak da SPK’nın kurumsal

yönetim ve şeffaflık düzenlemelerinin daha etkili olması,hukuki ve yapısal anlamda yaşanan gelişmeler ve düzenlemeler olduğu söylenebilir.

Tablo 9’da şeffaflık skorunu oluşturmak için soru tablolarında verilen MÜLKİYET, FİNANSAL ve YÖNETİM ilgili ortalama şeffaflık skoru verilmiştir.

Tablo 9: Alt Başlıklar Altında Şeffaflık Düzeyleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

ŞEFFAFLIK TÜRÜ	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
MÜLKİYET YAPISI ŞEFFALIK DÜZEYİ	59,65	59,37	61,5	61,92	61,64	61,78	62,29	60,79	60,65
FİNANSAL ŞEFFALIK DÜZEYİ	65,65	65,77	65,9	65,77	66,15	65,65	66,03	65,77	65,77
YÖNETİM YAPISI ŞEFFALIK DÜZEYİ	52,33	53,68	53,57	54,9	55,27	55,03	55,15	55,4	55,03
TOPLAM ŞEFFALIK DÜZEYİ	58,82	59,55	60,35	61,01	61,09	60,96	61,09	60,7	60,62

Tablo 9’da şeffaflık tablosu alt bölümler olarak incelendiğinde, mülkiyet yapısı şeffaflık düzeyinin finansal şeffaflık düzeyinden daha düşük düzeyde ,en düşük şeffaflık düzeyi ise yönetim kurulu yapısı şeffaflık düzeyinde olduğu görülmektedir.

2.2. Yöntem

Çalışmada yöntem olarak Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi (GMM) kullanılmıştır. İngilizce tam açılımı "generalized method of moments" olan ve literatürde en çok tercih edilen ekonometrik analiz yöntemlerinden birisi olan GMM, Lars Hansen tarafından düşünülüp geliştirilmiştir ve 1982 yılında yazdığı econometrica adlı makalesinde ilk kez yayımlanmıştır. Literatürde daha önce kullanılan çoğu yöntemi (ordinary least squares, generalized least squares, instrumental variables estimation, maximum likelihood) gibi tek sistem altında

birleştiren bu yöntemin bir çok avantajı vardır; ekonometrik modellerdeki rassal değişkenler arasındaki ilişkiler için en geniş ve en esnek varsayımların yapılmasına olanak sağlayan (heteroskedastik varyansın varlığı ve serisel korrelasyon gibi) yöntemdir. Bu yöntem sonucunda elde edilen tahminler, verimli (efficient, varyansı en küçük) ve asimptotik olarak tutarlı (consistent) olma gibi istenilen özelliklere sahiptir (Arellano ve Bond, 1991).

Kurumsal yönetimde dürüstlük, risk ve performans ilişkisi önemlidir. Bu nedenle içsellik sorununu ortadan kaldıran GMM yönteminin kullanılması uygun olacaktır. Dinamik panel yöntemleri, zaman boyutunun firma veya ülke boyutundan ($n > t$) daha küçük olduğu, bağımlı değişkenin dinamik olduğu ve geçmiş durumlardan etkilendiği, doğrusal bir fonksiyon ilişkisinin olduğu ve bağımsız değişkenin olduğu durumlarda daha verimli kullanılabilir. GMM tahmin edicileri, aşağıdaki nedenlerden dolayı yaygın olarak kullanılmaktadır (Alper vd., 2016; Roodman, 2009).

1. GMM tahmin edicileri, karakterize edilmesi kolay geniş örnek özelliklerine sahiptir. Bu tür tahmin edicilerin bir ailesi, asimptotik etkinlik karşılaştırmalarını kolaylaştıran yollarla aynı anda incelenebilir. Yöntem ayrıca hem örnekleme hem de tahmin hatasını hesaba katan testler oluşturmak için doğal bir yol sağlar.

2. Uygulamada, araştırmacılar, GMM tahmincilerinin tam veri üretme süreci belirtilmeden oluşturulabileceğini faydalı bulmaktadır. Bu özellik, kısmen belirlenmiş ekonomik modellerin analizinde, potansiyel olarak çalışılmasında kullanılmıştır. hedef anları eşleştirmek için tasarlanmış yanlış tanımlanmış dinamik modeller ve varlık fiyatlandırmasını makroekonomik risk kaynaklarına bağlayan stokastik indirim faktörü modellerinin oluşturulmasında kullanılmıştır.

Arellano- Bover / Blundell-Bond Sistem GMM'nin sonuçlarının geçerliliği 2 farklı tahmin sonrası testi ile gerçekleştirilebilir. Bunlardan ilki GMM tahmininde kullanılan araç değişkenlerin tam ve doğru olarak kullanılıp kullanılmadığı gösteren Sargan testi diğeri ise 1. ve 2. sıra otokorelasyon testidir (İskenderoğlu ve Karadeniz, 2008:155).

GMM yöntemlerinde gerçekleştirilen tahminler araç değişkenlerle sınındığı için bu değişkenlerin asıl değişkenleri tam olarak yansıtması beklenmektedir. Bu durumu ölçmek üzere Sargan testi gerçekleştirmek gerekmektedir. Sargan testi sonuçları tahmin için kullanılan araç değişkenlerin yeterli olup olmadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca GMM koşulları altında gerçekleştirilen dinamik panel veri tahmin modeli sonuçlarının Arellano ve Bond (1991) tarafından önerilen 1. ve 2. Sıra otokorelasyon testleri ile de sınılanması gerekmektedir. Elde edilecek sonuçlara göre, 2. sıra otokorelasyonun istatistiksel olarak önemsiz olması beklenmektedir (Arellano, 2003). GMM çalışmalarında model tahminin doğru gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği ise klasik F testinden farklı olarak Wald testi ile incelenebilir (Roodman, 2006).

Resmi olarak GMM tahmincilerini belirlemenin iki alternatif yolu vardır ama bunlarında ortak bir başlangıç noktaları vardır. Veriler, sürecin sonlu sayıda gerçekleştirilmesidir ($x_t : t = 1, 2, \dots$). Model, moment koşullarının bir vektörü olarak belirtilir: (Bover (1995) and Blundell and Bond (1998)).

$$E_f(x_t, \beta_0) = 0$$

Burada f , r koordinatlarına sahiptir ve β_0 , P & R parametre uzayında bilinmeyen bir vektördür. Tanımlamaya ulaşmak için parametre uzayında P olduğunu varsayılmaktadır.

$$E_f(x_e, \beta) = 0 \quad \text{ve} \quad \beta = \beta_0$$

β_0 parametresi, bir olasılık fonksiyonunu yazmak için tipik olarak yeterli değildir. Veri üretiminin altında yatan olasılık modelini tam olarak belirlemek için başka parametrelere ihtiyaç vardır.

2.3. Araştırmanın Model Ve Bulguları

Araştırmanın temel hipotezi " Bankaların şeffaflık düzeylerinin performansları üzerinde etkisi vardır" şeklindedir. Performans ölçütü olarak ana bağımlı değişken KAR (aktif kârlılık) olarak seçilmiştir. Diğer bağımlı değişkenler ise takipteki krediler, borsa getirisi ve mevduat miktarı olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın temel bağımsız değişkeni olarak şeffaflık düzeyi tercih edilmiştir. Şeffaflık düzeyi seçilmesinin gerekçeleri daha önceki bölümlerde açıklandığı gibi ve buna ek olarak literatürde çeşitli çalışmalarda kullanılan (S&P Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık metodolojisi) kullanılarak elde edilmiştir . Bu endeksin kullanıldığı örnek çalışmalar Tablo 6'da açıklanmıştır. Şeffaflık endeksi, üç alt şeffaflık endeksi ve alt endekslerin tamamını içeren toplam şeffaflık düzeyi ile ifade edilmeye çalışılmıştır. Bunlar;

- Mülkiyet ve yatırımcı ilişkileri şeffaflığı (MYE)
- Finansal şeffaflık ve kamuyu aydınlatma (FKE)
- Yönetim kurulu şeffaflığı (YKE)

Alt endekslerinden ve bunların hepsinin biraraya gelerek oluşturulan "Toplam şeffaflık endeksi"nden (TSE) meydana gelmektedir.

Bankaların şeffaflık düzeylerinin finansal oranlara etkisini sadece bir yıl ile sınırlandırmak yerine belli bir dönem seçilerek incelenmektedir. Bu dönem 2011-2019 arasını kapsayan 9 yıl olarak ölçülmüştür. Performansa olan etki, zaman boyutunda da ele alınacağı için, GMM analizi yöntemi tercih edilmektedir.

Bu araştırmada bağımsız ve bağımlı değişkenlerin yanısıra performansı etkileyebilecek çeşitli kontrol değişkenleri de kullanılmaktadır. Kontrol değişkenleri kullanımı kurumsal yönetim literatüründe sıklıkla uygulanan bir yöntemdir (Klapper ve Love, 2004; Black ve diğerleri, 2006a; Black ve diğerleri, 2006; Core ve diğerleri, 2006; Garay ve González, 2008; Price ve diğerleri, 2011; Cheung ve diğerleri, 2011; Black ve diğerleri, 2012; Ullah, 2017). Bu kontrol değişkenlerinin performans üzerinde etkisi bulunabileceği örneğin daha yaşlı bankaların piyasa değerlerindeki değişimlerin, küçük bankaların değer değişimlerinden farklı olabileceği dikkate alınmıştır.

Japon şirketlerindeki kurumsal yönetim ve şirket performansı ilişkisini panel veri analizi ile inceleyen Ullah (2017), ekonometrik modelde spesifikasyon hatasından kaçınmak için, şirket performansını etkileyebilecek diğer kontrol değişkenlerinin de hesaba katılması gerektiğini vurgulamıştır. Cheung ve diğerleri (2011) Hong Kong borsasını kapsayan araştırmasında ise, kurumsal yönetim ile

piyasa değerlemesi arasındaki ilişkinin belirlenmesinde hataları önlemek ve ihmal edilmiş değişkenin yol açtığı sapmayı azaltmak için, kapsamlı bir kontrol değişkenleri setinin modele dahil ettiğini belirtmişlerdir.

2.3.1. Model

Araştırmada şeffaflık endeksi ile banka performansı arasındaki ilişki şu modelle sorgulanmaktadır:

$$PER_{it} = \alpha KAR_{i,t-1} + \beta_1 TSE_{i,t} + \beta_2 YAŞ_{i,t} + \beta_3 KAL_{i,t} + \beta_4 MEV_{i,t} + \varepsilon_{it}$$

Buradaki PER_i (performans) çeşitli değişkenlere bağlıdır. Takipteki Krediler (Model 1), Aktif Karlılığı (Model 2), Borsa getirisi (Model 3) and Mevduat Miktarı (Model4); $KAR_{i,t}$ Aktif Karlılık, $MEV_{i,t}$ Mevduat Miktarı, $YAŞ_{i,t}$ Bankanın yaşı, $TSE_{i,t}$ Toplam Şeffaflık Endeksi, $KAL_{i,t}$ Kaldıraç Oranı ve son olarak ε_{it} Hata Terimi.

Ortaya çıkan model ve yukarıda tanımlanan bağımlı ve bağımsız değişkenler dikkate alınarak aşağıdaki gibi hipotezler oluşturulmuştur.

H1: Bankaların toplam şeffaflık düzeyleri (TSE) ile Aktif Karlılık (KAR) oranı arasında bir ilişki vardır.

H2: Bankaların toplam şeffaflık düzeyleri (TSE) ile Takipteki Kredi Oranı (TKO) arasında bir ilişki vardır.

H3: Bankaların toplam şeffaflık düzeyleri (TSE) ile Borsa Getirisi Oranı (BOR) arasında bir ilişki vardır.

H4: Bankaların toplam şeffaflık düzeyleri (TSE) ile Mevduat Miktarı Oranı (MEV) arasında bir ilişki vardır.

2.3.2. Bulgular

GMM sonuçları incelendiğinde (Tablo 10) şeffaflık değişkeninin Takipteki Krediler ve Aktif Karlılık ile negatif ve anlamlı bir etkileşime sahip olduğu ve Borsa Getirisi ile pozitif ve anlamlı bir etkileşime sahip olduğu görülmektedir. Şeffaflık değişkeninin Toplam Mevduat Miktarı değişkeni üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Tablo:10 4 Farklı Modelde GMM sonuçları *

	Model1 (Takipteki Krediler)	Model2 (Aktif Karlılık)	Model3 (Borsa Getirisi)	Model4 (Mevduat Miktarı)
Şeffaflık skoru	-0.03975*** 0.00325	-0.00492*** 0.00016	0.00550** 0.00258	-0.00115 0.00502
Yaş	0.00476*** 0.00007	-0.00040*** 0.00009	-0.00007 0.00010	0.00116*** 0.00029
Kaldıraç oranı	-4.50174*** 0.01818	-0.31965*** 0.00278	-0.61130*** 0.04609	0.05095 0.07446
Toplam varlıklar	2.47E-10*** 1.61E-11	-1.99E-10*** 1.1E-11	1.02E-10** 5.02E-11	-6.14E-11 4.91E-11
Takipteki krediler(-1)	0.85672*** 0.00048			
Aktif Karlılık(-1)		0.24336*** 0.00062		
Borsa getirisi(-1)			-0.24544*** 0.01444	
Mevduat miktarı (-1)				-0.06410 0.04947
Banka sayısı	22	22	16	22
Gecikme sayısı	1	1	1	1
Sargan istatistik	14.62076	19.70423	11.86481	14.27622
Sargan olasılık	0.62278	0.28964	0.29421	0.28342
AR(1) istatistik	-0.98756	-1.15158	-1.41492	-0.81973
AR(1) olasılık	0.32340	0.24950	0.15710	0.41240
AR(2) istatistik	-0.54569	0.75731	-1.01777	1.27961
AR(2) olasılık	0.58530	0.44890	0.30880	0.20070

Not: * Şeffaflık, Bankanın Yaşı , Kaldıraç Seviyesi , Toplam Varlıklar , Takipteki Krediler , Mevduat Miktarı ,Borsa getirisi, Aktif Karlılık (KAR).
Değişkenlerin karşısındaki değerler katsayıları gösterir. Katsayıların altındaki değerler standart hataları

---

gösterir. *** işareti %1 anlamlılık düzeyini, ** işareti ise %5 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Tablo 10'dan elde edilen bulgulara göre kontrol değişkeni olarak kullanılan banka büyüklüğünü ifade eden Toplam Varlıkların takipteki krediler, ve borsa getirisi üzerinde etkisi olduğu; mevduat miktarı ve aktif karlılık üzerinde ise olumsuz etkisi olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir kontrol değişkeni olan Yaş, takipteki krediler ve mevduat miktarı üzerinde pozitifdir; aktif karlılık ve borsa getirisi üzerinde olumsuz etkisi olduğu ve son kontrol değişkeni olan Kaldıraç Oranı değişkeninin mevduat miktarı dışındaki diğer bağımlı değişkenler üzerinde olumsuz etkisi olduğu görülmüştür.

Şeffaflığın banka performans göstergeleri etkisine ilişkin farklı sonuçlar elde edilmiştir. Chen et al. (2020), Akhigbe ve ark. (2017), Adeyemi (2011) ve Nier (2005) şeffaflığın banka performans göstergelerini olumlu yönde etkilediği sonucuna varırken, Levent (2018) ve Semenova (2012) gibi bazı araştırmalar istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Bazı çalışmalarda şeffaflığın performans göstergeleri üzerindeki etkisi olumsuz olarak gözlemlenmiştir. Bu anlamda Takipteki Krediler ile ilgili sonuçlar Bashir ve ark. (2017), Buallay (2019) ve Doğan vd., (2015).

Toplam mevduat miktarı faktörünün takipteki krediler ile istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde ilişkilendirilememesi Türkiye'deki tasarruf mevduatı sigorta fonu ile açıklanabilir. Yani, mevduat sahiplerinin mevduat garanti sistemi ile birikimlerini yatırırken bankanın şeffaflığı ile pek ilgilenmezler bu durumda mevduat garanti sisteminin şeffaflık kavramından daha önemli olduğunu söylemek mümkün olabilmektedir. Elde edilen bulgular literatürdeki çalışmalarda (Chen vd., 2020) benzer şekilde değerlendirilmiştir.

Banka şeffaflığı ile karlılık arasındaki ilişkiyi bankanın aldığı risklerle ilişkilendirmek mümkündür. Spesifik olarak bankalar, yüksek risk veya yüksek kaldıraç ile çalışan kurumlardır ve bu faaliyetlerin kamuoyu ile paylaşılmasında biraz tutucu olabilirler. Literatürde bankaların yüksek şeffaflık düzeyi, düşük risk ile birlikte değerlendirilmektedir (Kim vd., 2020; Srairi, 2019).

Elde edilen bulgular göre; H1 (Bankaların toplam şeffaflık düzeyleri (TSE) ile Aktif Karlılık (KAR) oranı arasında bir ilişki vardır) H2 (Bankaların toplam şeffaflık düzeyleri (TSE) ile Takipteki Kredi Oranı (TKO) arasında bir ilişki vardır)

H3 (Bankaların toplam şeffaflık düzeyleri (TSE) ile Borsa Getirisi Oranı (BOR)arasında bir ilişki vardır) hipotezleri kabul edilmiş H4 (Bankaların toplam şeffaflık düzeyleri (TSE) ile Mevduat Miktarı Oranı (MEV) arasında bir ilişki vardır) hipotezi ise şeffaflık ile mevduat miktarı arasında anlamlı ilişkinin bulunmaması nedeniyle reddedilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Finansal piyasalarda yıllardır hegemonyası devam eden bankalar, kötü yönetim uygulamalarıyla başarısız olan ve aşırı risk alan yöneticilerin elinde ülkeleri birçok bankacılık krizine sürüklemiştir. İşte tam da bu noktada şeffaflık olgusu, özellikle akademik anlamda bu alanla ilgilenen insanların dikkatini çekerek, tüm finansal yönleriyle araştırılmaya ve tartışılmaya başlamıştır. Bu ilgiden dolayı çalışmada, bankaların faaliyet raporlarında, KAP, internet siteleri, bağımsız denetim raporları yani kamuya paylaşılan her türlü bilgilere dayanarak S&P endeksi tarafından geliştirilen 106 şeffaflık kriterinin banka performansı ve riski üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bankaların sahiplik yapısı ve yatırımcı ilişkileri, finansal şeffaflık düzeyleri ve açıklamaları ile yönetim kurullarının yapısı ve süreçleri incelenerek şeffaflık ve kamuyu aydınlatma endeksleri oluşturulmuştur. Takipteki krediler, karlılık, mevduat ve borsa getirileri bağımlı değişkenler olarak kullanılarak dört model oluşturulmuştur. Veri yapısı ve çalışma amacı için GMM metodolojisi kullanılmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre şeffaflığın takipteki krediler ve karlılık ile negatif ve anlamlı bir etkileşimi ve hisse senedi getirileri ile pozitif ve anlamlı bir etkileşim gözlemlenmiştir. Banka şeffaflığı ile karlılık arasındaki ilişkiyi bankanın aldığı risklerle ilişkilendirmek mümkündür. Spesifik olarak bankalar, yüksek risk veya yüksek kaldıraç ile çalışan kurumlardır ve bu faaliyetlerin kamuoyu ile paylaşılmasında biraz tutucu olabilirler. Literatürde bankaların yüksek şeffaflık düzeyi, düşük risk ile birlikte değerlendirilmektedir (Kim vd., 2020; Srairi, 2019).

Yüksek kaldıraç oranı ve yüksek risk alma davranışı, artan karlılıkla ilişkilidir ve şeffaflığın azalmasına neden olabilir. Literatürde bankacılık krizlerinin nedenleri olarak gösterilen yüksek risk alma, düşük şeffaflık ve takipteki kredilerdeki artış analiz sonuçlarına yansımaktadır. Şeffaflık değişkeninin mevduat değişkeni üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı gözlenmiştir. Bunun nihai olarak mevduat sahipleri

açısından mevduat garanti sisteminin etkisi olduğu düşünülmektedir. Hisse senedi getirileri ile şeffaflık arasındaki pozitif ilişki, bilinçli yatırımcıların yatırım kararları verirken bankaların yayınladığı bilgi ve raporları kullandığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, artan şeffaflığın piyasalar ve yatırımcılar üzerindeki olumlu etkisi açısından daha önce açıklanan asimetrik bilgi ve etkin piyasalar hipotezi ile tutarlıdır.

Araştırmanın sonuçları belirli kısıtlar altında değerlendirilmelidir. Önemli bir kısıtlama, özellikle hisse senedi getirileri bölümünde, halka açık bankaların yeterince bulunmamasıdır. Bu araştırma, bugüne kadar yapılan çalışmaların en büyük örneklem büyüklüğüne sahip olmasına rağmen, Türkiye'deki tüm bankalar kapsama alınamamıştır. Ayrıca diğer veriler 22 banka için 2011-2019 tarihleri arasında araştırmaya dahil edilirken, borsa getirisi 16 banka için 2011-2019 tarihleri arasında BIST temin edilebilmiştir. Bunun yanı sıra borsa getirisi ile ilgili veriler yıllık temin edildiğinden ve getiri verisi frekansı yüksek veriler olduğundan, getiri ile ilgili sonuçlara ihtiyatlı yaklaşılmalıdır.

Araştırma sonuçları birkaç önemli noktayı vurgulamaktadır. Öncelikle bankalar şeffaflık kriteri belirlemeli ve bu kriter kullanılarak şeffaflık puanı oluşturulmalıdır. Bankalardaki birçok riski (kurumsal yönetim riski, operasyonel risk, getiri oranı riski vb.) ortadan kaldıracak olan bu aksiyon, bankanın etik sorumluluklarını yerine getirmekle kalmayacak, birçoğu kötü itibara sahip bu kuruluşların güvenilirliğini de artıracaktır.

Yapılan analiz, bankalardan gelen bilgilerin raporlanmasının ve paylaşılmasının önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Elbette bu süreçleri dikkatle takip eden kuruluşlar (Kamuyu Aydınlatma Platformu) yatırımcıların dikkatini çekecek ve toplumdaki ve çevrelerindeki güvenilirliklerini artırarak daha yüksek standartlar geliştirecektir.

Araştırma sonuçlarından Türkiye için bir parantez açmak gerekmektedir. Türkiye'nin bankacılık sektöründe şeffaflığı artırmak için mevcut düzenlemeleri ve standartları güncellemesi gerekliliği olduğu gözlemlenmiştir. Türkiye'deki bankacılıkla ilgili politika yapıcılar (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu), S&P endeksi, International Finance Corporation, European Investment Bank, Inter-American Development Bank, Asya gibi uluslararası düzeyde belirli standartları

belirleyen kuruluşlarla çalışmalıdır. Kalkınma Bankası ve Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu bu işbirliğini geliştirmek ve bilimsel verilere dayalı daha net şeffaflık standartlarını uygulamaya koymak için gerekli ve esastır.

Son olarak Türk bankaları üzerinde yapılan bu çalışma diğer finans kuruluşları için de önem arz etmektedir. Hem kamu hem de kamu dışı kurumlarda yeterli risk yönetimi süreçlerinin oluşturulması gerekmektedir. Uygun risk ölçümünü sağlamak için sistematik bir şeffaflık ölçüm süreci geliştirilmelidir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin yabancı yatırımcı ihtiyacının yüksek olduğu düşünüldüğünde bu konunun önemi çok daha iyi anlaşılacaktır.

Günümüzde finans piyasalarında olduğu gibi ticaretin tüm alanlarında da şeffaflık kriterleri gündemde olan önemli bir konudur. Bu araştırma, farklı ülkelerde ve farklı kuruluşlarda farklı teknik ve değişkenlerle tekrarlanmalıdır. Şeffaflık kriterlerinin etkinliği sadece bankalar için değil, çeşitli kamu ve özel kuruluşlar için de genişletilmeli ve araştırılmalıdır.

Çalışmanın sonuçlarına bazı kısıtlardan dolayı ihtiyatlı yaklaşılmalıdır. En önemli kısıt sektör ve örneklem kısıtıdır. İlerde benzer çalışma yapacakların farklı sektör ve verilerle, daha yararlı çalışmalar çıkarabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abdallah, A.A.-N. ve Ismail, A.K., (2017). Corporate governance practices, ownership structure, and corporate performance in the GCC countries. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, Vol. 46, Sf. 98-115.
- Adiloğlu, B. ve Vuran, B., (2012). The Relationship Between The Financial Ratios and Transparency Levels of Financial Information Disclosures Within The Scope of Corporate Governance: Evidence from Turkey. *The Journal of Applied Business Research*, Vol. 28, No. 4, Sf. 543-554.
- Adeyemi, B., (2011). Bank failure in Nigeria: A consequence of capital inadequacy, lack of transparency and non-performing loans?. *Banks & bank systems*, (6, Iss. 1), pp.99-109.
- Akerlof, G.A., (1970). The Market for "Lemons": Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 84, No. 3, Sf. 488-500.
- Akhigbe, A., McNulty, J. E., & Stevenson, B. A., (2017). Additional evidence on transparency and bank financial performance. *Review of Financial Economics*, 32, pp.1-6.
- Aksu, M., & Kosedag, A., (2006). Transparency and disclosure scores and their determinants in the Istanbul Stock Exchange. *Corporate Governance: An International Review*, 14(4), pp. 277-296.
- Al-Modahki, J. S. (1996). An Empirical Study of Accounting Transparency Development in the Kingdom of Saudi Arabia. Hull University Unpublished PhD. Thesis.

- Allenspach, N. (2009). Banking and transparency: Is more information always better?. *Swiss National Bank. Working Papers*, 2009-11
- Alper, D., Aydoğan, E., Özkan, N., & Esen, K. (2016). The Effect of Oil Prices on the Firm's Profitability: An Application in Stock Exchange Istanbul. *The Journal of Accounting and Finance*, (72), pp. 151-162.
- Altıntaş, H. (2004). Bankacılık krizleri, nedenleri ve ekonomik maliyetleri. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (22), pp. 39-61.
- Andrievskaya, I., & Semenova, M. (2016). Does banking system transparency enhance bank competition? Cross-country evidence. *Journal of financial stability*, 23, pp. 33-50.
- Arellano, M., & Bond, S. (1991). Some tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations. *The review of economic studies*, 58(2), pp. 277-297.
- Arsoy, A. (2008). Kurumsal Şeffaflık ve Muhasebe Standartları. Afyon Kocatepe Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 10 Sayı 2, ss 17-35, Dergipark.
- Arsov, S. ve Bucevska, V., (2017). Determinants of transparency and disclosure – evidence from post-transition economies. *Economic Research- Ekonomska Istraživanja*, Vol. 30, No. 1, Sf. 745-760.
- Arelleno, M., & Bover, O. (1995). Another Look at instrumental variable estimation of error component models. *Journal of Econometrics*, 68(1), pp. 29-51.
- Azrak, T., Saiti, B., Kutan, A., & Ali, E. R. A. E. (2020). Does information disclosure reduce stock price volatility? A comparison of Islamic and conventional banks in Gulf countries. *International Journal of Emerging Markets*.

- Bashir, U., Yu, Y., Hussain, M., Wang, X., & Ali, A. (2017). Do banking system transparency and competition affect nonperforming loans in the Chinese banking sector?. *Applied Economics Letters*, 24(21), pp. 1519-1525., Doi: 10.1080/13504851.2017.1305082
- Barber, B.M. ve Lyon, J.D., (1996). Detecting abnormal operating performance: The empirical power and specification of test statistics. *Journal of Financial Economics*, Vol. 41, Sf. 359-399.
- Bağımsız Denetim Standartları Tebliği, (2013). Adres: <http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=590&fn>.
- Babacan, B. Ve Özer G., (2013). Şirketlerin Gönüllü Açıklamalarının Hisse Senedi Getirileri Üzerine Etkileri, Cilt 20, Sayı 2, 91 - 104, 01.06.2013 Dergipark.*
- Bauer, R., Frijns, B., Otten, R. ve Tourani-Rad, A., (2008). The impact of corporate governance on corporate performance: Evidence from Japan. *Pacific-Basin Finance Journal* Vol.16, Sf. 236-251.
- Banerjee, S., Masulis, R.W. ve Pal, S., (2016). Regulation and Firm Value: Curious Case of Transparency and Disclosure Laws in Russia. Alındığı tarih: 27.08.2017, adres: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2769198.
- Bhagat, S. ve Bolton, B., (2008). Corporate governance and firm performance. *Journal of Corporate Finance* Vol. 14, Sf. 257-273.
- Bhatt, P.R. ve Bhatt, R.R., (2017). Corporate governance and firm performance in Malaysia. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, Vol. 17 Issue: 5, Sf. 896-912.
- Bhatt, R.R. ve Bhattacharya, S., (2017). Family firms, board structure and firm performance: evidence from top Indian firms. *International Journal of Law and Management*, Vol. 59 Issue: 5, Sf. 699-717.
- Black, B.S., de Carvalho, A.G. ve Gorga, É., (2012). What matters and for which firms for corporate governance in emerging markets? Evidence from Brazil

(and other BRIK countries). *Journal of Corporate Finance*, Vol.18, Sf. 934-952.

Buallay, A. (2019). Is sustainability reporting (ESG) associated with performance? Evidence from the European banking sector. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, (30)1, pp. 98-115.

Blundell, R.,& Bond, S. (1998). Initial conditions and moment restrictions in dynamic panel data models. *Journal of econometrics*, 87(1), pp. 115-143.

BDDK, (2006). Bankaların Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete. Adres: https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunun_a_Iliskin_Duzenlemeler/1682kurumsalyonetimyonetmeligiislenmishali.pdf.

BİST Kurumsal Yönetim Endeksi, (t.y.). Adres: <http://www.borsaistanbul.com/endeksler/bist-pay-endeksleri/kurumsal-yonetim-endeksi>.

BİST, (2015). Borsa İstanbul Endeks Verileri. Adres: <http://www.borsaistanbul.com/veriler/verileralt/hisse-senetleri-piyasasi-verileri/endeks-verileri>.

BİST, (t.y.). Kamuyu Aydınlatma Platformu. Adres: <http://www.borsaistanbul.com/sirketler/kamuyu-aydinlatma-platformu>.

C.B.R.T. (2019). Central Bank of the Republic of Turkey Financial Stability Report. (29).

Chen, Q., Goldstein, I., Huang, Z., & Vashishtha, R. (2020). Bank transparency and deposit flows. *Available at SSRN 3212873*.

Cheung, Y.-L., Connelly, J.T., Jiang, P. ve Limpaphayom, P., (2011). Does Corporate Governance Predict Future Performance? Evidence from Hong Kong. *Financial Management* Vol. 40, Issue 1, Sf. 159-197.

- Cooke, T.E. (1992).“The Impact of Size, Stock Market Listing and Industry Type on Disclosure in the Annual Reports of Japanese Listed Corporations”. *Accounting & Business Research*. Vol. 22, Issue 87.
- Cooke, T.E. (1993). “Disclosure in Japanese Corporate Annual Reports” *Journal of Business Finance and Accounting*. 20 (4).
- Cooke, T.E. ve K. Camffermann. (2002). “An Analysis of Disclosure in the Annual Reports of U.K. and Dutch Companies”, *Journal of International Accounting Research*, 1.
- Çoşkun, A. Ve Akcan F., (2018). Kurumsal Yönetişim İlkelerinin Benimsenmesinin Örgütsel Çekiciliğe Etkisi, *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt:2, Sayı:1, Haziran 2018*, ss. 64-75.
- Cordella, T., Dell’Ariccia, G. & Marquez, R. (2018). Government guarantees, transparency, and bank risk taking. *IMF Economic Review*, 66(1), pp. 116-143.
- Core, J.E., Guay, W.R. ve Rusticus, T.O., (2006). Does Weak Governance Cause Weak Stock Returns? An Examination of Firm Operating Performance and Investors' Expectations. *The Journal of Finance*, Vol. 61, No. 2, Sf. 655-687.
- Costello, A. M., Granja, J. & Weber, J. (2019). Do Strict Regulators Increase the Transparency of Banks?. *Journal of accounting research*, 57(3), pp. 603-637.
- Çürük, T. (2001). *An Analysis of Factors Influencing Accounting Disclosure in Turkey*, İstanbul: IMKB Yayını.
- Çörtük, O. ve Erten, M., (2016). Türkiye’de Kamuyu Aydınlatmanın Sermaye Piyasasına Etkisi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi Cilt: 45, No:1, Sf. 65-77*.
- Dasgupta, S., Gan, J. & Gao, N. (2010). Transparency, price informativeness, and stock return synchronicity: Theory and evidence. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*,(45)10, pp. 1189-1220.

Demirhan, D., (2010). Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Finansal Yapıya İlişkin Kararlarının Karlılık Üzerine Etkileri ,Volume , Issue 45, 157 - 168, 01.01.2010 Dergipark.

Değerleme Standartları Tebliği, (2017). Sermaye Piyasasında Değerleme Standartları Hakkında Tebliğ. Adres: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/02/20170201-8.htm>.

Derecelendirme Tebliği, (2007). Sermaye Piyasalarında Derecelendirme Faaliyeti ve Derecelendirme Kuruluşlarına İlişkin Esaslar Tebliği. Adres: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/07/20070712-24.htm>.

Doğan, M., Elitaş, B. L. & Mecek, G. (2015). Examining The Relationship Between The Transparency Scores In Banking And Financial Performance Indicators. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 17(2), pp. 305-330.

Douglas W., Diamond A.,Robert E. (1991),“Disclosure, Liquidity and the Cost of Capital”, *Journal of Finance*, Cilt 46, Sayı 4, 1991, ss.1325-1359; Leuz C., Robert E. Verrechia , “The Economic Consequences of Increased Disclosure”, *Journal of Accounting Research*, Sayı 30 supplement, 2000, ss.91-124; Christine A. Botosan, “Disclosure Level and the Cost of Equity Capital”, *The Accounting Review*, Cilt 27, Sayı 3, 1997, ss.323-349.

Durnev, A. ve Kim, E.H., (2005). To Steal or Not to Steal: Firm Attributes, Legal Environment, and Valuation. *Journal of Finance*, Vol. 60, No. 3, Sf. 1461-1493.

Du, C., Song, L. & Wu, J. (2016). Bank accounting disclosure, information content in stock prices, and stock crash risk. *Pacific Accounting Review*. 28)3, pp. 260-278.

Ercan, Ü. & Sığrı, Ü. (2018). The Analysis of Accountability and Transparency of the Firms in the Context of Agency Theory: OYAK Case. *The Journal of Human and Work*, 5(2), pp. 207-223.

- Ege, İ., Topalođlu, E.E. ve Özyamanođlu, M., (2013). Finansal Performans ile Kurumsal Yönetim Notları Arasındaki İlişki: BİST Üzerine Bir Uygulama. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, Yıl 5, Sayı 9, Sf. 100-117.
- Erdoğan, Ş., (2009). Kurumsal Yönetim İlkeleri Işığında Şeffaflık ve Türkiye Uygulaması Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.
- Erdoğan, S. ve Solak, B., (2016). Türkiye'de Şeffaflık Raporları ve Bağımsız Denetim Sektörüne Yönelik Ampirik Bir Çalışma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, Sf. 175-195.
- Finansal Raporlama Tebliği, (2013). Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (Seri II-14.1). Adres:<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/06/20130613-11.htm>.
- Freeman, R.E. ve Reed, D.L., (1983). Stockholders and Stakeholders: A New Perspective on Corporate Governance. *California Management Review*, Vol.25, No.3, Sf. 88-106.
- Friedman, A.L. ve Miles, S., (2002). Developing Stakeholder Theory. *Journal of Management Studies*, Vol. 39, No. 1, Sf. 1-21.
- Fung, B. (2014). The demand and need for transparency and disclosure in corporate governance. *Universal Journal of Management*, 2(2), pp. 72-80.
- G20/OECD, (2015). G20/OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri. Adres: <https://www.oecd.org/daf/ca/Corporate-Governance-Principles-TUR.pdf>.
- Garay, U. ve González, M., (2008). Corporate Governance and Firm Value: The Case of Venezuela. *Corporate Governance: An International Review*, Vol. 16, No. 3, Sf. 194-209.
- Gör, Y., Terzi, S. & Şen, İ. K., (2016). The Effect Of Corporate Governance Practices On The Timeliness Of Financial Reporting In Terms Of Transparency: Evidence From The Borsa Istanbul. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18 (Special Issue 1), pp. 673-705

- Güçlü, H., (2010). Kurumsal yönetim uyum derecelendirmesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Grassa, R., (2018). Deposits structure, ownership concentration and corporate governance disclosure in GCC Islamic banks. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, (9)4, pp. 587-606.
- Hansen, (1982). Large Sample Properties of Generalized Method of Moments Estimators: *Econometrica*, The Economic Society, 50(4):1029-1054.
- Heves, M., (2011). Bankalarda Kurumsal Yönetişim ve Risk Yönetimi, Trakya Üniv. Sosyal Bilimler Ens. İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Dönem Projesi.
- Hester, D.D. ve Zoellner J.F. (1966). The Relation Between Bank Portfolios and Earnings: An Econometric Analysis, *The Review of Economics and Statistics*, 48(8):372-386.
- Huafang, X. ve Y.Jianguo. (2007). "Ownership Structure, Board Composition and Corporate Voluntary Disclosure: Evidence From Listed Companies in China", *Managerial Auditing Journal*, 22 (6).
- İskenderoğlu, Ö. Ve Karadeniz, E. (2012). *Türk Bankacılık Sektöründe Büyüme, Büyüklük ve Sermaye Yapısı Kararlarının Karlılığa Etkisinin Analizi. Cilt 7, Sayı 1, 291 – 311.*
- İven, M., (2019). Bağımsız Denetim Kuruluşlarınca Yayımlanan Şeffaflık Raporlarının Denetim Kalitesi Üzerine Etkisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. Sosyal Bilimler Ens. İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- K. Tuan , (2019). "Yönetim Kurulu Özelliklerinin Sürdürülebilirlik Raporlarına Etkisi: Borsa İstanbul örneği", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, no. 36, pp. 233-242, doi:10.30794/pausbed.451233.

Kamuyu Aydınlatma Platformu Tebliği, (2013). Adres:
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/12/20131227-7.htm>.

Karamustafa, O., Varıcı, İ. ve Er, B., (2009). Kurumsal Yönetim ve Firma Performans ı: İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi Kapsam ındaki Firmalar Üzerinde Bir Uygulama. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 17, Sf. 100-119.

Karayel, M. ve Gök, İ.Y., (2009). Kurumsal Yönetim-Performans İlişkisi: İMKB Kurumsal Yönetim Endeksine Kayıtlı Halka Açık Şirketlerde Bir Araştırma. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Sayı 12, Sf. 9- 28.

Kara, E., Erdur, D. A. & Karabiyik, L., (2015). Effects of corporate governance level on the financial performance of companies: A research on BIST corporate governance index (XKURY). Ege Academic Review Journal, 15(2), pp. 265-274.

Kılıcı, H., (2017). Kurumsal Yönetimde Kamuyu Aydınlatma ve Şeffalık İlkesinin Yeri ve Önemi. Volume 2, Dergi Park. Issue 1, 48 - 54, 01.07.2017

Kim, J., Kim, M. & Kim, Y., (2020). Bank transparency and the market's perception of bank risk. *Journal of Financial Services Research*, 58, pp. 115–142.

Kobirate, (2014). 2014/2 Revizyon Halka Açık Şirketlerde Kurumsal Yönetim Uyum Derecelendirme Metodolojisi. Alındığı tarih: 21.08.2017, adres:
<http://www.kobirate.com.tr/2014/2-Revizyon-Halka-Acik-Sirketlerde-Kurumsal-Yonetim-Uyum-Derecelendirme-Metodolojisi>.

Koçyiğit, M. (2013). *Mevduat Bankalarının Etkinliği ve Hisse Senedi Getirileri Arasındaki İlişki* Cilt , Sayı 57, 73 - 88, 01.01.2013

Kowalewski, O., (2012). Does Corporate Governance Determine Corporate Performance and Dividends During Financial Crisis: Evidence from Poland. Alındığı tarih: 12.08.2017, adres:
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2146168.

Kuznecovs, M. ve Pal, S., (2012). Does Corporate Governance Reform Necessarily Boost Firm Performance? Recent Evidence from Russia. Alındığı tarih: 03.08.2015, adres: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2051362.

Klapper, L.F. ve Love, I., (2004). Corporate Governance, Investor Protection, and Performance in Emerging Markets. *Journal of Corporate Finance*, Vol. 10, No. 5, Sf. 703-728.

KAP, (2017a). Borsa İstanbul Şirketlerinin Kamuyu Aydınlatma Yükümlülükleri ve KAP Uygulamaları. Adres: <https://www.kap.org.tr/project/KAP/file/content/KAP%20Hakk%C4%B1nda%2FGenel%20Bilgiler%2FKAP%20Brosur%20Yeni>.

KAP, (2017b). KAP Genel Bilgi-KAP Kullanımının Kazanımları. Adres: <https://www.kap.org.tr/tr/menu-icerik/KAP-Hakkinda/Genel-Bilgi>.

KGK Bağımsız Denetim Yönetmeliği, (2015). Adres: <http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v1/BDY/BDYGuncel22Aralik2015.pdf>.

König, P., Anand, K. & Heinemann, F., (2014). Guarantees, transparency and the interdependency between sovereign and bank default risk. *Journal of Banking & Finance*, 45, pp. 321-337.

Lahrech, N., Lahrech, A. & Boulaksil, Y., (2014). Transparency and performance in Islamic banking. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*.(7)1, pp. 61-88.

Lee, Y. Y., Yahya, M. H. D. H., Habibullah, M. S. & Ashhari, Z. M. (2020). Non-performing loans in European Union: country governance dimensions. *Journal of Financial Economic Policy*. 12(2), pp. 209-226.

- Levent, C. E., (2018) The Effect Of Transparency On Company Profitability And Market Value From The Perspective Of Corporate Governance, İstanbul Aydın University Doctoral Thesis.
- Liu J. ve I.A. Eddie. (2007). “Determinants of Disclosures of A-, B- and H-Share Companies”, *Asian Review of Accounting*, 15 (1).
- MKK Faaliyet Raporu, (2016). Merkezi Kayıt Kuruluşu Faaliyet Raporu. Adres: https://www.mkk.com.tr/project/MKK/file/content/Hakk%C4%B1m%C4%B1zda%20Dosyalar%C4%B1%2FFaaliyet%20Raporlar%C4%B1%2FMKK_2016.
- Mishkin F. (1991). Asymmetric information and financial crises: A historical perspective, in Hubbard R. (ed.), *Financial Markets and Financial Crises*, University of Chicago Press, Chicago.
- Moerland, P.W., (1995). Alternative disciplinary mechanisms in different corporate systems. *Journal of Economic Behavior & Organization*, Vol.26, No.1, Sf. 17-34.
- Mortaş, M. & Şamil, S., (2020). Şeffaflığı Arttırmaya Yönelik Mekanizmalar ve Finansal Başarının Şeffaflık Üzerindeki Etkisi: BIST XKURY’de bir araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), pp. 341-359.
- Muğaloğlu, Y. I., & Erdağ, E., (2013). Corporate governance, transparency and stock return volatility: empirical evidence from the Istanbul Stock Exchange. *Journal of Applied Economics & Business Research*, 3(4), pp. 207-221.
- Narbay, Ş. ve Sönmez, M., (2016). Kurumsal Yönetimde Şeffaflık ve Türk Ticaret Hukukundaki Uygulamaları. *Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi*, Cilt 18, Özel Sayı 1, Sf. 369-417.
- Nier, E. W., (2005). Bank stability and transparency. *Journal of Financial Stability*, 1(3), pp. 342-354.

Ntim, C.G., Opong, K.K. ve Danbolt, J., (2012). The Relative Value Relevance of Shareholder Corporate Governance Disclosure Policy Reforms in South Africa. *Corporate Governance: An International Review*, Vol. 20, No. 1, Sf. 84-105.

OECD, (1999a). Corporate governance – Improving competitiveness and access to global capital markets. *Corporate Governance: An International Review*, Vol. 7, No. 2, Sf. 198-206.

OECD, (1999b). OECD Principles of Corporate Governance. OECD Publications Service.

OECD, (2004). OECD Principles of Corporate Governance. OECD Publications Service.

OECD, (2017). OECD Principles of Corporate Governance. Adres: <http://www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance.htm>.

Özbay, E. (2007). İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda İşlem Gören Şirketlerin Yıllar İtibariyle Şeffaflık Düzeyleri İle Likiditeleri Arasındaki İlişki (1995-2005). İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Özsöz, E., Gurarda, S., & Ates, A. 2014. Ownership structure and corporate governance in the case of Turkey. *Munich Personal RePEc Archive* 58293

Pamukçu, F., (2011). Finansal Raporlama ile Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflıkta Kurumsal Yönetimin Önemi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 50, Sf. 133-148.

Patel, S.A. ve Dallas, G., (2002). Transparency and Disclosure: Overview of Methodology and Study Results. United States. Alındığı tarih: 03.08.2015, adres: <http://ssrn.com/abstract=422800>.

- Park, H. J., & Ha, M. H., (2020). Corporate social responsibility and earnings transparency: Evidence from Korea. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(3), pp. 1498-1508.
- Pagano, M., Roell A., (1996). "Transparency and Liquidity: A Comparison of Auction and Dealer Markets with Informed Trading", *The Journal of Finance*, Cilt 51, Sayı 2, s.592.
- Perotti, E. Ve Thadden E., (2000). "Outside Finance, Dominant Investors and Strategic Transparency", *Tinbergen Institute Discussion Paper*, ss. 4.
- Price, R., Román, F.J. ve Rountree, B., (2011). The impact of governance reform on performance and transparency. *Journal of Financial Economics*, Vol. 99, Sf. 76-96.
- Ratnovski, L. (2013). Liquidity and transparency in bank risk management. *Journal of Financial Intermediation*, 22(3), pp. 422-439.
- Roodman, D. (2009). A note on the theme of too many instruments. *Oxford Bulletin of Economics and statistics*, 71(1), pp. 135-158.
- Sakarya, Ş., (2011). İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi Kapsamındaki Şirketlerin Kurumsal Yönetim Derecelendirme Notu ve Hisse Senedi Getirileri Arasındaki İlişkinin Olay Çalışması (Event Study) Yönetimi ile Analizi. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 13, Sf. 147-162.
- Semenova, M. (2012). Market discipline and banking system transparency: Do we need more information?. *Journal of banking regulation*, 13(3), pp. 241-248.
- Sermaye Piyasası Kanunu, (2012). Adres: <http://www.spk.gov.tr/apps/mevzuat/MevzuatGoster.aspx?nid=11>.
- SPK, (2003). Kurumsal Yönetim İlkeleri. Sermaye Piyasası Kurulu.
- SPK, (2005). Kurumsal Yönetim İlkeleri. Sermaye Piyasası Kurulu.

- Skinner D., (1994). “Why Firms Voluntarily Disclose Bad News”, *Journal of Accounting Research*, Cilt 32, Sayı 1, ss.38-60.
- Srairi, S. (2019). Transparency and bank risk-taking in GCC Islamic banking. *Borsa Istanbul Review*, 19, pp. S64-S74.
- Soh, C.S. (1996). Factors Influencing Company Information Disclosure: An Empirical Study of Companies Listed on the KLSE, UK, University of Warwick Unpublished PhD. Thesis.
- Şahbaz N. ve İnkaya A., (2014). Non-performing Loans in Turkish Banking Sector and Macro Economic Effects, Cilt 1, Sayı 1, 01.03.2014 Dergipark.
- Taliyev, R. (2011). Kamuyu Aydınlatma Ve Firma Değeri; Rusya Menkul Kıymetler Borsasında Bir Uygulama. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Temizel, F., & Coşkun, İ. O. (2010). Investor Relations As A Tool For Efficient Communications With Financial Markets And Advanced Transparency,. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), pp. 81-102.
- Tuğ, M., (2019). Kurumsal Yönetim Kavramının Genel Çerçevesi ve Türk Hukukundaki Yansımaları, pp 203-227, Anadolu Üniv Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 5 sayı 1.
- Tükenmez, M., Gençyürek, A.G. ve Karakelleoğlu, M.İ., (2017). Kurumsal Yönetim Derecelendirme Notlarının Şirketlerin Finansal Performansı Üzerindeki Etkisi. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi* Cilt 8, Sayı 1, Sf. 1-18.
- TFRS 10, (2011). TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı. Adres: http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%B9Crkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2011Seti/TFRS_10.pdf.
- TMS Kavramsal Çerçeve, (2011). Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve. Adres: <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%B9C>

3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2013Se
ti/F_R_I_K_C(1).pdf.

TMSF, (t.y.). TMSF'ye İntikal Eden Bankalar. Adres:
<http://www.tmsf.org.tr/intikaleeden.bankalar.tr>.

TTK, (2011). Türk Ticaret Kanunu 6102 sayılı. Adres:
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102.pdf>.

TÜSİAD, (2002). Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun
Yapısı ve İşleyişi. Adres:
http://www.tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/download/1759_c1ed5337a6238080549709276d863470.

Ullah, V., (2017). Evolving corporate governance and firms performance: evidence
from Japanese firms. *Economics of Governance*, Vol. 18, Issue 1, Sf. 1-33.

Yay, T. and Tastan, H. (2009). Growth of public expenditures in Turkey during the
1950-2004 period: An econometric analysis. *Romanian Journal of
Economic Forecasting*, 4, pp. 101-18.

Yılmaz, A. ve Zengin A., (2017). Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Standartları,
Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt: 10 Sayı: 48 Volume: 10 Issue:
48 www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581.

Zaman, R., Arslan, M. ve Siddiqui, M.A., (2015). Corporate Governance and Firm
Performance: The Role of Transparency & Disclosure in Banking Sector of
Pakistan. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, Vol. 43,
Sf. 152-166.

Witherall, B. (2003) “The Roles of Market Discipline and Transparency in Corporate
Governance Policy”, *Banque de France International Monetary Seminar*,s.4.

Weimer, J. ve Pape, J., (1999). A Taxonomy of Systems of Corporate Governance.
Corporate Governance: An International Review, Vol. 7, No. 2, Sf. 152- 166.

Wu, Z. ve Chua, J., (2009). Board Monitoring and Access To Debt Financing. in Corporate Governance and Firm Performance, Sf. 119-137, Hirschey, M., John, K. ve Makhija, A.K. UK: Emerald Group Publishing Limited

EKLER

EK A. TEZ SORU FORMU

FİNANSAL ŞEFFAFLIK VE AÇIKLAMALAR	
33	Muhasebe politikaları açıklanmış mı?
34	Kullanılan muhasebe standartları açıklanmış mı?
35	Yerel muhasebe standartlarına göre tablolar açıklanmış mı?
36	Uluslararası muhasebe standartlarına göre tablolar açıklanmış mı?
37	Uluslararası muhasebe standartlarına göre bilançolar açıklanmış mı?
38	Uluslararası muhasebe standartlarına göre gelir tablosu açıklanmış mı?
39	Uluslararası muhasebe standartlarına göre nakit akım tablosu açıklanmış mı?
40	Enflasyon muhasebesiyle hazırlanmış tablolar açıklanmış mı?
41	Gelecek döneme ilişkin herhangi bir kazanç tahmini açıklanmış mı?
42	Gelecek döneme ilişkin detaylı kazanç tahmini açıklanmış mı?
43	3 aylık finansal raporlar açıklanmış mı?
44	İş sahalarına göre analiz açıklanmış mı?
45	Denetim firmasının ismi açıklanmış mı?
46	Denetim raporunun kopyası açıklanmış mı?
47	Denetim için ödenen ücretler açıklanmış mı?
48	Denetim firmasına ödenen denetim dışı hizmet karşılığı ücret olup olmadığı
49	Konsolide finansal raporlar açıklanmış mı?
50	Aktif değerlendirme prensipleri açıklanmış mı?
51	Sabit varlık değerlendirme prensipleri açıklanmış mı?
52	İştiraklerin listesi açıklanmış mı?
53	Uluslararası ve yerel muhasebe standartlarındaki tabloların mutabakatı
54	İştiraklerin mülkiyet yapısı açıklanmış mı?
55	İş alanı hakkında detaylı bilgi verilmiş mi?
56	Sunulan ürün ve hizmetlerin detayları açıklanmış mı?
57	Fiziksel miktar olarak satışlar açıklanmış mı?
58	Kullanılan aktiflerin nitelikleri açıklanmış mı?
59	Performans göstergeleri açıklanmış mı?

60	Sektörel rasyolar açıklanmış mı?
61	Kurumsal stratejinin tartışılması yapılmış mı?
62	Önümüzdeki yıllar için yatırım planlarının varlığı açıklanmış mı?
63	Önümüzdeki yıllar için planlanan yatırımların detayları açıklanmış mı?
64	Üretim veya satış tahmini yapılmış mı?
65	Endüstri eğilimleri açıklanmış mı?
66	Tek tek iş alanlarında veya bütün olarak Pazar payı açıklanmış mı?
67	İlişkili taraflarla yapılan işlemlerin listesi açıklanmış mı?
68	Grup şirketleriyle yapılan işlemlerin listesi açıklanmış mı?
69	Web sitesinde faaliyet raporu veya yıllık raporlara yer veriliyor mu?

YÖNETİM KURULU VE YÖNETİMİN YAPISI VE SÜREÇLERİ	
70	Yönetim kurulu üyelerinin listesi açıklanmış mı?
71	Yönetim kurulu hakkında detaylar açıklanmış mı?
72	Yönetim kurulu üyelerinin görevleri açıklanmış mı?
73	Yönetim kurulu üyelerinin önceki görevleri açıklanmış mı?
74	Yönetim kurulu üyelerinin kurula giriş tarihi açıklanmış mı?
75	Yönetim kurulu üyelerinin icracı ,icracı olmayan sınıflandırılması yapılmış mı?
76	Yönetim kurulu başkanının ismi açıklanmış mı?
77	Yönetim kurulu başkanı hakkında ayrıntılar açıklanmış mı?
78	Yönetim kurulunun şirket yönetimindeki rolünün tartışılması açıklanmış mı?
79	Yönetim kurulu yetkisinde olan konuların listesi açıklanmış mı?
80	Yönetim kurulu komitelerinin listesi açıklanmış mı?
81	Denetim komitesi varlığı açıklanmış mı?
82	Denetim komitesi üyeleri açıklanmış mı?
83	Ödüllendirme komitesi varlığı açıklanmış mı?
84	Ödüllendirme komitesi üyeleri açıklanmış mı?
85	Aday gösterme komitesi varlığı açıklanmış mı?
86	Aday gösterme komitesi üyeleri açıklanmış mı?
87	Denetim komitesinin yanında başka iç denetim varlığı açıklanmış mı?
88	Strateji/yatırım/finans komiteleri varlığı açıklanmış mı?

89	Yönetim kurulu üyelerinin sahip olduğu hisselerin sayısı açıklanmış mı?
90	Son yönetim kurulu toplantısı ile ilgili bilgi verilmiş mi?
91	Yönetim kurulu üyelerine oryantasyon eğitimi sağlanıp sağlanmadığı
92	Yönetim kurulu üyelerinin ödüllendirmelerine nasıl karar verildiği açıklanmış mı?
93	Yönetim kurulu üyelerinin ödüllendirilme detayları açıklanmış mı?
94	Yönetim kurulu üyelerinin ödüllendirme şekli açıklanmış mı?
95	Yönetim kurulu üyelerine yapılan performansa dayalı ücretlendirmenin özellikleri açıklanmış mı?
96	Yöneticilerin ücretlerine karar verme süreci açıklanmış mı?
97	Yöneticilerin ücret detayları açıklanmış mı?
98	Yöneticilerin ücret ödeme şekli açıklanmış mı?
99	Yöneticilere yapılan ödemelerin performansla nasıl ilişkilendirildiği
100	Üst yöneticilerin listesi verilmiş mi?
101	Üst yöneticilerin özgeçmişleri açıklanmış mı?
102	İcradan sorumlu en üst yöneticinin sözleşmesinin detayları verilmiş mi?
103	Yöneticilerin şirketin iştiraklerinde sahip olduğu hisse sayısı açıklanmış mı?
104	Yönetim kurulu üyelerinin ana şirkette görevli olup olmadığı açıklanmış mı?
105	Ana şirketle ilişkileri düzenleyen bir grup politikası olup olmadığı
106	Üst yöneticiler arasında hakim ortakla ilişkili olan kişiler açıklanmış mı?